

BOLLETÍ DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LULIANA

ARQUITECTURA GÒTICA CATALANA

LES LLOTGES DE COMERÇ (1)

No anem a tractar ací d'una mera manifestació vital de l'art català, incrementada pel fet de transcórrer dins una època de prosperitat material. No tractem tampoc de comentar el caient català de l'art civil de l'edat mitjana, ni de comparar-lo amb les diverses branques europees.

Tractem d'una cristallització arquitectònica privativa de Catalunya; del floreixement d'una família d'edificis que són el transsumpte del mateix nervi històric de Catalunya, el punt àlgid de la nostra evolució civil, la representació tangible de la nostra hegemonia mercantívol a l'occident durant més de quatre segles: les llotges de comerç.

Mireu en el mapa la cinta dels emplaçaments d'aquestes llotges: València, Tortosa, Barcelona, Castelló d'Empúries, Perpinyà, fermant-se sobre el contrafort isolat de Mallorca. Aquesta taca blava de mar, circumvål'lada pels solars riberenys de les llotges, és en realitat la nostra pàtria superada, el gresol de les nostres gestes. La nostra darrera etapa de l'edat mitjana (que és el nostre classicisme) comen-

ça en el mar. Les fustes i galeres que el travessen fan més volum que no les nostres ciutats. La vida oberta del mar fou, tal vegada, més transcendent que la tancada dels monestirs i dels castells. Per damunt dels Sants de Catalunya i per damunt dels nostres reis i almiralls es retalla sobre aquest tros de mar la colpadora figura de Ramon Llull, la universalitat de la qual confirma cada dia més rotundament la crítica moderna.

Així, goso a dir, sols copsant la vida d'aquest home es pot explicar la gènesi i la plenitud del nostre esperit nacional, i sols coneixent la tònica d'aquest esperit es poden arribar a cotitzar els valors parcials del nostre heretatge comú, com la literatura, les arts, les conquestes, les exploracions semi-militars i semi-aventureres, les descobertes nàutiques, les primerenques creacions de la banca i de les institucions democràtiques i jurídiques, el desenvolupament mateix de la febre mercantil, rivalitzadora, des de l'origen, dels moviments genials de les repúbliques de Gènova i de Venècia.

S'ofega també en el mar la personalitat moral i material de Catalunya, quan els Reis Catòlics bolquen a l'atlàntic el tresor brunzent del tràfic mercant i són injustament castigats els catalans de no poder participar del comerç i expansió colonitzadora a l'Amèrica, càstig que esdevindria

(1) Text català de la Conferència llegida pel seu autor a l'Institut d'Art i Arqueologia de la Universitat de París el 27 de febrer de 1934, en el cicle sobre «L'Arquitectura Civil a Catalunya a l'època gòtica» organitzat per la Fundació Cambo: Art i Civilització de Catalunya.

més monstruós davant la Història si el descobridor Colom hagués realment nascut entre els nostres.

Per explicar-nos, doncs, el fenomen social que donà naixença a les grans llotges, que són veritables borses i banques públiques, com a pomposos Ministeris d'Ultramar en plena edat mitjana i a on quedaren impreses les més delicades formes arquitecturals del gòtic i consagrades amb peculiar elegància les estructures constructives d'una tradició gloriosa, cal al menys (ja que no disposem de temps per a altra cosa) enumerar el cúmul de factors que convergiren a Barcelona, primer que a cap altra banda, i incubaren aquí un règim econòmic i social que tornava a ésser nou a Europa. tot reflorint i fent més humanes les civilitzacions fenícia, grega i romana, assaonades, després de mil anys de cristianisme, interferit per la potent cultura aràbiga del califat de Còrdova i per una lenta i fecunda infiltració jueva en tot el territori de la Septimània, de la Provença i de la Marca Hispànica.

Es rompé la crosta dels privilegis, vingué l'afranquiment del treball, l'organització de la petita indústria, l'agregació dels oficis, l'impuls de les drassanes, la magna creació jurídica del «Consolat de Mar» i la bancària de l'anomenada «Taula de Canvis e de comuns depòsits».

Dues creacions de tanta importància social com el Consolat i la Banca (1) havien d'exercir una forta empena dins l'arquitectura i havien d'engendrar una família nova d'edificis que representessin dins l'evolució comercial allò que representen els palaus dins l'arquitectura civil i els castells dins la militar.

Cal, però, cercar l'origen «constructiu» de les llotges, que, com a tals edificis, no podien ésser un producte de generació espontània. Aquests antecedents constructius els tenim en els «Almudís» i els «Alfòndics», i més remotament en els

pòrtics de les places públiques on tenien lloc els mercats i les fires.

A València ens resta en peu encara un Almudí (1) de procedència aràbiga, si bé adaptat en el segle XIII als afers comercials de la població que si no fou capgirada al menys fou renovada per l'esperit aglutinador de Jaume I.

L'Almudí, que presenta una disposició de basílica romana, fou en un principi casa de contractació de blats i convertida després en un simple dipòsit de grans, vi i sal.

En el segle XIII va nèixer la veritable vida civil catalana i els edificis comercials s'hagueren d'habilitar en branca apart de l'arquitectura domèstica, de la qual formaven part les botiques i punts de venda de carn i peix (2).

Les Corporacions de Govern no necessitaven de moment edificis propis, car els Consellers es reunien de bell antuvi en els temples, ja que aquests eren considerats a l'edat mitjana com un patrimoni complementari dels comtes-reis i estaments governamentals. Així, sense que semblés una tolerància o una dàdiva de l'esglèsia, les reunions dels Consells Municipals es celebraven a les aules capitulars monàstiques; i s'arribava, inclús, a edificar dins els conjunts monàstics sales exclusives per a les assemblees municipals (Convents de Fra Menors, Dominicans i de Santa Caterina) a Barcelona (3).

Els mercaders, segons la prohibició evangèlica, no podien reunir-se en els temples; i a això cal atribuir que els edificis de contractació tinguessin a Catalunya una

(1) Actualment hi està instal·lat el Museu Paleontològic.

(2) CARRESAS CANDI en el seu llibre *La ciutat de Barcelona*, pàgs. 383, 647, 652 i 659, diu que es té notícia documental que en el segle XII la peixateria d'aquesta ciutat pertanyia a un particular anomenat GRANGI, i que s'establí més envant una mena de municipalització de serveis amb cinc carniceries oficials (una pels eclesiàstics i una altra pels jueus). També fa constar que a Hospitalet, Flix i Banyoles hi havia en tal data edificis-magatzems de blat, construïts pels municipis.

(3) CARRERAS CANDI, obra citada, pàg. 425.

(1) Vegi's l'assaig de ABBOT PAYSON USHER *Deposit Banking in Barcelona 1300-1700*, publicat en la revista nordamericana «Journal of Economic and Business History» del 1.er de novembre de 1931. Vegin-se també els recents treballs de l'investigador francès ANDRÉ SAYOUS.

naixença anterior a les mateixes Cases Consistorials i àdhuc als mateixos establiments de beneficència.

La casa gremial gòtica dels artesans i menestrals en els seus orígens no diferia segurament de la casa ordinària, per la mateixa raó que hem apuntat abans: la de què els actes públics dels gremis i oficis eren en si solemnitats religioses, i, escampades en diversos temples, tenien llurs capelles, amb els altars i retaules propis i, inclús, ornaments litúrgics propis.

Els traficants mercantívols de Catalunya són els que en realitat tenen, per força, una naixença corporativa al marge de l'església. No solament detinguts a la porta del temple, sinó atacats constantment per les excomunionis papals que prohibien als cristians de comerciar amb els sarraïns i amb els països d'infidels.

No obstant, els primers constructors dels palaus comercials no podien prescindir dels mòduls cristallitzats en els dos camps matris de la construcció monumental: l'arquitectura religiosa i l'arquitectura militar dels castells feudals, entremig de les quals és precís veure-hi l'embrió dels palaus civils i de les llotges.

L'arquitectura civil sorgeix a les nostres terres mediterrànies amb una nitidesa i simplicitat (de tècnica i d'expressió artística) que no crec que es pugui trobar enlloc més. No-res d'inspiració híbrida; no-res d'adaptació artificiosa. D'aquesta inspiració arquitectònica són filles les nostres llotges.

La paraula italiana «loggia», fou originàriament un mot aplicat a usos ben diferents; (1) la primera idea d'edificar una *loggia* isolada, sense connexió amb cap altre edifici ve, sens dubte de la innovació semidemocràtica dels nobles de les repúbliques italianes que volien seguir el gust general del país d'estar-se llargues hores a la plaça pública, però a redòs i sense mesclar-se amb la plebs; així, la bellíssima creació de la *Loggia dei Lanzi* a Florència, la del Papa a Siena etc.; després per analogia es diu «llotja del blat»,

«llotja de la seda», «llotja de les llanes» als dipòsits respectius.

En els inicis del comerç català, quan els edificis eren purament utilitaris s'en deien «Alfòndics», de l'àrab «Al-fondak» que significa pròpiament «hostal», «posada».

Els nostres més antics documents van plens de la paraula «alfondech», la creació dels quals sembla privativa dels reis o, amb tota seguretat, dels vell comtes.

A l'arxiu de la Corona d'Aragó figura el pergami n° 9 d'Alfons I, signat a Tortosa als idus de febrer de 1165 que fa referència ja a la donació d'un alfòndic prop de la plaça del Blat, a Raimundus Cogus de Colliure i a la seva muller Falbe.

En 1262 Jaume I envià un ambaixador al soldà Bïbars I per tal d'obtenir d'ell un alfòndic i establir-hi un alfondiguer i un cònsol. (1)

En 1264 es nomena pel rei cònsol a Alexandria a Guillemó de Montcada i allà, com també en totes les zones d'influència, en els mercats de compra i en les bases navals catalanes (Egipte, Síria, Xipre, Armènia, Anatòlia, Constantinoble, Grècia, Albània) i en els mercats de venda i punts de domini polític (Sardenya, Còrsega, Génova, Sicília, Malta, Gerba i per tota la costa africana) s'hi degueren construir els alfòndics més grandiosos

El mateix Jaume I concedeix permís al seu vassall A. de Bessers per a bastir un alfòndic a Ciutadella de Menorca (2)

En el Capbreu ordenat l'any 1304 dels establiments i donacions fetes a Mallorca per don Nuno Sanç (3) apareixen en les confrontes un gran nombre d'alfòndics, principalment de genovesos i de propietat particular,

El tractat de 1313 amb Bugia (4) prova la importància que tenia l'alfòndic dels catalans en aquella ciutat; però allà on es

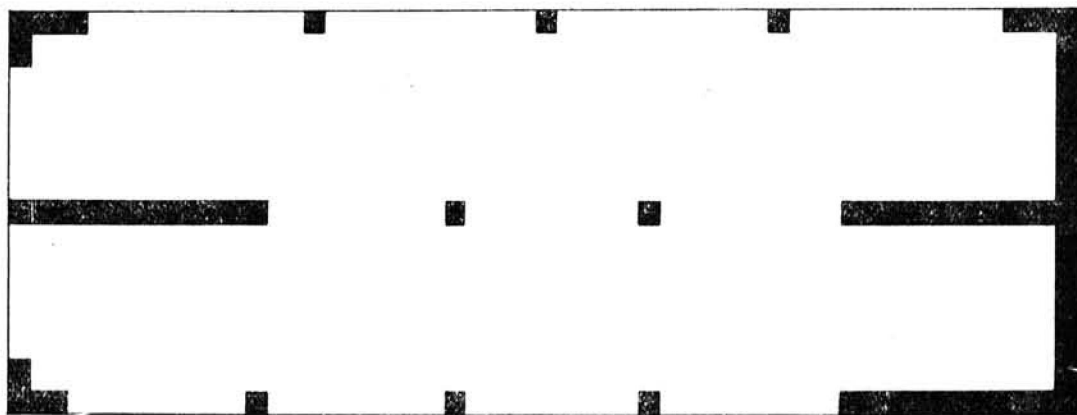
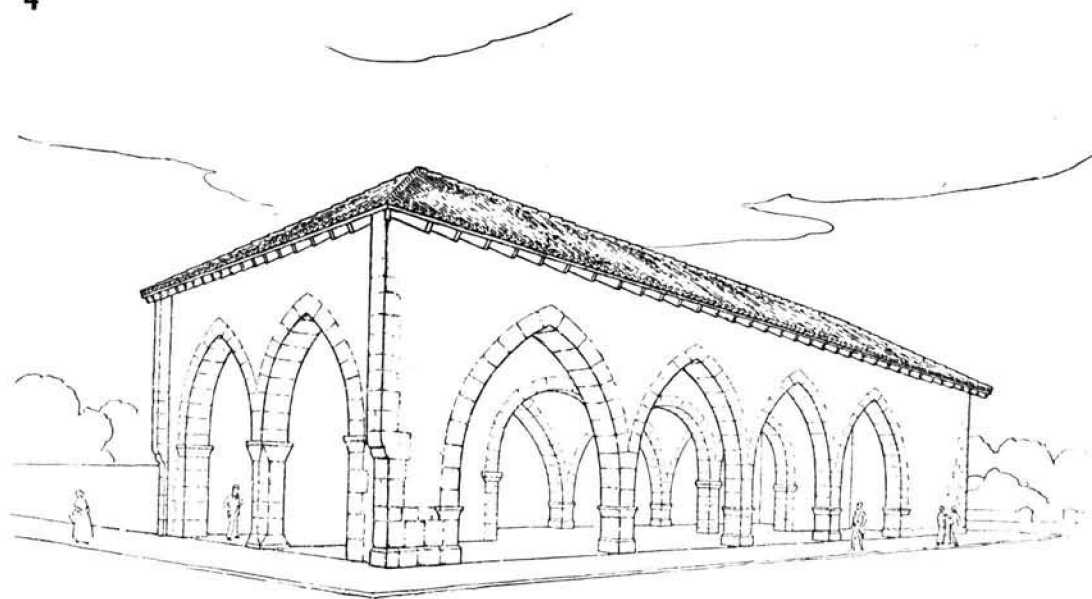
(1) MIRET I SANS, *Itinerari de Jaume I*, pàg. 325.

(2) PARPAL (Cosme), *La Conquesta de Menorca por Alfonso III de Aragón (II de Cataluña)*, Apèndix, pàg. III.

(3) AGUILÓ (Estanislaw de K.). «Bolleti de la Sociedad Arqueológica Luliana», Volum IX, pàgs. 209, 241 i 273.

(4) CAPMANY, *Antiguos Tratados*, pàg. 75.

(1) Vegi's: ENLART, *Manuel d'Archéologie Française*, I, pàg. 382.

ESCALA 0 1 2 3 4 5 mts

TIPUS DE LLOTJA ESQUEMÀTICA: TORTOSA

veu millor l'abast polític d'aquests alfòndics és en el tractat de pau fet entre els reis d'Aragó i Sicília i el rei de Tunis l'any 1403, exhumat pel notable investigador mallorquí Estanislau de K. Aguiló. (1)

El mot «alfondec» perdura en els nostres documents fins a dates posteriors a la construcció de les llotges, com ho prova el document de l'any 1542 que fa referència a la reaparició de la pirateria musulmana de la mediterrània: «los infaels robaren e cremaren tots los vaixells, de dit port de Sóller e la tarassana e l'alfondech» (2).

(1) «Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana», Volum IX, pàg. 350 i ss.

(2) RULLAN, *Historia de Soller*, tom II, pàg. 57.

«Els alfòndics—escriu Nicolau d'Olwer (1)—eren uns grans edificis, en el barri del port, on les colònies franques tenien el dipòsit de mercaderies i on els mercaders podien allotjar se. En torn de l'alfòndic s'organitzava la vida de la colònia mercadera en forma altament autònoma».

La Llotja esquemàtica: Tortosa. Es indubtable que la primera manifestació arquitectònico-artística, noble, dels edificis comercials, evolució dels alfòndics, són les llotges obertes, de les que conservem

(1) NICOLAU D'OLWER, *L'expansió de Catalunya a la Mediterrània Oriental*, pàg. 35.

el tipus específic català amb la Llotja de Tortosa, de construcció esquemàtica, però que era més que un simple dipòsit de mercaderies, un centre oficial de contractació.

El fet que Tarragona assumís una categoria exclusivament eclesiàstica a l'edat mitjana, donà, potser, al port de Tortosa el primicer moviment comercial de la demarcació.

Per concessió de l'Infant Ferran, marqués de Tortosa, començà el Municipi l'obra de la Llotja l'any 1368 i s'acabà cinc anys després.

Es conserva el «Libre de la obra de la Lotja que és en la rambla de la ciutat de Tortosa, qui administra l'obra Guillem macip en l'any MCCCLXVIII» (1) on consta el resum de despeses fetes en tal empresa.

Es aquesta llotja una elegant porxada de quatre vessants, on predominen els arcs ogivals simples recolzats damunt incipients pilastres. El suport de la cresta de la coberta està format per un sistema de massissos i arcs de mig punt del més pujat sabor catalanesc.

Gràcies al Servei de restauració i catalogació de Monuments de la Generalitat de Catalunya podem presentar ací la planta i la perspectiva cònica d'aquesta Llotja.

L'Ajuntament de Tortosa té a gran honor el conservar intacte aquest monument històric, encara que exigències urbanístiques l'hagin obligat a assignar-li un emplaçament distint del primitiu.

Llotges de Castelló d'Empúries i Perpinyà — Un tipus menys obert que el de Tortosa és el de Castelló d'Empúries, on ja les portalades alternen amb les finestres. Aquesta Llotja no es conserva integralment. Correspon a la planta baixa de l'actual casa de la Vila i no a l'antiga casa dels comtes com s'ha volgut sostenir per qualcú. (2)

Però allà on madura de ple el tipus de llotja mig oberta mig tancada és a Perpinyà.

En el *forum* de la ciutat es començà la construcció de la preciosa Llotja en 1397. Es dotà d'antuvi d'enteixinat de fusta cosa que li imprimí un segell, senyorial. Amb tal de reduir la llum de les bigues, l'arquitecte adossà a cadascun dels murs laterals un sistema d'arcs ressaltats damunt els quals corrien els caps de les mènsules.

Durant el període 1462-1475 (ocupació del Rosselló i de la seva capital per Lluís XI), decaigué la prosperitat general, però en 1540 pren una altra volada i es decideix la construcció d'un altre pis per tal d'allotjar-hi el setí de la jurisdicció Consolar, seguint les petjes del gòtic flamíger emprat pel projectista del cos del Consolat de València.

El bell aspecte extern de la Llotja antiga de Perpinyà es pot entreveure en el curiós retaule (1489) de l'església de Sant Jaume de dita ciutat.

Aquesta Llotja ha sofert alguns capgiraments que li han fet perdre també la integritat del seu procés històric i constructiu. En 1751 el comte de Mailly, que comandava el departament, feu abatre el sostre prísti i feu convertir la Llotja en una sala d'espectacles. En ple segle XIX es construí un altre embigat, s'afegiren tres filades a l'edifici i es feu de nou la cornisa i la barana, de gust no prou depurat.

En el pis de la Llotja hi ha instal·lada la Sala Arago, però els baixos estan destinats a afers massa utilitaris, que la desvaloritzen i no permeten la seva total contemplació.

La Llotja tancada. — Si és veritat que l'edifici de Florència anomenat abans «San Michele in Orto» i avui «Or San Michele» fou construït inicialment per allotjar el blat, com testifiquen diversos autors (1), hem de convenir que aquesta magnífica sala fou la «primera» llotja tancada (1336-1404) i el primer casal gòtic mercantil de senyorial traça.

Hi ha una cosa inqüestionable i és que els famosos «dotze gremis» i el de mercaders de Florència foren els que més matinerament varen aristocratitzar-se (l'aristocratització és un fenomen que fructifica

(1) Arxiu Municipal de Tortosa.

(2) Vegi's la *Geografia General de Girona* de BOTET I SISÓ.

(i) RICCI, FLECHTER, CALZADA, VENTURI.

més favorablement a les ciutats de l'interior que no a les del litoral), i això trascendí en les manifestacions artístiques i en el procés arquitectònic que s'inicia dins aquesta nova branca de la construcció civil.

La Llotja de Barcelona. - Amb l'aparició de la magistratura consolar o «Consell de Prohoms de Mar», derivada de la creació jurídica catalana que encarnà en el «Libre de Consolat de Mar», s'elevà enormement a Barcelona el nivell social dels mercaders i la jerarquia comercial i marítima.

L'arquitectura ha estat i serà sempre el segell de les grans institucions. El Consell de Cent de Barcelona fou, per altra banda, el nervi, l'organisme impulsor de totes les activitats catalanes i al mateix temps el veritable receptacle conciliador dels criteris positivista i idealista que bullien dins aquella urb coronada de glòria després de les conquestes de Mallorca i de València.

En 1339 el Consell de Cent tracta ja d'adquirir un terreny en la Ribera de Mar per tal d'aixecar-hi una llotja, i crea un fort impost (el 3%, *ad valorem*) sobre les mercaderies d'entrada i de sortida per subvenir amb tal ingrés a la construcció de l'edifici que havia de substituir les velles llotges obertes (la porticada de devora l'antiga esglèsia de Sant Antoni, la tocant a la plaça de Sant Jaume, la que existia abans en el mateix solar de l'actual) per la «Llotja nova de Mar». (1)

En 1382 degué créixer el desig de dotar de sumptuositat el casal de la Llotja i Consolat de Mar, com també el de dignificar els encontorns del seu emplaçament, puix veiem en un altre document d'aquest any les ordres dictades per l'almirall Pere de Montcada manant retirar les «forques» instal·lades en la Ribera de Mar, cosa que en aquella època representava un progrés urbanístic enorme.

De 1382 o 1383 en que començaren positivament les obres de la Llotja de Mar

fins a la seva terminació cap a finals de segle (1), s'opera en realitat el madurament i la plenitud de les escoles gòtiques catalanes, i els mestres catalans arriben a superar les influències externes per establir, amb seguretat, vigor i aplom únics, els cànons inconfusibles del «nostre gòtic».

Sols resta avui de la Llotja de Barcelona la gran sala de columnes. La doble teoria d'arcs de mig punt peraltats, que recolzen sobre pilars de secció cruciforme amb finíssims nervis i coronat per una cinta de minsos capitells, formen un prodigi d'elegància i d'agilitat, compatible, al meu veure, amb la mateixa composició de la *Loggia dei Lanzi* 2.

No recorda aquesta sala els annexes, diguem-ne civils, de les construccions religioses. Es evident, com he dit abans, que l'arquitectura civil gòtica té les principals arrels en els grans conjunts monàstics. Les aules capitulars, els grans dormitoris, les biblioteques i àdhuc els cellers i cups, són els antecedents constructius locals de les llotges tancades, així com els refetors, sacristies, noviciats, etc. són, junt amb les cambres enteixinades dels castells, les estructures matrius de les nostres grans sales civils dels palaus corporatius.

Podem parangonar, en efecte, les aules capitulars dels grans monestirs catalans amb les sales columnàries de les llotjes de Palma de Mallorca i de València (de les que parlarem més endavant); però no amb aquesta gran sala de la Llotja de Barcelona, de composició més simple, on l'originalitat radica en doblar o triplicar l'altura del sostre, posant l'enteixinat gairebé al nivell de les voltes catedralícies, això és, a més de setze metres.

La llargària de la sala s'acosta als 33

(1) Es conserva un altre document de 1398 en el que consta l'ordre de Martí I d'aplicar el sobrant dels cabals recaudats per l'armament de les dues galeres «de guardia» i de «l'almoïna, a l'acabament de la lotge de mar».

(2) Avui és sostingut per molts de comentaristes que la *Loggia dei Lanzi* és el simple leit motiv d'un sistema d'urbanització projectat per engrandir i porticar tota la plaça de la Senyoria a Florència.

(1) En 1357 estaven ja aixecades les parets del nou edifici car en el volum de «Deliberacions del Consell Barceloní» corresponent a aquest any (1354-1359) es llegeix: «Prohibició de fer foc dintre les parets de lotge nova de mar...», foli 115.

metres i l'amplària als 21; l'airosa sensació de grandiositat prové més que d'aquestes mides absolutes, de la divisió de l'espai en sols tres tramades o naus, tant en sentit longitudinal com en el transversal.

Els pilars i nervatures dels arcs d'aquesta construcció tenen un parentiu directe amb els de la Catedral de Barcelona que s'erigia al mateix temps, i no dubto que la pedra és de la mateixa procedència, i la col·locació de les filades i dovelles en obra segueix el mateix regiment, i ha cobrat el conjunt aquella mateixa corprendora pàtina.

El programa d'aquests palaus mercantils exigia segurament altres dependències porticades o tancades i no hi mancava mai el gràcil «pati de tarongers», que crec, sense reserves, una tradició heretada dels moros i introduïda per les mesquites de Mallorca i de València.

Si hem dit que els grans conjunts comercials varen nèixer, sinó amb l'hostilitat de l'església, al menys al marge del seu influx, com ho proven, si més no, les paraules afflictives de Ramon Llull: «En los alfondecs ni en los obradors no hus hi cal cercar, Sènyer, car no y tracta hom quax si no de vendre e de comprar e de jurar e desperjurar» (1), ben aviat, tanmateix, l'esperit de la fogosa religiositat medieval s'havia d'imposar, i així veiem ja el testament de l'almirall reial Pere de Montcada que disposava alçar una capella a Llotja amb la fundació de dos benifets, sota el patronatge de la Ciutat. Devia ésser molt petita aquesta capella quan en 1452 el Consell dels Vint i els Còsols acorden (2) aixecar una altra capella, la qual es deteriorà pels temporals de 1483 i hagué de reconstruir-se en 1575

Pòrtics «Portal del Forment», capella, l'hort dels tarongers (que segons els Consellers era «fort joyell de la ciutat») (3); tot això ha desaparegut, però venturosament ens ha quedat el millor del gran conjunt barceloní, la sala de Contracta-

cions, local que ha viscut unit a la ciutat, tot prestant-li la seva elegància en les manifestacions espirituals, literàries i patriòtiques.

Ens ha quedat també una típica finestra del XIV que pot servir per identificar l'origen artístic de la cresteria afinestrada de la Llotja mallorquina.

Qui fou l'autor de la magníficent Llotja de Barcelona? No ho sabem de cert. Es vé atribuint aquesta obra a un arquitecte anomenat Pere Sa Badia, que molts escriuen Zabadia. «Sa Badia» és un cognom racialment català. Si en documents antics hom trobés la gràfia «Zabadia» hauriem de considerar aquest cognom com de filiació israelita

Altra cosa molt interessant seria el posseir prou dades per poder nos imaginar l'aspecte extern d'aquest edifici en ple segle XV, quan hi desembarcà Alfons V arribant de València amb 18 galeres, o el rei de Navarra que procedia de Milà i Génova, o en ple segle XVI quan, en ocasió de l'arribada a Barcelona de Carles V, es presenciaren a Llotja (1) els assaigs d'un vaixell a vapor «Trinitat», invent de Blasco de Garay.

El regíme i govern de les llotges es consolida i pren major prestigi, autoritat i caire jurídic en temps de Pere III el Gran i Pere IV el Cerimoniós, amb les atribucions que aquests comtes-reis atorgaren als Còsols de Mar, i encara a una superior magistratura formada per dos lletrats «Procuradors» o «Jutges d'Appells», anomenats així perquè llurs sentències no eren susceptibles de recurs i s'havien d'acatar com si fossin provinents del mateix monarca o del primogènit.

Per privilegi de Joan I s'organitza encara el «Consell dels Vint» que entenia en l'administració de les rendes i del famós impost dit de «Periatge» (d'imperiatge o senyoriatge) sobre tota nau que recalava al por de Barcelona.

Des de 1498 s'introduí en el regíme de les llotges mercantívoles el sistema aragonès propugnat per Ferran el Catòlic que recolzava en el sorteig dels càrrecs, mitjançant la insaculació.

(1) *Libre de Contemplació*, Cap. 113, § 13.

(2) COROLEU, *Dietari de la Generalitat*.

(3) *Deliberacions del Consell Barceloní*, volum 1399-1412, fol. 52.

(1) El 19 de juny de 1543.

El que donava capacitat de govern era, doncs, el fet simple de figurar a la matrícula de Mercaders (1).

Tota aquesta legislació d'origen medieval quedà anegada i absorbida pel decret de Nova Planta. L'edifici actual (que tanca la sala gòtica) ocupa un gran solar de la nova Barcelona de més de 3.000 metres quadrats de superfície. És obra de l'arquitecte català del XVIII, Joan Soler, de traça correctíssima i d'equilibrada grandiositat, que s'entremescla amb l'espai gòtic amb una harmonia de difícil assoliment.

La Llotja de Palma de Mallorca. — L'arquetipus de les llotges mediterrànies és, sens dubte, la de Palma de Mallorca, obra civil, veritablement sintètica de la mentalitat constructiva de l'època en tots els indrets de la Catalunya política.

Més que no fer-ne un ditiràmbic elogi desitjaria endinzar-me una mica en analitzar l'esforç del seu immortal autor, el mallorquí Guillem Sagrera, per arribar a una creació tan dispar i a la vegada tan fonamentalment acostada a l'opus gòtic català.

L'any 1426, quan Sagrera s'encarrega de «continuar i acabar» la Llotja de Mallorca, estaven ja cristallitzats els peculiars processos històrics justificadors de tan diverses traces arquitectòniques espargides des de Perpinyà a València. Un d'aquests processos, potser el més interessant des del punt de mira constructiu, és el de la «dèria fortificadora» que tingué constantment suggestionat l'ànim del comte-rei Pere III, temorec sempre de que es profanessin els ossos dels seus avantpassats, i escarmentat per l'entrada a Aragó de les

tropes castellanès. Els successors de Pere el Gran no abandonaren la idea fixa de les fortificacions, i així davallaren de Carcassona, d'Avinyó, d'Aigües Mortes, de Cahors, d'Albi, les formes arquitectòniques militars (copsades de l'Orient pels croats un dia), i s'empeltaren principalment a Santes Creus i Poblet, fogars d'intensa irradiació constructiva.

Per altra part s'havia estès per tot el territori català, el motiu de la planta vuitavada en els campanars i cimboris. Producte d'aquesta influència és la Porta Reial de Poblet, que té una magníficent derivació en l'obra de la Porta de Serranos a València.

Cal citar també com a precedent importantíssim l'evolució gòtica de les aules capitulars en els convents dominicans, que tendien a augmentar considerablement l'altura dels pilars i afinaven les voltes de creueria, donant naixença a un tipus de sala alliberat ja de les proporcions romàniques. Crec, doncs, que l'exemplar del convent dominicà de València, anomenat d'antic «Sala de les palmeres», fou vist i estudiat per Sagrera.

També és immediatament anterior a la Llotja de Sagrera, el procés de l'encaix del Palau del Rei Martí dins el mateix recinte de Poblet, on triomfa el parament nú dels murs, que, cal confessar-ho, són d'una atracció irresistible i d'una bellesa definitiva.

Es clar que aquests exemples que reduïxo al mínim pel millor enfocament de les idees, eren familiars al gran Sagrera.

El peu forçat de l'originalitat de la Llotja de Palma recolza en el fet d'haver de concebre la Sala Columnària, no com una part o un anexe d'un gran edifici, amb altres dependències o serveis, sinó d'haver-la de concebre de cop, isolada i única, sense aditaments de cap classe, com es concep un temple.

Els Defenedors mallorquins del segle XV ja no eren els mercaders primaris de les llotges obertes i menys encara com els consellers i cònsols de Barcelona del XIV, que tenien la mirada més dispersa i batallaven amb una voluntat més complicada. Eren aquells uns mercaders ennoblits pel diner que feien una llotja més bé apoteò-

(1) Els subalterns del «Consell dels Vint» que tenien cura de la recaptació de tals rendes i drets de les llotges s'anomenaven «Defenedors de la Mercaderia» i es nomenaven, també, per serteig. Dins una urna o sac es posaven els noms de 18 comerciants de més de 40 anys d'edat: els Vells o Mercaders Majors. En una altra urna es posaven 92 noms dels de més de 25 anys: els Joves. Així es compaginava sempre l'ímpetu amb l'experiència.

Per entrar en matrícula el comerciant havia de passar per dos escritoris, un del Col·legi mercantil i un altre del Consell Municipal i en ambdós havia de reunir els vots dels dos terços dels titulars respectius.

sica, en la qual, tot, Sala de Contractacions, Taula de Canvis i Consolat de Mar, podia estar junt i concentrat en una sola i alterosa quadra.

El tema obligava, doncs, a Sagrera a projectar la sala, no sols interiorment sinó exteriorment

Vegem d'analitzar *a posteriori* l'esforç de composició que hagué de fer Sagrera.

Pensada d'antuvi la forma rectangular i les proporcions de la sala, havia de resoldre, tot d'una, de quina manera podria pujar per la revisió de la coberta (terrada o porxada) sens desfigurar la regularitat del buc. És lògic, doncs, que recorregués a l'escala en espiral i flanquetgés, per raó de simetria, les quatre arestes amb torres, les mides de les quals s'adaptessin simplement als mòduls pràctics dels esgraons. El motiu de caragol, circular a l'intradós i vuitavat a l'extradós, és corrent a Catalunya i, inclús, l'enclavament de la torre dins els gruixos dels murs, és un tema profús en castells, fortificacions i esglésies. El cas més anàleg, disposició i proporcions generals, és el de l'encaix del campanar vuitavat de Pedralbes, cas conegut, analitzat i perfeccionat, sens dubte, per Guillem Sagrera; el joc i repartiment de les impostes ho delata i ho confirma.

Altre problema que se li presentava era el contrarrest de les empentes dels arcs torals i diagonals de les voltes, en convergir en els punts crítics dels murs. La gran originalitat desplegada en la solució donada per Sagrera és el sospesat repartiment de gruixos de les parets corregudes i les bellíssimes dimensions assignades als contraforts ressaltats, també en forma vuitavada, que tradueixen a l'exterior la interna estructura de les voltes i que es compaginen admirablement amb les torres angulars. Aquests contraforts intermitjos (que a la vegada permeten la supressió de la mitja columna interior adossada al mur, gaiberé sistemàtica en tals estructures i que fins a la Llotja de València torna aparèixer); aquests contraforts intermitjos, repeteixo, tenen un innegable antecedent constructiu i ornamental en els contraforts angulars dels nostres típics cimboris del segle XIV (Vallbona de les Monges, Catedral de Valèn-

cia, Poblet, etc.), o, si es vol referit a una imatge plana, en els contraforts exteriors de les galeries amb voltes de creueria de certs claustres.

Aquests contraforts, mecànicament, s'haurien pogut suprimir d'adoptar la solució corrent de la rafa interior o semicolumna enqueixalada als murs. Però Sagrera volia cenyir el zócal de la sala amb un pedris corregut i no li convenia tenir destorbs interiors; així, ressaltar per fora les línies verticals constructives, li elegantitzava dos sistemes: el decoratiu de les façanes i el de l'embeurement dels nervis torals i diagonals en els murs; embeurement directe, sense intermediaris de cap mena, ni tan sols els *cul de lampes* tan difosos llavors en tot el gòtic europeu.

Un encertat caire original en arquitectura, com en totes les coses, provoca i justifica tot un cúmulo d'originalitats, i en surt un conjunt genial quan aquestes convergeixen racionalment.

En efecte, en imaginar Sagrera l'empelt del feix general de nervis (els torals, els formers i els diagonals) amb la columna, es trobà és clar, amb el peu forçat de suprimir tota insinuació de capitell, cosa que tenia un gràcil precedent dins el gòtic de Mallorca en l'antiga parròquia de Santanyí (1350 ?), prop d'allà d'on Sagrera extreia la pedra predilecta.

Si imaginà Sagrera en primer terme l'empelt dels nervis a la columna o la derivà de la intersecció de tals nervis amb el parament del mur, és igual: la creació artística és igualment exímia si arranca de fenòmens imaginatius que si es desplega guiada pels esculls de la pràctica. En el fons tot això és la mateixa cosa, o el mateix prodigi.

Dic jo, no obstant, que devia pensar primerament en l'encaix mural dels nervis que no en l'encaix columnari, perquè crec precisament que la supressió del capitell no era un *parti pris* sinó que era una analogia, un paralelisme, una nota rítmica provinent de la primera solució, més natural i espontània. A més, l'encaix mural del nervi embegut i perdent se en punta és un tema que el veig repetit en altres obres de Sagrera anteriors o coetànies (Aula Capítular de la Catedral de

Palma?) i posteriors (la «Gran Sala» del *Castel Nuovo* de Nàpols, 1453) (1).

Perquè es guardés absoluta paritat entre la solució del mur i la de la columna aquesta hauria hagut d'ésser perfectament cilíndrica, cosa desacorde del conjunt i dels detalls, sistemàticament arestats. De fer la columna vuitavada, cosa també possible, Sagrera s'hauria deixat vèncer massa pels cànons de l'arquitectura religiosa (Sala Capitular de Poblet, Cripta de Sant Llorenç a Palma, Catedral de Palma, Santa Maria del Mar a Barcelona) i ell tractava de fer «arquitectura civil», absolutament civil; no diré laica, perquè si bé els Defenedors no li havien demanat capella ni oratori, li havien exigut que esculpís figures religioses, la Verge, determinats Sants, àngels, en els tempanells de les portes en el flanc de les torres, etc., seguint segurament l'exemple dels Consellers Municipals de Barcelona que bastien també en aquells moments un altre edifici superb.

Volia fer quelcom més que un edifici civil: volia superar el sentiment d'austeritat gòtica, amb l'esclat d'una joiosa serenor. Volia, sembla, dotar la Llotja d'una

(1) Vegi's en A. VENTURI, *Storia dell'Arte (II Quattrocento)* una nota que fa referència a la documentació exhumada per FILANGIERI DI CANDIDA: «apareix, cridat per Alfons V, un català, Guillem Sagrera, com a Mestre Major de la «Gran Sala» del Castel Nuovo, la construcció de la qual prengué a escarada per 12 000 ducats, el 31 de juliol de 1453. Dos anys després hi treballaven Joan i Jaume Sagrera amb altres artistes (Antoni Gomar, Antoni Treburch) i varis operaris de Manises, que feien l'obra del paviment».

En aquesta època eren tinguts per catalans tots els nascuts dins el nostre territori lingüístic. CAMILE ENLART diu, equivocadament, que Guillem Sagrera era de Perpinyà. L'escriptura de Contracte de l'escarada de la Llotja de Palma, que es conserva a l'arxiu de la «Junta de Agricultura, Industria y Comercio» de Balears (que fou publicada per JOVELLANOS en 1835 i reproduïda per STREET en la seva obra *Some account of Gothic Architecture in Spain*, 1869) comença dient ... *Ego Guillelmus Sagrera lapiscida civis civitatis Majoricarum...*

Es propòsit nostre publicar aviat un extracte de tota la documentació de la Llotja de Palma que es conserva en els llibres d'actes de l'antic «Col·legi de la Mercaderia».

esveltesa i vigor femenívols, que no vol dir, precisament, un vigor poc tivant ni poc intens.

De tota aquesta multitud d'alts desitjos de superació tècnica i d'expressivitat artística va nèixer la «columna helicoidal», l'originalitat i l'escaciença de la qual són alhora una revolució i una salvació.

Però és, realment, dins el gòtic una solució insòlita, inversemblant, la forma helicoidal?

No; potser no té precedent dins la gran composició tradicional, però dins les arts menors dels nostres reixaires i forjadors, qui podrà negar que el ferro prismàtic entorcillat (creació gòtica, a la fi) li podia haver donat a Sagrera la representació plàstica de la seva columna?

No dubto que semblarà a algú que tracto de defensar l'ortodòxia gòtica de Sagrera, i, ben mirat, no és així. Estic elogiant només el maneig, el domini i la «llibertat» artística en què es movia el nostre autor, llibertat que consolida i esclareix les mateixes bases de l'ortodòxia en l'art.

Vull fer notar una altra singularitat prodigiosa de la Llotja de Palma i és el coronament de les seves façanes. De cap manera puc creure que la cresteria decorativa de la Llotja sigui, com algú ha volgut suposar, l'encintat d'un altre pis o planta utilitzable, o el suport de les vessants d'una teulada futura. (1)

La tradició de la coberta de la casa gòtica a Mallorca és, rigorosament, la «terrada» amb les seves gàrgoles de desguàs. No negaré la possibilitat de què Sagrera pensés en protegir les voltes pètries amb una segona coberta de teules (com la que avui existeix, per cert, molt ben disposta), o una porxada con les que després del segle XVI es feren sistemàtiques en els palaus mallorquins (manllevant-ne el motiu a la mateixa Llotja); el que si afirmaré és que el mensulat i el coronament i cresteria que ens ocupen són una estilització finíssima de les barbicanes i rondes militars;

(1) Vegi's: RUBIO I BELVER, *El Coronament de la Llotja de la Ciudad de Mallorca*, (Il·lustració Catalana, n.º 108, Any 1905, Barcelona).

una humanització decorativa de l'emmerletat de les fortificacions medievals.

Ara bé, l'«emoció» que produeix la Llotja de Palma, amb tot i ésser una reflexiva i vibrant aleació, com hem vist, de tots els recursos medievals, s'escapa, desborda l'esperit medieval i sobrepassa el llenguatge del gòtic.

El mateix Capmany (1) que definia la impressió del gòtic de «tristesa deliciosa», hauria hagut d'acceptar aquí el judici de Lamperez (2) atribuint a la nostra Llotja quelcom de l'harmonia i «serenitat hel·lènica».

Es exacte. No crec, per altra banda, inversemblant que Sagrera hagués vist l'Acropolis: Grècia era realment familiar als nostres homes d'aquelles generacions. La dominació catalana a Grècia que comença al ducat d'Atenes en 1311, no acaba fins al 1460 a la senyoria de Piada.

L'infant Ferran de Mallorca es titulà príncep de la Morea. En els Propileus s'hi hostatjà el govern català dels ducats; a la Pinacoteca s'hi instal·là una capella catalana; «Seu de Santa Maria» fou un dia el mateix Parthenon, abrivat amb els quatre pals de sang.

La Llotja de València. Diuen molts d'historiadors que el testament de Jaume I, dissociant el seu regne, fou un gran error polític, però hem de convenir que pel desenvolupament de la trama social, per l'art i la construcció en cadascun dels departaments regionals fou d'una fecunditat extraordinària. Perpinyà i Palma de Mallorca (la convivència històrica de les quals està encara per estudiar) donaren uns fruits, en arquitectura, realment superabundants si es comparen amb la base fictícia de llur esquelet polític. No ens hem de queixar, doncs, des d'aquest punt d'albir. Però inversament, hem de convenir també que València no restà gens postergada, dins cap ordre, en continuar uni-

da (no federada) amb els dominis dels comtes reis. Dic «no federada» perquè com fa notar un historiador contemporani (1), no hi havia en aquests dominis un organisme comú que tendís a mediatitzar cap de les sobiraniaes particulars, puix s'establiren Corts pròpies a cada capital, i el substratum popular era el que evolucionava i el que a la fi s'imposava de fet al monarca (2).

No causarà estranyesa, doncs, si afirmo que València fou al final de l'edat mitjana el nucli més virtual, el doll més refinat de substància artística que registra la nostra història.

Barcelona, València, Palma són tres grans ciutats que han naufragat dins elles mateixes; és a dir, dins el pèlag parassitari on anaren a raure als darrers temps de falta de vida autèntica.

Abans he presentat monuments de València con actius fogars d'inspiració de l'autor de la Llotja de Palma i no em rectifico. Ara em toca asseverar a la vegada, que si entremig dels arquitectes valencians Andreu Julià, Josep Franch, Valdomar i Pere Balaguer, no s'hagués interposat la figura de Sagrera, l'art de Pere Compte, al projectar la Llotja de València, no hauria pogut arribar a la perfecció, al refinament, a la dretura, a la glòria sintètica i suggestionant a què va arribar.

Dues coses conflueixen doncs, en aquest infantament de la Llotja de València. Els cabals inesgotables subministrats per Sagrera i el mestratge formidable de Compte en saber-los aprofitar i fins reanimar en

(1) A. ROVIRA I VIRGILI, *Historia Nacional de Catalunya*. Volum V.

(2) «Volem que allà on les lleis no abastin, aquells que jutjaran puguin lliurement recórrer a natural seny i igualtat» (Preàmbul dels Furs donats per Jaume I a València)

El règim municipal de València excluïa gairebé els cavallers. Sols hi havia 6 cavallers malgrat ésser el nombre de membres 132, nomenats per parròquies i gremis. (MATHFU, *Regim. Regni Valentia*.)

Pere IV fou el que vitalitzà de veres l'autoritat dels Magistrats i Còsols. Per privilegi, expedid a Lleida en 1344, els incita a sentenciar «breviter et sumariæ, sine strepitu et figura iudicii, sola facti veritate attenta».

(1) CAPMANY, *Reflexiones sobre la arquitectura gòtica* (Apèndix del volum III de la Memòria)

(2) LAMPÉREZ, *Arquitectura civil española*, II pàg. 215.

En general els judicis emesos per LAMPÉREZ sobre els monuments de Mallorca eren inspirats pel seu deixeble l'arquitecte G. Reinés.

molts de casos mitjançant una meravellosa aportació escultòrica, que la de Mallorca no té, ni allà era tan primordial

Aclarim, però, amb la major lleialtat, que la Llotja de València no és un plaig arquitectònic de la de Mallorca.

Per de prompte la sala columnària de València està concebuda estructuralment més a l'antiga, és a dir, amb rafes o mitja columna adossada a l'interior dels murs, la qual cosa estableix ja d'antuvi un ordre de façanes completament distint al de les façanes de Sagrera.

En la composició de les portalades segueix models de més refinament lineal que no les de Mallorca, algunes de les quals (les oposades al mar) porten calats de traça mediocre, dibuixats sens dubte pel successor de Sagrera, Guillem Vilasolar o Vilasclar. A més, aquestes portalades posteriors, per llurs dimensions, semblen d'entrada de mercaderies, cosa que a València no es degué fer mai.

Atribueixo la filiació de la porta principal de la Llotja de València a la de la capella isolada de Sant Jordi, a Poblet, obra del temps de l'abat Conill i que feu construir Alfons IV en 1433 en memòria de la seva conquesta de Nàpols. L'any 1452 encara no estava acabada tal capella; per tant era molt posterior a la Llotja de Mallorca i prou anterior a 1483, data en què Compte inaugura les obres a València.

Una variant no diré correcció—introduïda per Compte a la columna helicoidal mallorquina, és la suavització de les arestes mitjançant l'aplicació d'un bordó, tot simulant així que, al mateix temps que la columna, s'ha retorsut també el feix de les vuit motlures lobulades, les quals estan proveïdes de les respectives bases, consegüentment inclinades. No passa d'ésser així una originalitat indirecta, un enginy decoratiu.

Les dimensions de la Sala són aproximades a les de Mallorca; però potser la de València dona més sensació de grandiositat, per dues raons: per tenir cinc tramades en lloc de quatre i per haver disposat a cada volta, a més de la creueria constructiva, una quàdruple creueria ornamental; això ocasiona un reticulat més

espès de nervis i un puntejat més profús de claus esculpturades, que unit al major nombre de columnes i semi-columnes i als frisos dels murs, fa créixer notablement el luxe i la filigrana.

Hem de constatar també una diferència essencial en el «coronament» de les façanes. Malgrat el sistema de merlets, té el coronament de València un ascendent militar més dèbil per haver-se suprimit ací tota insinuació de barbacana, duigent al mateix plom els murs de dalt a baix. S'interrompen només per una graciosa imposta a la línia d'aigües. Les gàrgoles són ací d'una gran expressivitat escultòrica, així com les figures i relleus. Els escuts són tots notables, sobretot els de la façana principal, que recorden també en llur encaix i composició els de l'esmentada capella de Poblet.

Caracteritza aquesta Llotja la torre angular (avui alineada amb el cos del Consolat) on quedà instal·lada la capella; i més singularment la caracteritza encara la forma dels merlets, estilització subtil de l'heràldica comtal,

S'ha de citar la volta gòtica del pis de la torre, arestada, sense nervis, que segueix l'escola precoç del convent dominicà, i l'escala en espiral. El gran aditament del Consolat (1506-1533) possiblement ja d'un altre autor, és tal vegada més notable pel seu fris escultòric de renaixement italianístic que no per la seva empena arquitectònica. No obstant, l'harmonia entre el buc de la Llotja i l'ala del Consolat és indiscutible.

La primera i gairebé única emulació d'aquests edificis a l'interior de la Península fou la Llotja de Saragosa, que estilísticament pertany ja a una altra família, inclassificable, segons Quadrado (1).

Els privilegis del Tribunal Consolar són aixímateix concedits més endavant pels reis Catòlics a Burgos a finals del XV; per la reina dona Joana a Bilbao, en 1514; per Carles V a Sevilla, en 1543; però no portaven ja a dintre aquests privilegis el fibló constructiu.

(1) QUADRADO, *Recuerdos y bellezas de España, Aragón*, pàg. 406.

S'estableixen tambécoetàniament Consolats a Anglaterra i a França els més antics dels quals són el de Toulouse en 1549 i el de Paris en 1563 (1).

(1) CAPMANY, Discurs preliminar al «Código de las Costumbres marítimas de Barcelona, vulgarmente llamado Libro del Consulado», Madrid, 1791.

Amb els nous mons d'occident s'obri per a la navegació el teatre de l'oceà. S'aixeca el geni portuguès i cau el poder marítim de Barcelona.

València i Mallorca allargaren per dos segles encara llur vida comercial traficant amb la Itàlia. A la fi, però, entren les nostres llotjes dins el serè jaciment de la història per representar, a la vegada, l'índex i el sepulcre de la nostra grandesa.

GUILLEM FORTEZA

CONSTITUCIONS E ORDINACIONS

DEL REGNE DE MALLORCA

(CONTINUACIÓ)

A

(1458)

Decrevi ego Petrus Moranta Notarius et Scriba domus Universitatis hic aponere et scribere sequens privilegium, quare in festo sancte Lucie et non in festo sancti Thome uti disponit regimen, huiusmodi sit electio seu extraccio Juratorum et Clavariorum.

Joannes, Dei gratia, Rex Aragonum, Navarre, Sicilie, Valencie, Maioricarum Sardinie et Corsice, Comes Barchinone, dux Atenarum et Neopatrie ac etiam Comes Rossillionis et Ceritanie, Magnifico et dilecto Consiliario nostro Vitali Castelladoriz, alias de Blanes, Militi, Locumtenenti Generali, ac Regenti officium Gubernationis in dicto Regno Maioricarum et eius Assessoris, Procuratorio regio et dictam procuracionem regenti Bajulo, necnon Vicario et aliis oficialibus et subditis nostris in eodem Regno constitutis et constituendis, eorumque lochatenentium, presentibus et futuris, ad quos presentes presentari contigerit, fidelibus nostris dilectis, salutem et dilectionem. Nuper expositum est Magestati nostre per fidelem nostrum Rafealem de Olesia, Legumdoctorem, civem, Sindicum et nuncium Civitatis et Regni pre-

dicti, quemadmodum annis singulis electio Juratorum dicti Regni, virtute Regiminis sortis sive de sacco, ipsi Regno concessi, celebratur et fit in die sancti Thome ante festum Nativitatis Domini et propter brevitatem temporis insignia sive gramalles Juratorum minime possint per fici et in die natalis Domini indui. Eciamque cum electio Clavariorum fiat et celebretur XXV.º die octobris quiquidem Clavarii tenentur cuilibet Jurarie exsolvere ex una parte tres mille liberas maioricensium pro ordinariis et ex alia parte quadringentas quinquaginta liberas dicte monete pro extraordinariis et quia in uno et eodem die nec fit electio Juratorum et Clavariorum et eo pretextu sepius subsequitur controversia super dictis quantitibus per eosdem Juratos distribuendis, quamobrem, volentes utilitati et comoditati dicti Regni comode providere, si tamen Consilio Generali dicti Regni fuerit bene visum et utile et non alias et absque aliqua leziona dicti Regiminis, volumus et contextu presentium ac de certa nostra sciencia et consulto mandamus quatenus de cetero, electio tam Juratorum quam etiam Clavariorum fiat et celebretur in die sancte Lucie, adeo ut festivitates Nativitatis Domini et divina officia decencius et honorifice celebretur ac distributio dictarum peccuniarum absque aliqua altercatione aut con-

traversia inter eos subsequatur. Mandantes coram vobis et cuilibet vestrum de dicta certa nostra sciencia et expresse quatenus presentes nostras litteras et omnia in eis contenta ipsi Universitati et Generali Consilio teneatis et observetis, tenerique et observari per quos cumque faciatis et mandetis juxta eius seriem et tenorem, contrarium minime facturi, quanto gratia nostra vobis cara est, iranque et indignacionem nostri nominis ac penam florenorum trium mille cupitis non incurrere. Datum Barchinone die duodecimo mensis decembris anno a nativitate Domini M.ºcccc quinquagesimo octavo. Rex Joannes.

Fuit ipsa provisio presentata et admissa per Magnum et Generale Consilium XIII mensis decembris anno M.ºcccc L.º nono prout in libro extractionum dicti anni est continuatum.

B

(1469)

Provisio que no sien sperats los absents en los ofiçis.

Noverint universi. Quod die lune XVIIIº mensis Junii anno a nativitate Domini M. CCCCLXVIII.º coram Magnifico domino Joanne Dusay, utriusque Juris doctore Locum tenente et Assessore Spectabilis et Magnifici domini Francisci Berengarii de Blanes Locum tenentis generalis in Regno et Insulis Majoricarum, Minoricarum et Evice ac Regentis officium gubernacionis dicti Regni, Comparuit discretus Miquael Abeyar, Notarius, Syndicus dicte Universitatis Maioricarum, et dicto nomine obtulit et presentavit ac per me Andream Boix, Notarium alterum, ex diversis ac regentibus Curiam Gubernacionis Maioricarum legi et intimari requisivit et fecit quamdam provisionem regiam, sigillo regio a tergo munitam manu dicti Serenissimi domini Regis et aliis solemnitatibus, quibus decet munitam. Cujus tenor talis est.

Nos Joannes, Dei gratia, Rex Aragonum, Navarre, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, Comes Barchinone, Dux Atenarum et Neopatrie ac etiam Comes Rossillionis et Ceritanie. Vidimus deliberationem factam in Concilio Civitatis nostre Majoricarum, cuius tenor de verbo ad verbum sub hiis verbis habetur. En apres fetes e publicades totes e sengles

coses dessus dites e esser se exit lo dit Spectable Loctinent general del dit Concell per lo dit honorable mossen Luis Dezlado fonch proposat al dit Concell sots semblants paraules. Molt honorables senyors. Ja haveu vist per experiencia quants dubtes e quantes concertacions son eixides e ixen tots dies de aquell capitol del regiment qui parla sobre lo sperar dels absents e del versemblant de la venguda de aquells, si a vosaltres apar axi, sera bo que aquell capitol en aquell cap fos revocat o corregit en aquesta manera, que si la jornada ques trauran los dits oficials, aquells tals nos trobaran personalment dins la present illa de Mallorques, que sien tornats dins los sachs de on seran stats trets, en sien trets de altres, fins que sien tretes persones, qui sien presents en la dita illa e capaces dels dits ofiçis. Sobre la qual proposicio fonch difinit e determenat per tots los del dit Concell concordantment, que sia axi fet, e que de aço sia scrit al senyor Rey, e sia suplicat per letres que sia de sa merce de proveir ho en aquesta forma, dessus recitada. Suplicati igitur pro parte vestrum dilectorum et fidelium nostrorum Juratorum Concilii, Proborum hominum et Universitatis dicte Civitatis Maioricarum preinsertam deliberacionem providere dignaremur, considerantes beneficium publicum dicte Civitatis et habitancium in ea concernere, presencium tenore deliberate, atque consulte, eandem delliberacionem insertam desuper, omniaque et singula in ea contenta secundum sui seriem pleniorum providemus atque concedimus, volentes contenta in ea fieri, exequi atque compleri, sic et quemadmodum contenta in ceteris ordinationibus dicte Civitatis et Regiminis seu eleccionis officialium eiusdem fieri atque compleri debent. Propterea Spectabili in dicto nostro Maioricarum Regno, Locumtenenti nostro regio, Procuratori justicie, Juratis, Concilio, Probis hominibus et Universitati dicte Civitatis Maioricarum et ceteris quibusvis dicimus et mandamus sub nostre gracie et amoris obtentu incursuque nostre indignacionis et ire ac pene florenorum mille pro quolibet contrafaciente quatenus, dictam delliberacionem et nostram hujusmodi provisionem et contenta in ea, teneant firmiter et observent, tenerique et observari faciant inviolabiliter per quoscumque, et non contrafaciant vel veniant, nec aliquem contrarie sinant aliqua racione vel causa. In cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostro sigillo a tergo

munitam. Datum Terracone die tertio Junii anno a nativitate domini Millesimo cccc.º Sexagesimo Nono Rex Joannes.

In itinerum secundo.

Quaquidem regia provisione presentata lectaque et intimata dicto domino Locumtenenti generali protinus dictus dominus Locumtenens generalis recepta illa cum illis quibus decet reverencia et honore sacre Regie Magistratus obtulit se promptum et paratum regiis firmiter obedire mandatis

C

|(1469)

Declaracio sobre la graduacio dels Consols e del Execudor.

Die veneris XXX mensis Decembris anno a nativitate domini M.º CCCCLXVIII.º

Los dia e any dessus dits lo Spectable e magnífich mossen Francesch Berenguer de Blanes, donzell, Conseller e Lochtinent general del molt alt Senyor Rey en lo Regne e ylls de Mallorques, Menorcha e Eviça e Regent lo ofici de la governacio del dit Regne. Stant en la Cambra dels paraments del Castell Real del dit Regne per proveir sobre la disceptacio, la qual cascuns anys es entre los Consols dels actes marítims e mercantils de la present Ciutade Regne de una part e lo Execudor de la casa de la Universitat de la part altra sobre la preçedencia de aquells, de que en dies passats e quasi tots anys se son seguits es segueixen grans rancors, oys e males voluntats, e si noy era debitament proveit sen speren tots anys seguir. Per tant instant e requirent los honorables mossen Luis Dezledo, cavaller, Mossen Franci Reya, alias Dezvilar, Mossen Jacme Berard, Mossen Guillem de Busquets e Mossen Macia Mora, Jurats lany present de la dita Universitat, aquí presents, lo dit Spectable Lochtinent general per benefici e repos del present Regne, apres de molts parlaments e colloquis sobre les dites coses fetes, haut consell dels dits honorables Jurats e dels honorables Mossen Huch de Sant Joan, Mossen Francesch Burgues, Procurador real, Mossen Bernat de Pachs, Visalmirall, Mossen Gaspar de Pachs, Mestre racional, Micer Bonifaci Morro, Micer Joan Berard,

Micer Nicolau Berard, Micer Jacme Muntanyans, Micer Guillem de Puigdorfila, Micer Ferrando Valenti, Doctors en Leys, Mateu Anglada, doncell, Pere Çafortesa, Antoni Colom, ciutadans, Andreu Sunyer e Franci de Mora, mercaders, tots aquí presents e concordants, exceptats ço es Mossen Luis Dezledo, Mossen Huch de Sant Joan e Micer Bonifaci Morro qui eren de altre parer, vista aquí una declaracio sobre la dita disceptacio per son predecesor feta, sots a XXIII de Maig MCCCCLXIII ab la qual fonch declarat que tota hora e quant lo Execudor fos ciutada e lo Consol ciutada, que lo Consol preceis lo Execudor, ates que lo ofici de Consols es vist esser preeminent e pus antich que lo ofici de Execudor per moltes causes e raons en lo dit Consell de peraula deduides e allegades. Per tant lo dit Spectable Lochtinent general proveeix, ordena e declara ab consell del Magnífich Micer Joan Dusay, doctor en cascun dret, Assessor seu e seguint los vots dels damunt dits o de la major part de aquells que daquí avant que lo Consol, axi per lo stament dels Ciutadans com dels Mercaders haia a preceir lo Execudor, sis vol sia Cavaller o Ciutada. Exceptat empero que quant los dos Consols se trobaran ensemps e lo Execudor per lo semblant que lo dit Execudor en tal cars stigma e vaia en mig dels dits Consols, quant empero noy sera sino un Consol, aquell preceixqua al dit Execudor. Joannes Dusay.

D

(1474)

Correccions e adicions fetes per lo Prior de Cartoxa e per Mossen Gaspar de Ferreres proveire al Regiment de Sort e de Sach e ordinacions per aquells novament fetes.

En nom de nostre Senyor Deu Jesucrist e de la sua sanctissima Mare. Com claríssima experiencia del us e abus del universal Regiment de sort e de sach del present Regne de Mallorques haia fins assi dat causa suficient de aquell sien stades fetes assidues queeles a la Majestat del Serenissimo e potentissimo Rey e Senyor nostre. Lo Senyor don Joan, Rey de Arago e de Mallorques etc. ara beneventuradament regnant e per ço, la sua clemencia desitjant reformar axi lo dit universal Regiment com altres parts del dit seu Regne de Mallorques, e volent

reposar aquell e singulars de aquell en tot pacífich stament e viure, haia tramesos e destinats en aquell a nosaltres don fra Berenguer Roig, Prior del Monastir de Jesus de Natzarret de la orde de Cartoxa e Gaspar de Ferreres, prevere, confessor de la sua altesa, donant, comatent e atribuint a nosaltres plenissima potestat en e circa la reformacio del dit universal Regiment e altres actes per la bona regencia e pacífich viure del dit Regne e incoles de aquell, a la qual voluntat conformint se lo dit seu Regne, migensat determinacio feta per lo Gran e General Consell de aquell, celebrat sots a set del propassat mes de Noembre, a les coses davall escrites e altres ha volgut donar loch e permis per aquesta vegada. Per tant Nos, dits Ambadadors e Reformadors, atanents principalment al servici de nostre Senyor Deu e de la prefata Majestat real, e a tot ben avenir del present Regne, precedents debites e necessaries informacions per la bona regencia del dit Regne, havem fetes, compostes e ordinades, segons per tenor de les presents fem, componem e ordinam, migensant lo auxili e direccio de nostre Senyor Deu, les abilitacions, correccions, statuts, composicions, mutacions e adicions en e circa lo universal Regiment, en e per forma devall continuada, e migensant les protestacions e no obstancies infrascriptes.

I. *Tots e qualsevol homes que aparran esser habils e suficients en un ofici han esser habilitats en aquell.* E primerament. Com a Nos dits Reformadors haia constatat e consta plenament per veridica informacio de moltes notables persones de cascuns staments e condicions del dit Regne esser cosa sumament necessaria per la bona regencia del dit Regne e pacífich viure de aquell que tots e sengles sachs de tots los oficis de la dita Universitat, stants en la caixa del universal Regiment del dit Regne, sien del tot evacuats, e apres de nou refets, abilitats e insaculats per los dits oficis tots e qualsevol homens, qui a qualsevol oficis aparran esser abils e suficients per la bona regencia de aquells, no obstant que ni hagues qui ja tals oficis haguessen hauts, tenguts e regits. Per ço Nos, dits Reformadors precedent e suadint la dita informacio, considerants les dites coses axi expedir a la bona regencia del dit Regne e singulars de aquell, en virtut de la mutua potestat e consentiment en Nos atorgat, com dit es, havem del tot evacuats e buydats tots e sengles sachs del dit Regiment e los radolins

cedules e noms, qui en aquells eren, cremats e anichilats. E apres, migensant debites informacions e ab mitja de jurament evangelical per nos haudes e rebudes de aquelles notables persones que a nos, juxta nostres bones consciencies ha aparegut, havem feta nostre nova abilitacio e insaculacio en cascun dels damunt dits sachs e oficis, faents radolins de sera verda tots de un mateix pes, dins los quals havem meses sengles sedules de pergami, scrivint en aquelles los noms e cognoms dels abilitats per Nos e de llurs oficis, segons consta per ma de cascu de nosaltres o al menys de ma de mi dit Prior. E ultra asso havem feta e continuada una original sedola de paper, en la qual son scrits e continuats tots los dits noms, e aquelles dins en lo fons de cascun sach havem cosida, a fi que si se duptava per algun temps de alguna cosa se puxa fer collacio e verificacio de les sedoles dels radolins ab la dita sedula de paper, migensant les quals puxa constar de la veritat.

II. *Capitol de la caixa del Regiment.* En apres com fins assi per alguns pensaments e cogitacions humanes se posas en dubte de esser fets alguns dols e fraus en alguns oficis del dit Regiment, pretenint aquells esser stats de facil execucio per causa de la custodia e poch nombre e enquera flaqueza de tanquades de la caixa del dit Regiment, en la qual fins assi han stats tanquats tots los sachs de aquell. E jatsia nosaltres fins assi no haïam trobats tals dols ne fraus ne encara alguns vestigis de aquells, volents, empero, e pensants tolra dassi avant tals pensaments e sospites, havem delliberat e en exequcio deduit, corregint e en millor commutant aquesta particula del dit Regiment, que la caixa de tres tanquades de aquell sia daquí avant tolta e anichilada, segons ab la present correccio e mutacio tolem e anichilam, e en loch de aquella statuim, proveim e ordinam que sien fetes dues caxes, les quals nos havem ja fetes fer e ordinades en aquesta forma, ço es, una poca e altra gran, per forma que una puxa star tancada dins l'altra, en la menor de les quals ha tres diverses tancades e les claus de aquelles sien daquia vant tingudes, ço es, la del mig per lo Governador del present Regne e les altres, una per lo Jurat en Cape l'altra per lo Jurat segon, de les quals tres tancades les estremes se obren ensemps abdues en un mateix temps. E en l'altra caixa major ha quatre diverses tancades, sengles

de les quals haia a tenir cascun dels altres quatre Jurats, les quals tancadures per lo semblant se obren en un matex temps. E axi sembla a nosaltres la custodia dels sachs del dit Regiment esser prou segura e fora de tota sospita. Sera empero en facultat dels Magnífichs Jurats, qui vuy son o per avant seran, si volran fer una cuberta sobre les dites quatre tancadures ab una simpla clau, la qual tingua lo Scriva perpetuat de la dita Universitat, a fi que a alguna de les dites quatre tancadures nos puxa metre alguna brossa, qui en obrir o tancar posques empexar aquelles. E les quals caxes, una dins altra, axi com debans staven dins lo arxiu de la dita Universitat, stiguen daquiavant en loch patent, ço es, la gran sala en la qual se celebra lo Gran e General Consell de la dita Universitat.

III. *Que nos puscha abilitar fins los sachs sien evacuats*. Item considerants nosaltres la frequent abilitacio, qui en virtut del dit Regiment se acostumava fer cascun any, esser stada fins assi causa de varies e continues passions e molesties, per ço com cascun dels Jurats volien fer insacular aquells, que a llur apetit concorrien, de ques seguia, es son seguits fins assi molts abusos en gran dan, detriment e desfavor de la Republica del dit Regne, per la qual causa son stades fetes moltes e diverses queres a la prefata Majestat. Volents per ço nosaltres obviar a tals abusos, detriments, dans e molesties, corregint en asso e en millor comutant lo dit Regiment e disposicio de aquell proveim, statuim e ordinam que, en qualsevol dels dits sachs del dit Regiment nos puxa dassiavant abilitar ne altres noms dels qui hi son, introduir, fins tro e tant que tots aquells que vuy hi son ensaculats, sien del tot evacuats per les ordinaries extraccions o per via de mort o altra legitim impediment. Entes empero e declarat que si se esdevenia en la fi de la evacuacio dels dits sachs o algun de aquells no restar tants redolins, los quals bastassen al nombre necessari del ofici o oficis, los quals se haurien a traure per aquell any, en tal cas se haze a fer nova abilitacio dels oficis dels dits sachs segons forma del Regiment. Axi empero que aquell rodoli o rodolins, los quals restaven en los dits sachs, hagen esser trets primerament que aquells, los quals novament seran insaculats, faent entre aquells una basta.

IV. *Que los Jurats no sien presents en abilitacio faedora de persones a ells conjunctes*. Item

statuim e ordenam que, en cars de qualsevol abilitacio faedora, apres de la evacuacio dels dits sachs, si sesdevendra en algun ofici tant real com de la dita Universitat esser anomenats alguns, los quals sien pares, fills o jermans de algun dels Jurats de aquell any, los quals seran en la dita abilitacio, que aquell tal Jurat, del qual seran conjunctes persones, com dit es, los dits anomenats se hagen apartar, e en ausencia de aquell se haia a practicar de la abilitacio de les dites persones per lo president e Jurats restants. La delliberacio dels quals haze star en secret entre ells, axi que lo Jurat apartat no puxa saber si aquelles dites persones anomenades seran stades admeses o repel·lides, migensant jurament.

V. *Forma com se ha a proveir si algun oficial morra ans haver fínt lo temps de son regiment*. Item com en lo dit Regiment fos estat obmes proveir que en cars que qualsevol oficial de la dita Universitat dins lo temps de son ofici moris, qual provisio era faedora, e fins assi sen haien seguits alguns cassos, la provisio dels quals actes, que en lo dit Regiment sobre aquells no era proveit, portava molta perplexitat a la dita Universitat. Per ço nosaltres suplint al dit Regiment los cassos obmesos proveim, ordinam e statuim que, si quant que quant dassiavant se esdevendra morir algun oficial de la dita Universitat, exceptat los devall expressats, que per mort de aquell sia proceyt de continent a extraccio de tal oficial del sach de aquell ofici, servant les solemnitats que en tal extraccio, segons forma del dit Regiment se acostuma servir. Lo qual oficial, aixi tret e elegit, haia e sia tingut acceptar e regir lo dit ofici per aquell temps que restava a son antecessor e fins al terme que lo dit son antecessor lo havia a tenir e regir. Si donchs aquell restant temps no era tant poch que aparegues al Governador e Jurats del dit Regne, o al major nombre de aquells, poderse passar sens extraccio de altre o pur per simple subrogat de algun altre poderse regir a lur bona coneguda. Declarat que, si aquell tal ofici en lo qual se haia a surrogar, sera tal que haia salari ordinari de la dita Universitat, aquell salari se haia a partir e destribuir entre lo defunct e lo surrogat *pro rata* del temps. En aço, empero, no entenem encloure oficials reals, ço es, Balle e Veguer de Ciutat, Veguer de fora e llurs Assessors, car la surrogacio de aquells se pertany solament a la Majestat del Senyor Rey o a son president.

E per semblant noy entenem encloure o compondre Jurats ne Consellers si algun ne covindra morir, sino que si alguns ne moran regescan los qui restaran. Tots altres, empero, oficials, exceptats dits oficials reals e Jurats, Consellers com dit es, sien en la dita nostra ordinacio e provisio compresos.

Fas memoria yo Pere Litra, Notari e Escriva de la Universitat de Mallorques com dissapte a XVI de juny, any MCCCCLXXX u, passa de esta vida lo honorable en Pere Spanyol, Ciutada, Clavari Bosser de la dita Universitat lo bienni del qual finava lo dia de sancta Lucia primer vinent, e per ço fonch recorregut a la disposicio del present capitol, lo qual vist e diligentment discutit e examinat tant per lo Spectable Mossen Joan Pages, Cavaller, doctor en cascun dret, Vicanceller e Conseller de la Majestat Real e per aquella Lochtinent general en lo Regne e illes de Mallorques, Manorcha e Eyviça e Governador e Assessor del dit Regne, com per los molt Magnífichs Mossen Pere Jorda Cavaller, Mestre en arts e en medicina, Mossen Francesch de Brossa, Mossen Nicolau Spanyol, Mossen Bartomeu Febrer, Mossen Miquel Quintana e Mossen Luch Domenech, Jurats lany present de la dita Universitat, los quals Magnífichs Jurats sobre la disposicio del dit capitol havien haut colloqui e consultacio ab alguns notables homens, axí de sciencia com de altres estaments. E jatsia a alguns dels dessus dits aparegues lo restant temps que lo dit Pere Spanyol havia a regir lo dit ofici esser poch temps en respecte de dos anys, e altres aparegues no poder esser dit poch temps. Per tant los dits Spectable e molt Magnífichs Lochtinent general e Jurats concordantment deliberaren, per molts bons e saludables respectes a ells occorrents en benefici e repos de la dita Universitat, salva per avant millor interpretacio e intelligencia del dit capitol, que per a present sia feta extraccio segons forma del Regiment e presents ordinacions de un altre Clavari, per lo qual haia a regir per tot lo restant temps, ço es fins lo dia de sancta Lucia primervinent, preceint empero una determinacio per lo Gran e General Concell faedora, consentint que si a la Majestat del Senyor rey sera plasant atorgar que, aquell que exira per Clavari per lo dit restant temps, sia tornat insacular lo dia de sancta Lucia primervinent e concorrega sort ab los altres insaculats, en axí que, si aquell exira per sort la dita jornada, sia e puxa esser Clavari per

lo bienni seguent, no obstant lo que aura regit fins a la dita festa per la present extraccio. En virtut de la qual delliberacio congregats e ajustats lo dit Spectable e molt Magnífich Lochtinent general e Jurats, ensemps ab lo Gran e General Concell de la dita Universitat e en lo loch e casa acustumada de la dita Universitat sots dimecres a XXVII del dit mes de Juny fonch proceyt a la dita extraccio e isque per sort lo honorable en Gabriel Muntaner mercader, lo qual fonch admes al dit ofici, feta, empero primerament, la dita determinacio de poder lo insacular lo dia de sancta Lucia primervinent.

VI. *Que los impetits per los comptes que haurien compromes ab la Universitat puxen entrevenir en lo Regiment.* Item com fins assi se haia molt ates que, los qui eren impetits de e per causa de la general revisio dels comptes del dit Regne, no eren ne son stats admesos en algun ofici de la dita Universitat per dupte e temor que no donassen orde en destorbar e desviar la dita general revisio de comptes. E jatsia fins assi per part de la dita Universitat se haia donat loch a fermar compromes ab tots e qualsevol impetits per los dits comptes, dels quals impetits alguns haien fermat e altres no haien fermat e altres no haien volgut fermar lo dit compromes. Per tant proveim, statuim e ordinam que, si per ventura algun sera per la sort del dit Regiment tret o elegit en algun ofici de la dita Universitat, e aquell tal sera del nombre dels dits impetits e fins al dia de la extraccio de son ofici no haura volgut fermar lo dit compromes, que aquell tal no sia admes al dit ofici, al qual la dita sort lo haura tret, ans sia tornat dins lo dit sach, e en loch de aquell ne sia tret e elegit altre. En axí que durant tal impeticio algun no puxa esser elegit ne admes en algun ofici de la dita Universitat, en la impeticio empero de dits comptes no entenem esser compresos los referiments o causa de aquells. E si sera algun condempnat per causa de dits comptes, axí que la condempnacio de aquell sia liquida de quantitat de trescentes liures ensus, no sia admes en lo ofici que exira, si donchs no pagava realment e de fet, segons forma del capitol del dit Regiment. En asso, empero, no sien entesos aquells los quals han o hauran gracia de la dita Universitat de pagar dinscerts anys, si ja donchs nols eren passats los terme o termens, en lo qual o quals haguessen pagar quantitat, sobrepujant les dites trescentes liures.

VII. *Quant temps han vagar los oficials.*

Item com en lo dit Regiment de sort e de sach no sia expressat quant temps han a vaguar los Jurats, Consellers e altres oficials de la dita Universitat, ne encara si pare e fill ensemps o dos jermans concorreran sort de Juraria o de Consellaria. Per tant imitant nosaltres una provisio sobre asso per lo Noble Mossen Franci Darill olim Lochtinent general e regint la Governacio del present Regne, ab consell del honorable Micer Jaume Pou, doctor en Leys, regint la Assessoria del dit Regne e ensemps ab los Magnífichs ladonchs Jurats e Consellers feta, sots divensa vint del mes de Desembre, any Mil ccccsinquante quatre, statuim, proveim e ordinam que si se sdevendra exir per forma e sort del dit Regiment en ofici de Juraria o de Conseller, pare e fill o dos jermans, que a tal ofici no sia admes sino lo un de ells, ço es, aquell qui primer sera exit per la dita sort e laltre sia tornat dins lo dit sach. E mes que si per ventura algun dels Jurats, qui vuy son o son stats, exien dassiavant en sort de dit ofici de Juraria, que nou puxen esser, si donchs no hauran vagat tres anys intermedis. Los Consellers, empero, e tots altres oficis e oficials, dels quals nos troba expressament esser disposat de la vaccacio de aquell, haien a vaguar per dos anys intermedis.

VIII. *Que algun no gos metre les mans en la caixa del Regiment.* Item com haiam sabut e axins consta per sufficient informacio que cascuna veguada que la caixa del dit Regiment es portada en lo Consell e uberta davant lo Governador e Jurats per fer algunes extraccions se fa un gran abus, ço es, que los Consellers o alguns de aquells, qui son mes propinques a la dita caixa, quant lo Scrivaria los sachs, per haver aquell que ha mester per traure, posen e meten les mans en palpar los dits sachs o alguns de aquells, e axi palpar, poch mes o menys comprenen quants radolins hi ha, e dequi avant racionant e silogitzant, venen a concloure qui son los insaculats en aquell tal sach, de la qual cosa se segueixen parlaments de molta molestia enfre molts homens. Per ço, volents nosaltres evitar per nostre poder e saber tals abusos e occasions de parlaments, proveim, statuim e ordinam que dassiavant alguna altra persona, Conseller o no Conseller no gos ne presume que tocar ne palpar algun dels dits sachs, sots pena de fraccio del jurament e homenage per ells e cascu de ells de tenir e servir lo dit Regiment prestat. Sino que daquiavant, uberta la dita caixa en e per la forma que fins assi se

es acostumada en tals jornades obrir, lo Scriva de la dita Universitat, e no altre, haia a traure e en presencia de tots de la dita caixa aquell sach que mester sera, e aquell metre e liurar en presencia de tot lo dit Consell al Lochtinent general o Governador o Lochtinent seu, qui aqui per aquella jornada presidira, lo qual hage a fer traure los radolins, segons per la forma del dit Regiment es ja proveyt e ordinat. Ajustant encara mes en asso que lo infant, qui segons forma del dit Regiment acostuma traure los dits radolins, per tolra totes suspites en cascuna extraccio de radoli, hage a tenir lo bras arromangat e descubert fins al colze e ans que meta la ma en lo sach la haia be alzar e fer publica ostencio de aquella ab discrecio dels dits, a fi que es vega per tots clarament com aquell no te, ne pot tenir algun dol e frau en la ma, e fet asso meta la ma en lo sach e fassa la extraccio en la forma acostumada.

VIII. *En quina forma se han anichilar e anullar les cedules dels radolins.* Item com fins assi se sien seguits alguns scandils de les sedules, qui ixen dels radolins, ço es, que a vegades se esquinsen e es lasseren, e a vegades per alguns son preses e ab si aportades, e quant son fora Consell fan de aquelles publica e privada ostencio, de on se segueixen moltes scandaloses e detractives lectures e interpetracions. Per ço, proveim, statuim e ordinam que dassiavant lo dit Governador o Lochtinent la hora que haura treta la sedola del redoli, aquella per ell empero vista e lesta, ans de publicar aquella, la haia a lliurar publicament al Scriva del dit Consell e Universitat, lo qual Scriva ab alta e publica veu haia a manifestar e publicar lo nom de aquell, qui en dita sedola sera scrit, en presencia de tot lo dit Consell, e feta aquesta publicacio, lo dit Scriva haia a ficar la dita sedola ab sera en una post, la qual per asso ordinam deure star publicament en la paret, ço es, a les spatles del dit Governador o Lochtinent, a fi que tot hom, qui les volra legir, les puxa legir si volra. E axi haien star fins totes les extraccions necessaries sien fetes e publicades. Les quals coses fetes lo dit Scriva dira publicament si hia alguna persona del dit Consell, qui vulla legir les dites sedoles, car si algun ho volra, ho puxa fer. E dada aquesta facultat, e no volent algun aquelles veure o legir, lo dit Scriva en presencia de tot lo dit Consell ab unes tisores tallara e abolira les dites sedules, per forma que daquiavant nos puxa

legir. Les quals totes coses lo dit Consell hage esperar sien fetes e del tot executades. E fet asso en presencia de tots, la dita caixa sia tornada tancar dins altra caixa.

X. *Que sien fets tres llibres per lo Scriva.* Item com la Consignacio, vulgarment dita de la dita Universitat, sia de les mes principals coses de aquella, dignes de suma custodia e provisio, e per ço, jatsia ab lo dit universal Regiment migensant los antepenultims capitols de aquell, fos saludablement proveyt circa los capbreus e llibres de restes e de obligacions de aquells, e segons en aquells copiosament es estatuit e ordinat, per oblivio, empero, o per altre qualsevol respecte, fins assi es stat obmes exequitar, la execucio de la qual ordinacio es cosa sumament necessaria, axi als censalistes com altres creditors e interessats de la dita Consignacio, e la simplicitat ab la qual sobre aquestes coses fins assi la dita Consignacio se es regida, es en molta manera perillosa e dubtosa per lo sdevenidor de molts cassos. Per ço e per major solidacio e reformacio de la dita Consignacio e regencia de aquella, e per evitar tots scrupols en sdevenidor, proveim, statuim e ordinam que los dits tres llibres, en lo dit Regiment mencionats, sien menats per lo Escriva perpetuat de la dita Universitat, los quals llibres nos par esser necessaris per la bona e soida regencia de aquella e de tots los interessats en aquella, ço es, lo primer libre de les vendacions de les ajudes, en lo qual per lo dit Notari e Scriva haien esser continuats los noms dels compradors e de les fermanses dels dits drets e ajudes, axi aquelles qui per seguretad de les noves compres se donaran, com encara aquelles qui per algunes avinenses daqui avant, per lo tot o per la resta se donaran. E de totes aquelles lo dit Scriva perpetuat haia a donar tractat be comprovat al Escriva de la dita Consignacio a cost empero e despesa de aquella.

XI. *Lo segon libre.* En lo segon, empero, libre seran continuats e escrits tots los censals axi vells com nous, com encara de la Gabella de la sal, e altres que fa la dita Universitat, en lo qual capbreu lo dit Scriva perpetuat de la dita Universitat continuara e scriura tots los dits censals, ço es, singularment e distincta a quis fan vuy en dia e en virtut de quals titols los poseexen, specificant de tant atras com pora la successio de aquells. E aquell libre o capbreu hage esser lo principal original, lo qual tindra e menera lo dit Scriva perpetuat

de la dita Universitat e semblant de aquell e ben comprovat ne tindra altre lo Scriva de la dita Consignacio. E daquiavant cascuna vegada que algun censal, axi en propietat com en anuals pensions per algun e per qualsevol manera se haura a girar e intitular en tot o en part a algun altra, aquell tal girament se hage primer continuar e notar en lo dit principal original o capbreu per lo dit Scriva de la dita Universitat, e apres per polisa escrita de ma del dit Notari o de son sorrogat, sien certificats los Clavaris e Scriva de la dita Consignacio, lo qual Scriva de la Consignacio sia tingut fer e continuar semblant girament en lo libre e capbreu que ell mena. E axi, de tal girament constara daqui avant per los dits dos Scrivans que sera cosa de molta tuicio e claricia a tots aquells de qui sera interessar, e tot scrupol sera foragitat. Entes, empero, e declarat que, per aquest duplicat girament, alguna de les parts no sia mes avant del acostumat gravada en despeses, ans los emoluments, qui de un girament de primer resultaven, se haien a repartir daqui avant entre los dits dos Scrivans, e que asso haien a tenir e servir los dits dos Scrivans per alguna forma no contrafassen, sots incorrimet de inhabilitat e privacio de llurs officis e de aquell qui contrafara. Declarat encara mes avant que per algun dels Notaris nos puxa causar ne introduir necessitat alguna als contraents dels dits censals, ço es de haverse fer de necessitat los contractes en poder llur, ans sia licit als contraents de fer aquells en poder de aquell Notari, que be els vendra, sis vol sia de la Universitat o de la Consignacio o altra qualsevol Notari, pus empero sia portada a testacio de ma de aquell, qui tal contracte rebrà, e lliurada al Scriva de la dita Universitat e per aquell fet e continuat, segons damunt es ordonat.

XII. *Lo terç libre.* En lo terç libre sien continuades totes les restes degudes a la dita Consignacio, lo qual tots anys se hage a mudar e renovellar, a fi que de aquelles puxa cascan any, per verificacio dels dits dos Notaris, ço es, de la Universitat e Consignacio, constar.

XIII. *Perpetuacio e eleccio del Escriva de la Universitat.* Item jatsia per forma del dit Regiment sia statut e ordinat que lo Scriva de la dita Universitat se hage elegir e mudar per sort de tres en tres anys, e clara experiencia haia fins assi mostrat la variacio e mutacio de aquell esser en moltes maneres nociva a la dita Universitat, e per los Magnífichs Jurats del pre-

sent Regne e per algunes notables persones de cascun stament sia a nos consellat e per los dits Magnífichs Jurats demanat que, no obstant la dita forma de Regiment, deguessem lo dit ofici de Scriva de la dita Universitat perpetuar. Per tant se guint llur consell e instancies e preveents en asso lo util de la dita Universitat, corregint e mudant en aquesta part la forma del dit Regiment, scientment e consulta e deslberada perpetuam dassi avant lo dit ofici de Scriva de la dita Universitat en aquesta forma, ço es, que hauda plena informacio de tots los damunt dits Jurats e persons de ia idoneitat, fidelitat, pericia speriencia e abilitat del discret en Pere Litra, Notari, qui per molts temps lo dit ofici ha regit e loablement administrat, ab la present nostra ordinacio, provisio, reformacio e commutacio elegim, assignam e donam lo dit Pere Litra Notari de tota vida sua, Scriva perpetuat de la dita Universitat, e daqui avant, tota hora e quant per mort o libera resignacio del dit Pere Litra se sdevendra vaguar lo dit ofici, sia feta extraccio de altre Notari del sach, lo qual per lo dit ofici de Scriva perpetuat nosaltres havem instituit e en aquell feta abilitacio de aquells Notaris que a vostres consciencies ha aparagut esser abils e idoneus per lo dit ofici. Lo qual Notari, axi per sort en son cars exit, tengua e regesca lo dit ofici de tota vida sua, e sia axi tota hora fet e praticat, fins lo dit sach sia del tot evacuat. En lo qual cas sia feta en aquell, per los Spectables e Magnífichs president e Jurats del dit Regne juxta forma del dit Regiment, abilitacio dels Notaris quels aparra per haver e regir lo dit ofici de tota lur vida, axi com dit es.

XIV. *Creacio del Scriva anual de la dita Universitat.* E per quant per causa de esser lo dit ofici perpetuat, e residir axi en una sola persona se poria seguir los altres Notaris, en qui no cauria sort de tal ofici, no haver alguna experiencia ne certitud dels actes de la dita Universitat, ne de les coses consernents lo dit ofici de Scriva, ço que redundaria en no poch dan de la dita Universitat. Per ço, volents proveyr en aquesta cosa, la qual sola es vista adversar a la perpetuacio del dit ofici, e encara considerants que, per les moltes feynes e treballs que son en lo dit ofici, es molt oportu esser en la dita Scrivania dos Notaris, per tant que los negocis de aquella sien millor dirigits, statuim e ordinam que dassi avant sien dos Scrivans de la dita Universitat, lo un dels quals sia per-

petuat, com dit es en lo precedent capitol, e laltre sia anual, ço es, del sach que nosaltres havem per lo dit ofici del Scriva anual instituit e abilitat, e volem e ordinam que sia perpetuament lendum de la festa de sant Julia propvinent, e daqui avant cascun any en lo dit dia, del dit sach sia feta extraccio del dit Scriva anual, lo qual sia Scriva ensemps ab lo perpetuat per tot lany apres de la dita extraccio seguent, volents, empero, e declarants que si per ventura se sdevenia exir en Scriva anual aquell, qui ja lavors fos Scriva perpetuat, o apres mort o libera resignacio del perpetuat se sdevenia exir del sach dels perpetuats, aquell qui lavors seria Scriva anual que, en cascun dels dits casos fos aquell tal, qui axi exiria, no sia admes per aquella volta a la regencia del dit ofici, al qual exiria, ans sia tornat en lo sach de on sera exit, e feta extraccio de un altre.

XV. *Forma de la regencia e divisio dels Scrivans de la dita Universitat e salaris dels aquells.* E per dar forma e pratica a la regencia dels dits oficis, per tant que millor la dita Universitat sia servida e sia entre ells tolt tota ocasio de controversia, e cascun dells sapia qual cosa principalment sta a carrech seu, statuim e ordinam que lo Scriva anual tingua tansolament una clau de la Scrivania e no daltre loch, e sia tingut menar los libres e actes del Exequedor e Mostaçaf de la dita Universitat, e de fer, continuar e registrar tots e sengles albarans, qui se han a fer, axi dels ordinaris com dels extraordinaris. E de tots los emoluments dels dits actes, per ell havedors, hage e sia tingut respondre, e de fet respona integrament, migensant lo jurament per ell prestat, de la meytat al dit Scriva perpetuat, tota hora que per aquell ne sera request, e lo Scriva perpetuat hage entrevenir en lo Consell e fer los actes de aquell, e entrevenir en les abilitacions faedores, tot cas que se sdevendra, aquelles deures fer, e sia tingut noresmenys fer totes les letres dels Jurats missives, axi fora al Regne com dins aquell, e totes altres coses pertanyents en dit ofici, proveint e ordinant que, en cars que algun dels dits Scrivans per malaltia o ausencia o als, sia impedit en lo exercici del seu ofici e coses tocants a aquell, que laltre dells hage e sia tingut fer tot ço que tocava fer al altre de aquells, no faent se per asso alguna mutacio o innovacio en la pertio del salari e emoluments entre ells havedors, los quals salaris statuim e ordinam sien entre ells divisits en aquesta

manera, çò es, que de aquelles cent lliures, les quals eren assignades cascun any per salari del Scriva de la dita Universitat, sien cascun any donades al dit Scriva perpetuat sexanta sinch lliures e al Scriva anual trenta e sinch lliures.

XVI. *De regir personalment. Que puxen substituyr.* Item com per forma de dit Regiment sia elegida la industria de les persones abilitades e no de altres, e fins assi se haze servat abus per alguns qui, o per no voler regir lo ofici al qual son elegits o per altre qualsevol respecte sorroguen altres en loch llur. Per çò statuim e ordinam que dassiavant tots aquells, qui a qualsevol ofici seran elegits, haien e sien tinguts de regir personalment aquell ofici e axi expressament ho haien a jurar. Si donchs tal impediment en lo mig temps nels ocorria, qui del exercici de tal ofici los necessitas cessar, car en tal cas volem los sia permes subrogar a coneguda, empero, e arbitre del Spectable president, si seran dels oficials Reals damunt expressats, e si altres oficis o oficials seran, a coneguda e arbitre dels Magnífichs Jurats o major nombre llur. Altrement los dans, perills e inconvenients sien a carrech, risch e perill lur.

XVII. *La forma com se han de fer les tatxes. Com se ha de fer tall.* Item com la speriencia haze mostrat que en les taxacions fetes dels talls, fins assi indicits, se sien fetes molts abusos e moltes desigualtats, e sia necessari sobre asso proveyr. Per tant statuim e ordinam que, quant per lo Gran e General Concell sera indicit o determenat algun tall, e seran elegits taxadors, que aquells e los Magnífichs Jurats del dit Regne, qui acustumen entrevenir en les taxacions faedores, ans que proceesquen en alguna taxació, fassen jurament sobre los sants quatre evangelis en poder del Exequdor, que be e lealment se hauran en les taxacions faedores sens excepcio de persones, taxant a cascun segons les facultats que arbitraran aquell haver, havent esguart al nombre dels infants e carrechs de aquells. E que les tatxes dels dits Jurats e taxadors nos pusquen fer, sino apres que totes les altres tatxes seran fetes, e ques fassen en aquesta manera, çò es, que aquell dels que volran taxar, se haze apertar del loch aon seran les dites tatxes, e en ausencia de aquell, se haze a fer la sua taxa, no havent sguart algun al treball o destorp, que aquell haura aquell any per esser Jurat o Conseller. La qual taxa stigua en secret migensant lo dit jurament

en poder del Scriva e nos pugua publicar fins passats vuyt dies.

XVIII. *De partir lo drap de les gramalles.* Item com sovint se sdevengua que los Jurats, en lo partir dels draps de les gramalles, nos poden avenir, ans sovint sen engenren entre ells algunes molesties. Per tant ordinam que los tres Jurats primers hagen facultat e puxen ele gir aquella pessa, que ells volran e los sera plasant, e laltre pessa se haien a partir los altres tres Jurats.

Les quals totes e sengles coses damunt dites per nos fetes, abilitades, corregides, compostes, mudades e enadides, nosaltres dits Reformadors incorporam, ligam e ajustam en lo cos del dit Universal Regiment. En axi que totes aquelles e cascuna de aquelles sien daquiavant en una mateixa substancia e eficacia del dit Universal Regiment. E de assi avant, axi lo dit Universal Regiment ensemps ab aquelles com encara ab tots e qualsevol privilegis de la dita Universitat, pus empero no sien vists contrariar a les presents nostres ordinacions e statuts, stiguen e romanguen en lur perpetua eficacia e valor. En axi que per qualsevol abilitacio, correccio, composicio, reformacio, mutacio e adicio o altre qualsevol acte per Nos, com dessus es dit, fets e fetes nos puxe dassiavant treure ne alleguar o en alguna consecuencia o posessori de lesio, prejudicio contrafaccio de aquells, ans dassi avant aquells e aquelles, e cascun de aquells e aquelles ensemps ab les presents nostres ordinacions, abilitacions, correccions, mutacions e addicions a ells, com dit es, unides, annexes e incorporades valguen, tinguen e duren axi propiament com en los primers dies de llur admissio e introduccio, e ans de aquestes nostres ordinacions, correccions, mutacions e addicions podien valer, tenir e durar. Declarants sols per aquesta vaguada esser se puscu des fer e no mes avant, per les causes e respectes damunt dits.

Item statuim, proveim e ordinam que les presents nostres ordinacions, statuts, correccions, abilitacions, mutacions e addicions sien daqui avant, ensemps ab lo dit Universal Regiment e privilegis jurats e jurades tenir e servir per tots e qualsevol oficials, axi Reals com de la Universitat e Consellers, per los quals dabans se acustumaven jurar, per çò que daqui avant stiguen, valguen e duren inviolablement. Datum en Mallorques, çò es, en les Cases del Castell del Templa e de lorde de Sant Joan de Jeru-

salem, diluns a dotze de Desembre circa la primera hora de la nit, anv de la Nativitat de nostre Senyor Jesucrist, Mil CCCC setanta quatre, presents per testimonis los Magnífichs Frare Daumau de Maya, Cavaller del dit Orde de Sant Joan de Jerusalem, Misser Nicolau Berard e misser Jaume Muntanyans, doctors en Leys, e yo Geronim Servia, Notari publich de Mallorca, qui en les dites coses request e roguat personalment entrevengui, e de aquelles publica nota e instrument continui de manament dels dits Reverends pares per haver de aquelles eterna memoria.

E

(1474)

Confirmacio reial dels precedents capitols.

Don Joan, per la gracia de Deu, Rey d'Arago, de Navarra, Sicilia, Valencia, Mallorca, Sardenya e Corsega, Comte de Barcelona, Duch de Atenes e Neopatria, e encara Comte de Rossello e Cerdanya. Als Spectable, Magnífichs Consellers, amat e feels nostres en lo Regne de Mallorca, los Loctinent general e Governador, Procurador real, Veguer, Jurats, Balle e altres oficials axi grans com menors, qualsevol jurisdiccio exercints en lo dit Regne e Ciutat de Mallorca, e a totes e sengles persones axi del General Concell com altres de la dita Ciutat, als quals les presents pervendran e seran presentades, e de les coses, o de alguna de aquelles infrascriptes seran requests, e els pertangua, salut e dileccio. No se ignora per algu de vosaltres, la Majestat nostra haver tramesos a aqueix Regne per lo be e repos de aquell los Venerables e amats nostres Don Prior de Cartoxa e Mossen Gaspar de Ferreres, prevere, nostre pare de confessio, com persones de la integritat, bondat e fe, dels quals a ple confiam, donant los ample e bastant poder de proveir en totes coses que els fos vist faedor en lo dit Regne, e que redundas en servey de nostre Senyor, e nostre, pau, tranquillitat e repos del dit Regne, lo qual per discensions e altres contrarietats de parcialitats stava en congoga e perill de seguir se en aquell algun desorde e danys axi a nostre servey com al be del dit Regne. E no resmenys essent aqui los damunt dits tramesos, segons havem

entes, los es stat donat ample e sufficient poder per lo General Consell del dit Regne en proveir e ordonar en les coses qui fossen benefici de aquell, tant en reformacio del Consell o Regiment com altres coses. E siam certificats per los damunt dits que ab suma diligencia han entes en tot lo damunt dit, e sobre aquell han descarregades llurs consciencies ordenant diverses coses circa del dit regiment, e altres particularitats sguardants lo be e repos del Regne e Ciutat damunt dits, les quals coses, Nos volem e entenem haver per rates, agradables e fermes, pus per ells estat fet, los quals pensam e creem han sols hagut sguart al servey de nostre Senyor, e nostre, e repos de la cosa publica, car ab tal confiança los havem aqui tramesos. E per quant havem informacio que algunes persones ab exquisites colors treballen e se esforcen per anichilar e contravenir en les coses per ells ordenades e signantment en una provisio per ells feta en Pere Litra del ofici de Notari de la Casa de la Ciutat, e altres ordenades en lo dit Regiment, a les quals, o alguna de elles si era donat loch de revocar e anichilar ho seria tornar a les matexes discensions e discordies, e encara seria derogar al poder donat per Nos e per lo dit Consell als damunt dits. E per ço declarant vos sobre dites coses nostre incommutable proposit e voluntat, vos deim, encarregam e manam stretement a tots axi en general com en particular ab tenor de les presents, de nostra certa sciencia e consultament sots pena de confiscacio de oficis e de esser remoguts del Regiment e Consell del dit Regne e Ciutat, e encara sots incorrimment de mes fortes penes a nostre arbitre reservades, exigidores dels bens dels qui contrafaran o contravindran que totes e sengles coses ordenades, fetes e disposades e ordenadores, faedores e disposadores per los damunt dits Don Prior e Mossen Gaspar Ferreres, Comissaris damunt dits, en virtut dels dits poders, les quals coses assi volem esser hagudes per sufficientment expresses e insertes, tenguen e observen tenir, exequir inviolablement e integra facen, e no hi contravinguen per causa o raho alguna. Car Nos a cautela superabundant les dites coses per ells ordenades e ordenadores loam, ratificam e confermam e de nou encara, en quant es necessari, instituim e ordenam. E a vosaltres Loctinent General e Procurador real particularment manam sots les predites penes que en cas que algu fes lo contrari de continent li sia

executada la predita pena, car Nos per lo servey de nostre Senyor e nostre, e per lo benefici e repos daqueix Regne, axi volem se faça tota dificultat, contraris, consultes e obstacles cessants. Datum en Gerona a XX dies del mes de Deembre any de la nativitat de nostre Senyor Mil CCCCLXXIIII Rex Joannes.

F

Capitol tret de les instruccions de Misser Dusay com lo Loctinent General te citar lo Consell General a instancia dels Jurats, o de la major part.

Item lo dit Embaxador suplicara la Regia clemencia que proveeixca per quant alguna volta los Jurats o la major part de aquells per coses necessaries requeren o insten lo Loctinent que vulla citar lo Gran e General Consell per celebrar aquell, e los Loctinents tal volta ho difereixen fer, que sa Majestat vulla manar ab sa provisio que, tota hora que los Jurats o la major part de aquells *et non alias* ho instaran que lo Loctinent dege aquell fer citar, alias en desidia sua los Jurats puxen per algun oficial Reyat requerir, lo qual sia tingut citar e fer celebrar lo dit Gran e General Consell, e axi sobre totes aquestes coses e altres damunt dites suplicara la Reyat Majestat ab gran diligencia. Mandetur Locumtenenti Generali et Gubernatori, quod quociens per Juratos predictos, aut eorum majorem partem fuerit requisitus, debeat et teneatur congregare predictum Generale Consilium sicut per privilegia ipsis, Civitati et Regno concessa, est dispositum et hactenus melius fuit usitatum.

G

(1477)

Que los deutors de la Universitat, qui per sort exiran a oficis, hagen pagar realment e de fet e no satisfa donar fermances.

Don Joan per la gracia de Deu, Rey de Arago, de Navarra, de Sicilia, de Valencia, de Mallorques, de Sardenya, e de Corsega, Comte de Barcelona, Duch de Atenes, e de Neopatria, e encara Comte de Rossello, e de Cerdenya. Als Spectable amats e feels Consellers nostres, los Loctinent General e Governador, Veguer,

Jurats e Concell General del Regne e Ciutat de Mallorques, e a qualsevol oficials nostres, als quals les coses devall scrites se pertanyen, o les presents seran presentades e als Loctinents dels dits oficials, salut e dileccio. Com segons forma del privilegi del Regiment del dit Regne algu que sia deutor en sus de trecentes liures a la dita Universitat no pot haver ofici en aquella si donchs realment aquell tal no paga tot ço e quant sera deutor. E per alguns se pretenga que, donades fermances mes segures, e mes idonees, los tals deutors poden esser liberats de tal deute per los Jurats e Clavaris, e regir o esser admesos al dits oficis, en que seran exits, E com lo premencionat privilegi del Regiment no diga que tal liberacio se haia a fer per datio de fermances, mes expressament se streny a real solucio faedora a la dita Universitat per lo deutor de aquella. E sia vist molt derogar al preallegat privilegi, e esser en frau de aquell la dita dactio de fermances no usitada ne james practicada, ans es stat sempre praticat lo contrari, ço es que los deutors de la dita Universitat juxta lo sentiment del dit privilegi, forma e disposicio de aquell han realment e de fet pagat lo que devien a la dita Universitat, per que fossen admesos en los Oficis de aquella. Per ço, per indemnitat de aqueix Regne e repos dels poblats en aquell, e perque sobre aço, debats alguns no puxen insurgir en lo esdevenidor, de propi moviment nostre, vistes e be examinades les paraules del dit privilegi, es estada feta conclusio, deliberacio, e determinacio en lo nostre sacre Concell que per datio, o prestacio de fermances quant se vol sien ydonees e suficientes, no es satisfet a la forma e disposicio del dit privilegi de Regiment. E que los deutors de la dita Universitat per tal datio o exhibicio de fermances no es vist per los dits Jurats e Clavaris poder esser liberats, ans per aconseguir la dita liberacio, si als dits Oficis volen tals deutors esser admesos, los es necessari que realment e de fet ab peccunia nombrant en aquell Regne corrent, als Clavaris liuradora e exbursadora, satisfacen en tot e quant deuen, e sien tenguts a la dita Universitat per que aquella sen puxa en les occurrents necessitats ajudar. E axi manifestants vos totes les dites coses vos deim e manam expressament e de nostra certa sciencia deliberadament e consulta sots incorriment de nostra ira e indignacio e pena de tres milia florins dor de Arago, Jels bens de aquells de vosaltres qui contrafaran exigidora e a nostres

cofrens aplicadora, que la dita conclusio, determinacio e deliberacio, com dit es, en nostre real consell, feta, en e circa los dits deutors de la Universitat de aqueix Regne, qui als Oficis de aquella volran esser admesos, tengau e observeu, e tenir e observar façau inconcussament e inviolable, guardants vos de fer o permetre esser fet lo contrari, per quant la nostra gracia haveu cara e la dita pena no voleu incorrer. Dada en Barcelona a xxiiii de Setembre any de la Nativitat de nostre Senyor, Mil Quatracsents setanta set. Rex Joannes.

H

(1481)

Provisio que si algun oficial sera tret per lo poc temps restava a regir a son antecessor, que aquell tal sia tornat en lo sach e corregua egual sort ab los altres.

Nos Ferdinandus, Dei gratia, Rex Castellae, Aragonum, Legionis, Sicilie, Toleti, Valencie, Gallecie, Majoricarum, Ispalis, Sardinie, Corcice, Murcie, Giennis, Algarbii, Algezire et Gibraltaris, Comes Barcinone, dominus Viscaya et Moline, Dux Atenarum et Neopatrie, Comes Rossilionis et Ceritanie, Marchio Oristanni, Comesque Gociani. Cum decessisset nuper Petrus Spanyol, qui officium Clavarii Bosserii Universitatis dicti Majoricarum Regni pro presenti currenti biennio tenebat, restarentque menses quinque et nonnulli dies ad complementum eius biennii, vos dilecti et fideles nostri Jurati et Generale Concilium Universitatis et Civitatis jam dicte ut vestris litteris humilique fidelis nostri Hieronimi Cervia notario vestro nomine insinuacione percepimus cum interventu Magnifici dilectique Conciliarii et Vicecancellarii nostri Joannis Pages, militis Locumtenentis generalis nostri in dicto Maioricarum Regno, qui etiam, ut asseritur, hiis ad hesit virtute universalis Regiminis et etiam ordinacionum per Priorem Cartpxie et Gasparum Ferreres, presbiterum, superioribus annis ad Regnum predictum Maioricarum per Serenissimum Regem, genitorem nostrum digni recordii, pro dicti Regiminis reformacione missorum, in quibus erat capitulum quoddam seriei sequentis. Item com en lo dit Regiment fos stat obmes proveyr que en cas que qualsevol oficial de la dita Universitat, dins

lo temps de son ofici moris, qual provisio era faedora, e fins assi sen agen seguits alguns casos, la provisio dels quals actes, que en lo dit Regiment sobre aquells no era proveyt, portaven molta prolixitat a la dita Universitat, perço nosaltres, suplint al dit Regiment los casos obmesos, proveim, ordinam e statuim que, si quant que quant dasi avant se sdevendra morir algun oficial de la dita Universitat, exceptat los devall expressats, que per mort de aquell sia proceyt de continent a extraccio de tal oficial del sach de aquell ofici, servant les solemnitats que en tal extraccio, segons forma del dit Regiment, se acostuma servir. Lo qual oficial axi tret e elegit haia e sia tengut acceptar e regir lo dit ofici per aquell temps, que restava a son antecessor, e fins al terme que lo dit son antecessor lo havia a tenir e regir. Si donchs aquell restant temps no era tan poch, que aparegues al Governador e Jurats del dit Regne, o al major nombre de aquells poder se passar sens extraccio de altre o pur per simple subrogat de algun altre poder se regir a llur bona coneguda. Declarat que si aquell tal ofici, en lo qual se haia a subrogar, sera tal que haia salari ordinari de la dita Universitat, aquell se haia a partir e distribuir entre lo defunt e lo subrogat *pro rata* del temps En aço empero no entenen encloure oficials reyals, ço es, Balle e Vaguer de la Ciutat e Vaguer de fora e llurs Assessors, car la subrogacio de aquells se pertany solament a la Maiestat del Senyor Rey e a son president. E per semblant no y entenem encloure o compondre Jurats ne Concellers, si algun ne covindra morir, sino que si alguns ne moren, regesquen los qui restaran. Tots altres, empero, oficials, exceptats dits oficials reyals, Jurats e Concellers, com dit es, sien en la nostra dita ordinacio e provisio compressos, (Vegi's cap. V) processistis ad extraccionem alterius Clavarii Bosserii pro residuo tempore, extractus que sorte fuit Guabriel Muntaner.

Et quoniam in dicto capitulo dicti Prioris et Gaspar Ferreres non providerunt quod extractus pro dicto residuo tempore ad huius et alia officia, dum non sint de exceptis in preinserto capitulo, iterum debeat insaculari, concurratque sorte sua cum aliis in extraccione noviter de predicto et aliis officiis facienda, id que cedat in maximum preiudicium non modo dicti Gabrielis, pro predicto officio extracto, sed etiam aliorum qui ad predictum et alia

officia in futurum extraentur, cum pro parvo aut modico tempore integrum tempus dictorum officiorum, quod sorte eis evenire posset, amittant. Vos, dicti Jurati, dictam fecissetis extraccionem, ut nobis supplicaretis quod et pro dicto extracto et pro aliis in futurum extrahendis, in hiis nostrum concensum ac premisum subscripta concedere dignaremur. Itaque nobis supplicastis ut, in his modo infra scripto, providere dignaremur. Nos vero vestra supplicatio, tamquam equa nobis bene visa, eam benigne admissimus, itaque tenore presentium licenciam et consensum ac permisum vobis, dictis Juratis damus et conferimus per presentes quod dictum Gabrielem Muntaner, pro residuo dicti Clavarii Bosserii officio quo dictus Petrus Spanyol dictum officium rectorus, erat, extractum in die sive festo Beate Lucie, in quo extracciones Clavarii Bosserii fieri solent, insaculetis ut equa sorte cum aliis, ac si pro dicto residuo tempore extractus non fuisset, concurrat et pro sequenti et aliis futuris extraccionibus idque facietis de quibuscumque aliis pro parvo aut modico temporis extrahendis. Itaque extractus ad predictum et alia officia, dum tamen non sint de exceptis in preinserto capitulo, pro parvo aut modico tempore. Iterum suo tempore ac die extraccionis dictorum officiorum insaculetur pari sorte cum aliis insaculatis concurrat, ac si extractus non esset, et si forte pro dicto aut alio officio ad proximam instantem officiorum ipsorum mutationem aut alias quandocumque extraerentur pari passu teneat et regat dictum officium, ut alii non extracti facerent nulla, inter eos facta diferencia quilibet ordinacionibus et privilegio Regiminis, que huic nostro privilegio obviare possent in aliquo non obstantibus. Mandantes per presentes Locumtendenti nostro generali in dicto Maioricis Regno, Procuratori regio, Vicario, Baiulis, ceterisque officialibus nostris in dicta Civitate et Regno Maioricarum constitutis et constituendis, eorum que locatenencium presentibus et futuris ad nostre ire et indignacionis incursum, penamque florenorum auri mille quod, forma presentis diligenter inspecta, eam et contenta in ea teneant firmiter et observent, tenerique et observari inviolabiliter faciant, per quos decet, nec secus agant racione aliqua sive causa, quanto gratiam nostram caram habent et dictam plenam cupiunt evitare. In cuius rey testimonium presentem fieri iussimus nostro comuni

sigillo pendenti munitam. Datum Barchinone die quinto Novembris anno a nativitate Domini Millessimo quadringentessimo Octogesimo primo, regnorum que nostrorum videlicet Sicilie XIII°, Castelle et Legionis VIII°, Aragonum vero et aliorum anno tercio. Jo el Rey.

I

(1477)

Revocacio del Scriva de la casa perpetuat.

Joannes Dei gratia, Rex Aragonum, Navarre, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, Comes Barchinone, Dux Atenarum et Neopatrie, ac etiam Comes Rossionis et Ceritanie, Spectabili, Magnificis Consiliariis, dilectis et fidelibus nostris Locumtendenti generali et Procuratori regio Civitatis et Regni Maioricarum, Juratis et Consilio Universitatis dicte Civitatis et Regni, ceterisque universis et singulis officialibus nostris presentibus et futuris ad quos spectet et cuilibet eorum, salutem et dilectionem. Miseramus annis superioribus ad Regnum predictum dilectos quoque Consiliarios nostros fratrem Berengarium Roig, Priorem cartusiensem Regni Maioricarum et Gasparem Ferreres, presbiteros, qui dissenciones eiusdem Regni componerent et in vim potestatis per Nos et Generale ac Magnum Consilium eis attribute abilitaciones facerent atque omnia in quietem et eum statum sua sanctimonia et prudentia redigerent, que maximo servicio Dei et nostro, et utilitati rei publice dicti Regni expedire cognoscerent atque inter cetera, que in dicto Regimine providerunt, fuit quod saccum intitulum Officii Scribe domus dicte Universitatis, ex quo Scribe dicte domus cum salario centum librarum singulis trienniis per sortem ei ducebantur, removerunt et duos posuerunt, mutato titulo, abilitacionesque fecerunt atque ordinarunt ut unus et perpetuus, hoc est, de vita sua esset Scriba, videlicet fidelis noster Petrus Litra et alio sacco alios Notarios ex Collegio Notariorum abilitaverunt qui ex eo annis singulis extraeretur, et una cum dilecto perpetuo Scriba dictam Scribaniam regeret, dictumque salarium centum librarum dividerunt, et ipsi Scribe perpetuo sex-ginta quinque liberas et dicto Scribe annuo triginta quinque pro salario statuerunt, ex quo Collegium Notariorum dicte Civitatis pretendens privilegium Regiminis ipsi Universitati concessum accede-

re in eorum manifestum damnum, cum ita privarentur eo honore et utilitate, qui eis vicissitudine dicti Officii posset contingere, ad Vos dictum Locumtenentem et Juratos primum et postea ad Nos per fidelem nostrum Petrum Moranta, Syndicum suum, recurrerunt una cum processu ex provisione et commissione nostris recepto atque facto Maioricis per Vos Locumtenentem nostrum, ex eo quia huiusmodi causa consistorialis est supplicantes tali eorum in comodo provideamus, afirmarunt, que dictos missos, ita ordinando, transgressos esse potestatem et mandata et alia multa allegabant, dictusque Petrus Litra pariter in adversum multa pro se ac sui iurisdictione defensioneque allegabat et deducebat. Tandem partibus in nostro Consilio pluries auditis et visis per utramque in defensionem suam productis et actitatis, visum est nobis cum deliberatione eiusdem sacri Consilii nostri omnia citra cuique infamie notam et iniuriam, que per predicta aut aliquod premissorum irrogari aut impingi nullo umquam tempore valeat, in priorem ordinem et statum restituenda esse, eum scilicet quo stabant, antequam superius nominati Prior et Gaspar ex causis predictis mitterentur, modo tamen et forma inscriptis, volumus enim atque providemus de partium predictarum voluntate cassantes, quo ad hec ordinationes factas per eosdem Priorem et Gasparem ceteris in suo robore et efficacia permansuris, quod novi sacci predicti per illos ordinati in continenti, visis presentibus tollantur et removeantur et novies fiat saccus in quo titulus talis afigatur qualis ante erat et in eo vos dictus Locumtenens et Jurati modo quo soliti eratis abilitare; eos Notarios ad dictum officium abilitetis, qui vobis sufficientes, abiles et digni videbuntur volentes et providentes quod interim et usque ad diem octavum mensis Januarii proxime venturi, quo die extractiones eiusdem Scribe et aliorum aliorum officiorum fieri solent et dicti Scribe perpetui et annuales per hanc nostram provisionem et restitutionem premissorum in priorem statum cessabunt et eos cessare volumus, electionesque de eis factas abolemus, revocamus et irritamus. citra infamiam possessorum dictum officium regat et exercent fidelis noster Hieronimus Servia, Notarius, advenienteque dicto octavo die mensis Januarii ex abilitatis in dicto novo sacco, quem confici et restitui iuxta morem antiquum sicuti supradictum providemus eo die unus inxta privilegium Regiminis et antiquam observantiam extrahatur,

qui sit unicus Scriba dicte domus Universitatis toto triennio sequenti cum salario annuo et assueto centum librarum emolumentisque et iuribus consuetis, quo primo triennio finito, dictus Litra dictum officium, ita ut dictum est, partibus consentientibus et concordis juret et reget ex gracia et prerogativa speciali per ceteros Notarios concessa, eritque Scriba dicte domus toto triennio ex tunc sequito atque eo completo per sortem, more solito, ex dicto sacco Scriba educeretur, qui sit toto triennio postea sequenti Scriba, et exinde de triennio in triennium fiant extractiones prout prius fieri solebant. Si vero dictus Petrus Litra dicto suo secundo triennio ex electione alterius incompatibilis officii vel alia causa impeditus esset, volumus et providemus de earumdem partium consensu et voluntate quod dictum triennium, ex gratia et prerogativa eidem Petro reservatum sibi remaneat et pertineat, atque illud omni exceptione cessante, habeat eo primo triennio quo non fuerit impeditus, quoquidem triennio finito extractiones per sortem dicti Regiminis triennales fiant et continuentur sicut dictum est, per huiusmodi autem triennalem gratiam et prerogativam eidem Petro reservatam, nolumus neque intendimus de earumdem partium consensu eius, concurrentem sortem predicti officii modo aliquo impediri posse sed utatur et gaudeat quando evenerit predicta triennali gratia et prerogativa, minime obstantem, dicimus propterea et mandamus vobis sub ire et indignationis nostre incursu, penaque florenorum auri Aragonum decem mille et alia etiam gravior, nostro arbitrio reservato, quod forma presentis diligenter suspecta, omnia et singula in ea contenta deliberate et consulto ac matura nostri consilii deliberatione preeunte, ut est dictum, provisum, ad unguem teneatis, compleatis et inviolabiliter observetis et faciatis, per quos debeat observari. Quoniam hec est firma intentio et immutabilis voluntas nostra. Datum Barchinone a XVIII del mes de Setembre de la Nativitat de nostre Senyor Mil CCCCLXX set. Rex Joannes,

J
(1485)

Que los Clavaris se obliguen de pagar dia adiat e quen donen fermances de pagar de bens proris.

Nos Ferdinandus Dei gratia Rex Castelle,

Aragonum, Legionis, Sicilie, Toleti, Valencie, Galicie, Maioricarum, Hispalis, Sardinie, Cordube, Corsisce, Murcie, Giennis. Algarbii, Algese, Gibraltaris, Comes Barchinone, Dominus Viscae et Moline, Dux Atenarum et Neopatrie, Comes Rossilionis et Ceritanie, Marchio Horistanni, Comesque Gociani. Sicut accepimus pro humili expositione Maiestati nostre facta pro parte dilectorum et fidelium nostrorum Civitatis et Regni nostri Maioricarum et Procuratorum creditorum illius Universitatis creditoribus ipsis debite sunt pensiones eorum censualium que recipiuntur super ipsa Universitate de preteritis annis septem cum dimidio. Itaque in presentiarum non recipiunt nisi que vulgo dicuntur arreragia dictorum preteritorum annorum, non tamen complete quia singulis annis non recipiunt singulas pensiones, ymo affluxo uno anno, transeunt etiam quatuor et quinque menses alterius subsequentis anni in maximam iacturam non solum dictorum creditorum et eorum presertim quorum tota fere substantia consistit in censualibus predictis sed etiam Universitatis predictae que propterea cumulo plurium pensionum debitarum enormiter gravatur et hoc contingere dicitur propter incuriam et negligenciam aliquorum Clavariorum peccuniarum communium administratorum predictae Universitatis, ad quos spectat debitores et emptores victigalium et adiutarum ipsius Universitatis cogere et compellere ad solvendum quantitates per illos debitas mediantibus bonorum illorum executionibus, debitoribus ipsis complacendo et illos ultraque decet suportando et sustinendo, quo factum est ut ipsi creditores extiment si debita fieret in dictos debitores executio, fierent etiam creditoribus ipsis singulis annis singulorum annorum solutiones censualium eorum. Et non modo infra spacium annis etiam die adiata qua cederent et venirent pensiones predictae solvende, obtuleruntque dicti creditores se id facturos, si ad officium ipsum Clavari preponerentur, promissurosque sub ydoneis cautionibus solutiones in modum predictum facere, sive de bonis Universitatis predictae, sive de propriis per quod utile et expediens visum est dicte Universitati et creditoribus oportum, igitur arbitramur ut omnes, qui deinde a saccis Clavariorum extrahentur, statim post extractionem tenere et promittere teneantur modo predicto id quod, et si ex mente Regiminis esse videtur pro maiori tamen declaratione et firmitate, nostra licencia, voluntate et decreto corroborandum

censemus. Sed quoniam in saccis Regiminis dicti istius Regni insaculati sunt jam aliqui tam videlicet in sicco Clavarii, qui Bursarius dicitur, quam alterius qui Executor nominatur, quibus insaculatis, alii superaddi non possunt iuxta dispositionem certi capituli per Priorem de Cartusia et Gasparem de Ferreres, nostro nomine facti, nisi saccis predictis prius evacuatis et omnibus, illis qui in eis sunt insaculati, extractis Idcirco commoditatibus nostri Regni et habitatorum illius, quoad possumus, prospicere volentes, dictis Juratis humiliter supplicantibus, volumus, concedimus et providemus quatenus, hi qui iam insaculati sunt, statim eorum extractione predicta se implere et facere oferant ac sufficienter, ut predictum est, teneant, quod si facere recusaverint, eis pro non extractis habitis, alii illico absque intervallo de novo insaculentur et immittantur in saccis predictis, qui predicta se facere et adimplere oferant. Et si forte, ut superius dictum est, in extractione dictorum Clavariorum a saccis predictis aliquis extrahatur sive de iam insaculatis sive de insaculandis, qui predicta promittere et modo predicto se obligare recusaverint, etiam pro non extracto habeatur. Sed sacci predicti de iam insaculatis vacuentur. Et quoniam parum prodesset hanc nostram provisionem facere nisi ea debite executioni demanderentur. Propterea Spectabili Locumtenenti et Governatori Generali nostro in dicto Maioricarum Regno seu eius vices gerenti, ceterisque officialibus predicti Regni nostri Maioricarum ac unicuique ipsorum mandamus de certa scientia et expresse sub incursu ire et indignacionis nostre decem millia florenorum auri nostris erariis inferendorum, quam ipso facto et irremissibiliter incurrant quatenus, predictam provisionem et singula omnia in eis contenta, teneant ac inviolabiliter et inconcusse observent, observarique faciant et quando, per ipsos Clavarios requisitus seu requisiti fuerint pro executione dictorum debitorum predictae Universitati pertinencium, dictis Clavariis personaliter sub predicta pena debitum impendant auxilium, mandentque nunciis et sagionibus singulis et universis quatenus ad mandatum dictorum Clavariorum executiones predictas faciant et exequantur adversus et contra dictos debitores predictae Universitatis per distraccionem bonorum eorundem captionem, incarcerationem et detentionem personarum corporum, rerum et bonorum eorum debitorum seu quemcumque alium madum donec et quousquam

predicte Universitati fuerit per eosdem debitores integre et plenarie satisfactum. Nolumus tamen, cum non sit intentionis nostre, per presentem nostram provisionem privilegiis, franchisesis, ordinationibus, juribus, statutis ac potestati, predictis Clavariis per Nos et predecessores seu quoscumque alios potestatem habentes concessis, ordinatis atque tributis quovismodo ledi, preiudicari aut in aliquo derogari, ymmo potius pro maiori eorum corroboracione, predicta mandamus et providemus decernentes in suis robore et firmitate manere, et ut predicta, per Nos provisiva, plenius et efficacius exequi possint et compleri, constituimus et accepimus predictos Clavarios et alios oficiales et nuncios ab eis mandatam exequendi habentes sub nostra proteccionem regia et salva guardia, quam voce preconis per loca publica Civitatis ipsius publicari volumus et mandamus. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro communi sigillo in dorso munitam. Datum in villa del Cala de Enares XXVII mensis octobris anno a nativitate Domini M.º CCCCº LXXXº quinto. Jo el Rey.

Vidit Dusay. Vidit Generalis Tesaurarius.

K

(1511)

Provisio amb ques disposa que si algun debitor a la Universitat o fiança sortira en algun Ofici sen trega altre en son loch y es fassa intima al primer que dins cert temps pach la quantitat que deuy dispos panyores bastants, y si passat el termini no havia adimplit, lo segon extret iurara lo Ofici.

Die lune vicesima tertia mensis junii anno a nativitate Domini M.º D. undecimo.

Lo molt Spectable e Noble Senyor Locinent General e Governador del present Regne. Vista certa provisio en dies passats contenen molts capitols per sa Spectable Senyoria de consell del Magnifich Regent la Cancellaria e son ordinari Assessor e dels Concellers de la prachmatica feta e assenyaladament sobre aquell capitol ahont es disposat que en lo temps de la extractio dels oficis axi Regal com universal de la present Ciutat e Regne seran alguns debitors trets o fermanses de aquells, dels sachs dels dits oficis sens interpellacio o requisicio alguna a ells faedora, no hauran deposades

tantes penyores de or o de argent que equivalguen a lur deute, no puguen concorrer ne sien admeses als oficis, en los quals seran exits, vist per lo semblant lo regiment antich e consuetut antiquissima del present Regne, totes les altres coses veedores vistes a suplicacio e instancia dels Magnifichs Jurats del present Regne com haguda consideracio de la disposicio del dit Regiment antich e pratica, inconcussament observada, clarament aperega la dita provisio en lo dit cap esser contraria a les disposicions dessus dites, e encare en si esser imprelicable, per quant se poria sdevenir facilment moltes persones debidores de la dita Universitat o fermanses de aquelles, ignorant probablement esser insaculades en los dits oficis nos curaven de pagar, ne depositar o dar penyores al dit Tauler o Clavari, per no esser interpellades ne requestes, e axi sens causa o culpa lur seran privades dels oficis del dit Regne, e poria venir tal cars que, en defecte de algunes bones afeades e sufficients persones, haurien de esser insaculades altres menys ydonees e sufficients, e altres inconvenients que a causa de dita provisio seguir se porien. Perço dit Spectable Senyor ab lo consell dessus dit madurament e digesta volent obviar a les dites coses, e procurar lo be e repos de dit Regne proveex e declara hauda per revocada e anulada, com ab la present revoca e anulla, la dita provisio en lo dit capitol de aquella feta, que se stiga es dega star a la disposicio antiga de dit Regiment antich e consuetut, fins assi inviolablement observada, ço es, que tostemp e quant se seguira que sia feta extractio de alguns debitors de la Universitat o fermanses de aquells, si pagar volran los dits lurs deutes e obligacions fetes a la Universitat o donar penyores de or o argent equivalents als dits deutes, los quals pagants dits deutes o donant dites penyores en poder del dit Clavari Bosser, puxen concorrer e sien admesos en los oficis, en los quals per dit Regiment de sort e de sach h uran concorregut. E si seran absents de la present Ciutat, axi empero que no sien fora de la ylla, com en e per dit Regiment es disposat, e ans de les sobre dites provisio o provisions es stat observat, se proceesque es dega proceir en extractio de altra persona en e per dit ofici o oficis, la qual persona fera la dita intima o notificacio al dit debitor o fermansa, qui primer seran exits, e no volent pagar o dar penyores, sia admesa e concorrega en dit ofici en loch del dit debitor o fermansa, e no

altrament no obstant qualsevol coses en contrari proveides, fetes e preconitzades, proveint e manant la present provisio esser continuada e registrada en la casa de la Universitat, perque en sdevenidor nos puxa de aquella haver ignorancia. Quare, etc. Aymerich.

Vidit de Gualbes, Montanyans, Vidit Garcia. Vidit Çafortesa.

ANTONI PONS.

(Continuará)

VISITES PASTORALS A VALLDEMOSSA

I

1609.

Die octava mensis octobris
Anno anat. domini Mdcviiiij.

Los dits die y any essent personalment constituït lo llim. y Rvm. Sor. don Fr. Simon Bauça per la gracia de Deu y dela Sta. Sede apostolica bisbe de Mallorca en la parrochial Isglesia de Valldemossa per efecta de visitar aquella en companya dels llltres. y molt Rvds. Antoni Gil y Pere Ensenyat Canonges dela Seu de Mallorca, entre altres actes que per sa propia persona exercita fonch lo present en qui visita lo Sanctissim Sagrament, Altars, retaules y capellas, robes y ornaments de aquella, visita lo Chor, orgue, la Isglesia y foçar, libres del comu, bacines y confrarias y altres coses en lo modo y forma seguent essent Rector lo Rvd. Pere Bennaçer, Juan Calafat dela Baduya balle real, Barthomeu Homar, Domingo Torres, Mathia Torres y Barthomeu Homar jurats lo any corrent.

Visita del Sanctissim Sagrament y fonts Bap- tismals

Primo, Visita se Rvma. Señoria lo SSm. Sagrament lo qual troba star reservat en una capseta y custodia dins lo Sacrari ben tancat ab se clau y troba star decentment lo ques pot, juntament ab les custodies per anar als malalts de fora vila y per la vila y nenguna cosa ordena sols exorta lo dit rector y vicari tengan cuydado de renovar lo de vuyt en vuyt dies com ja esta ordenat en los codichs generals.

Item, visita les fonts bapbismals las quals troba star ben tencades ab son cubertor de fuste y pavello y nenguna cosa per are ordena.

Visita dels Altars, retaules y capelles.

Altar Major.—Primo visita lo Altar y retaula major dela Isglesia dela qual es patro Nostra Señora devant del qual hi ha quatre llanties penjades ab ses bacinas de llautó la una deles quals crema de ordinari devant lo Sanctissim Sagrament y dos solament cremen diumenjes y festes de guardar tot aço acostes de la obre dela Isglesia y la altra diuen es dels Calafats y may crema.

Altar de Ntra. Sra. de Assumpcio.—Item visita se Rvma. lo Altar y retaule de Ntra. Sra. de Assumpcio en la qual hi ha una Confrarie voluntaria fundada y cade any los obres fan se festa y sermo y altres suffragis per los benefactors y confreres difunts y fan cremar una llantia sta ab sa bacina de llauto devant dita Capella y per star be nenguna cosa ordena per are.

Altar de St. Juan y St. Pau.—Item visite se Rvma. lo Altar y retaula de St. Juan y St. Pau dit dels Masroigs los quals tenen sepultura propia devant dit Altar y se enterren en aquella y la obra dela Isglesia proveïx dit altar de tot lo necessari. Y per quant su Senyoria Rvma. ha vist que dit Altar y retaule sta indecentment sens tenir una llantia que crema ab se bacina los disaptas avespre de diumenges y festes fins lo sendema, ordena perço y mana se Rvma. Senyoria que los Masroigs que tenen dret y se enterren en lo vas devant de dit Altar façen a ses costes una llantia ab se bacina de llauto y tengan penjada aquella en dit lloch y la provehescan de oli per cremar los dits dies sots pena de que seran privats de enterrarse en lo dit vas y cimiteri y aço dins de un mes.

Altars St. Antoni y Ntra. Sra. del Roser.—Item visita se Rvma. lo Altar y retaule del glorios St. Antoni y del Roser devant dels quals y ha dos llantias y cremen alguns dies y no tenen renda.

Altars de St. Pere, St. Feliu y de St. Jordi.— Item visita se Rvma. los Altars retauls y capelles de St. Pere y St. Feliu en lo qual hi ha una llantia que voluntariament fan cremar certes personas devotas, y del glorios St. Jordi en lo qual hi ha una llantia fa cremar la confreria quey ha fundada fan festa los obres en se diada y sermo en sufragi dels benefetors y confreres y no es perpetua.

Visita de la Isglesia, secrestia, chor, orgue, campanar y fossar.

Item, perquant la Isglesia sta molt fosca per no star les parets blanques ordena y mana se Rvma. que los Jurats facen fer blanca aquella de paleta, dins tres mesos.

Item, com en la dite Isglesia noy havia mes de una porta per entrar en ella y quant se fa alguna processio no pot vogir lo poble perque han de entrar y ixi per una matexa porta ordena perço se Rvma. que facen un portal debax la Capella del orga o que venga enfront dela rectoria y sia fet fort perque la dita Isglesia servex de fortaleza y aço dins tres mesos.

Item, ordena y mana se Rvma. per lo que lo rembador o postis del chor que mira ala Isglesia es molt alt y ocupa lo chor que a costes dela obra lleven la dita postisa y facen un rembedor com sta lo del orgue fent aquell de pedra o guix dins tres mesos.

Item, per quant lo orgue de dita Isglesia no sona per falta de persona abil per sonar aquell y los jurats no tenen conduit a alguna persona idonea ordena perço se Rvma. que per mes augmentar lo culto divino y descansar los capellans que son poch per acantar que facen de conduir algu que sone aquell ates han ofert de sercar algu y aço dins de tres mesos.

Item, com en altres propassades visites ja stigue ordenat y manat als honorables jurats que fasen tancar lo fossar sta devant dela Isglesia ab paret alta tirant desde la cantonada dela Isglesia fins al mirador just con diu lo enfront de ella de manera que lo fossar restas tencat y lo que vuy servex de fossar devant la porta de la Isglesia restas plaça y no se enterres mes en ell y fins avui no se es fet ordena per ço y mana se Rvma. Senyoria que dita ordinatio sia adimplida conforme lo tenor della dins tres mesos.

Visita de les robes y ornaments de la Isglesia

Primo ordena y mana se Rvma. que los jurats

façen adreçar y adobar lo pom de la creu de plata dita la major de fer les processors y cossos que sta aguastat antes que no venga a major ruina y muden la tavellola sta en lo peu de aquella posant ni altre ates sta ja rompuda y gastada dins un mes.

Item, ordena y mana se Rvma. que façen adobar la Casulla de seti carmesi tellant de ella lo que sera necessari del treser y deventer fent la ala moderna a tes que es molt ampla y lo prevere que celebre ab aquella no pot menetjar los brasos y les mans sens treball.

Item, ates que lo maniple de domas blanch sta aguestat y romput ordena se Rvma. quel redrecen com conve y facen a la moderna la casulla de domas blanch conforme la vermella demunt dita.

Item, com ja en altres visites stiga ordenat que facen una cape de xemellot negre per los enterros dela qual hi ha gran falta y no se es feta ordena perço y mana se Rvma. que facen aquella ates que la qui vuy es ja no es per aservir per esser molt vella y rompuda

Item, perquant lo or y brodadura de fil de or del palis dela salutacio de Ntra. Senyora que sta en lo palio de domas sta ja tot romput y nos pot reparar ordena per ço y mana se Rvma. que venen lo or de aquell y lo facen refondre y del procehit de ell ajustant hi lo que faltara ne facen altre llis de seti o domas.

Item, ates que algunes tovalles y palis dela Isglesia star algun tant aguastats y sis redrecen y reparen son per adurar molts anys ordena per ço se Rvma. que acostes dela obra sien redreçats y adobats com conve per conservatio de aquells.

Totes les qualscoses ordena y mana se Rvma. facen y cumplen tots los obligats cade un respective conforme se obligacio dins de mitx any sots pena de vint ducats aplicadors ahont volra se Rvma. Senyoria.

Mandatos fets per lo Rvd. Rector y Comu de preveres de la parroquia de Valldemoça.

Primo, ordena y mana se Rvma. perque les rendes de la Isglesia y censals dexats per los antepassats sien perpetuament conservats y se facen los sufragis segons la disposicio de aquells que devuy avant lo Rvd. Rector de Valldemoça qui vuy es y un prevere elegit per part del Rvd. Comú smercen ab molt cuydado y diligencia lo diner entrara en ma dels predits per fer sufragis per los faells difunts are sie donant los la proprie-

tat decontans are sie per via de quitacions de censals ja fundats, y lo diner stiga depositat en una caixa tencada ab ses claus de les quals ne tenga una lo Rvd. Rector y altre lo prevere elegit per part del Comu y en lo matex lloch tengan un llibre ahont assenten totes les entrades y totes les axides perque desta manera en les visites se veyan los dines hauran entrat y enque los hauran despes.

Item, ordena y mana se Rvma. que nos compre censal algu per dites obres pus que no sia primer aprovat per lo Comu capitularment congregat y procuren sia sobre de lloch segur y bona propietat y no per general obligacio.

Item, mana sa Rvma. que en tots los smerços fara dit Comu que digan dits Rds. Rector y prevere lo diner y pròprietat del tal censal de hont es procehit si han donat lo diner contans o de quina quitacio es ixit y lo matex assenten en lo llibre de capbreu de la iglesia en poder de quin notari, quin dia y quin any.

Item, perque les misses que entreran en ma de dit Comu axi momentaneas y voluntaries, com de obligacio y perpetuas, se digan y celebren conforme la obligacio, ordena y mana se Rvma. que lo procurador assenta a aquelles en llibre patent en la sacristia que stiga manifest als Rvds. preveres y al poble y apres les forçades en una post per ses diades y mesos y los altres llegats perpetuos perque desta manera lo poble ho entrega y moguts de devocio ne dexen altres en dite Iglesia y entengan ques cumplen conforme le obligacio.

Item, lo Rvd. rector o vicari cade diumenge publica en la trona los sufragis te de fer lo Rvd. Comu aquella semana per los qui dites obres pies hauran instituïdes.

Item, perque en la Iglesia se serva tot bon orde pau entre los preveres y quietut y noy haja diferencia per raho de les misses adventicies axi voluntaries com de obligacio com son les de novies, parteres, difunts et alias, ordena y mana perço se Rvma. que nengun prevera reba ni prenga la charitat de dites Misses sino sols lo procurador o archiver qui tenga obligacio de assentar aquelles en un quadern, les quals dega dir lo Rvd. rector no stant impedit y no podent les dites misas digan los altres preveres, manat que nengun prevera reba mes de una missa o la charitat de aquella sots pena 10 6 y si mes ne rebra que les denuncia aqui matex a dit procurador sots dita pena.

Item, exorta se Rvma. al Rvd. rector i pre-

veres que procuren de celebrar los divinals officis conforme la obligacio que tenen y no vagen divagant per la Iglesia ni fora della.

Item, ordena y mana se Rvma. señoria que devuy avant lo dit Rvd. rector y preveres tengan un llibre ahont assenten totes les fundacions de beneficis, possessions de aquells y les obligacions a que son renguts dits beneficis y que en lo chor tengan una posteta en la qual asenten los carrechs de aquells que stigan patents.

Mandatos per la obra dela Iglesia parrochial de Valldeмоça i confraries de aquella.

Primo, per quant se Rvma. señoria ha vist visitant la parrochial Iglesia de Valldeмоça que per haver de pendre comptes als qui son stats obrers axi de la obra de la Iglesia parrochial com encara de confraries y bacins de aquella es necessari que los dits obres stiguen descrits y continuats en un llibre gran perque se sapia en lo temps de la visita a qui se ha de pendre comptes de quin temps y quin anys, ordena perço y mana se Rvma. que de vuy avant a costes de la obra se faça un llibre en forma de full en lo qual cada any lo Rvd. rector assente ab son orde los obres de dita obra y de confraries y bacins perque de aquells lo protector de obres pies puga pendre compta y reho de ilur administracio y veurer si cumplen les obres pics a que stan obligats los tals y cade un satisfia en se obligacio.

Item, ordena y mana se Rvma. que cade any lo Rvd. rector juntament ab los obres dela Iglesia major de confraries particulars y bacins facen electio en lo die que han acostumat cade un respective de altres per obrers nous y procuren segons deu y ses consequencies de elegir persones de bondat y confiansa los quals be y lealment administren lo ofici per lo qual seran elegits, y procuren quant puguen sien persones que sapien llegir y scriurer.

Item, per lo que conve que los dits obrers axi dela Iglesia major com encara de Confraries y bacins de la Iglesia donen cade un respective compta de la sua administracio y sesapia lo diner que hauran rebut y en que lo han gastat, ordena y mane se Rvma. que cade un dels predits aporte compta del diner li entrera y de lo que gastara tot per scrit cobrant albarans perque en son temps pugan donar compta y reho de llur administracio.

Item, ordena y mana se Rvma. que los pre-

dits obrers y baciners cade any donen compta y reho quant haian acabat lo temps dela sua administracio als nous que seran entrats y que sia immediatament apres de haver acabat dins un mes ab asistencia del Rvd. rector y obrers o baciners nous que haian elegit y que assenta lo Rvd. rector la senteneia los sera feta en la fi del llibre tendra de eleccions de obres y bacines y faça firmar los qui restaran deutors si sebran scriurer y no se bente altre persona per ells y procuren aquí matex de cobrar lo que deuran altrament los axecuten per la cort eclesiastica ab gran cuydado y diligencia.

Item exorta se Rvma. als obres dela Isglesia que tots los diumenges y festes de guardar tengan cuydado en acaptar per la vila pa, dines y altres coses caritatives per poder subvenir los pobres vergonyants y que per la Isglesia aporten o encomanen un baci per dit efecta partintse entre ells est treball entre lo any.

Item ordena y mana se Rvma. que lo Rvd. rector assistesca juntament ab los obrers en repartir les charitats trobaran entre los pobres dela vila com aquel que sab ahont hi ha major necessitat.

Item ordena y mana se Rvma. que ningun obrer o baciner gasta los dines de charitats en coses voluntaries y profanes com son jochs, balls, banquets, etc. sino sols en coses profitoses y necessaries sufragis y obres pies y aço ab consentiment sempre del Rvd. rector.

Item porque la Isglesia, terrades y altres parts dela Isglesia no venga a gran ruhina ordena y mana se Rvma. que cada any lo die de St. Miquel o altre die apres subseguent muntent los obres dela Isglesia juntament ab lo Rvd. rector a recorrer y regonexer les terrades y taulades y segons se necessitat les reparen porque no vengan a major ruhina y en la Isglesia nos plogue.

Item porque los gastos se oferiran en recorrer y reparar la Isglesia se paguen als qui treballaran ordena se Rvma. y exorta los honorables obrers y Jurats que no tenint dines facen un tall per pagar lo gasto se oferira aço yno volent pagar los particulars nos avisen porque provehigam de remey convenient.

Totes les quals coses ordena y mana se Rvma. Senyoria sien fetes y adimplides segons de sobra sta ordenat y manat sots les penes ase Rvma. senyoria ben vistes.

ARXIU EPISCOPAL, *Llibre de Visites Pastorals de Valldemossa.*

II

(1692)

Visita dela Iglesia Parroquial dela Vila de Valldemossa feta per lo Ilm Rvm. Señor Don Pedro de Alagon Arcabisbe Bisbe de Mallorca, del Concill de se Magestad, etc als 24 Maig 1692.

In Dei nomine etc. Dictis die et anno cum personaliter constitutus fuisset Ilmus. et Rvmus. Dominus D. Petrus de Alagon Dei et Sta. Apostolica Sedis Gracia Archiepiscopus Episcopus Majoricensis, et Consiliario sue Regie Magestatis etc. in Villa de Valldemossa tempore sue Generalis visitacionis, causa, et ad effectum visitandi Ecclesiam Parroquialem, Comunitatem, Clericos, et alia pia loco Ville predicta assistentibus unacum dicta sua Ilma. et Rvma. Dominatione Illustribus, et Admodum Rvdis. Dominis Doctoribus Joanne Martorell et Pedro Bennasser presbiteris, ac Canonicis, nec non Generalibus visitatoribus fuit dictus Ilmus. et Rvmus. Dominus receptus in atris Domus Rectoris dicte Ecclesie, et adorata Cruce ad dictam Ecclesiam more assueto sub papilione se contulit, ubi facta prius aquae Benedictione prefatus Illustris et Admodum Reverendus Dr. Petrus Bennasser presbiter, ac Canonicus fecit absolutionem profunctis, tam in dicta Ecclesia quam in illius Simenterio, et postea SSmi Eucaristie Sacramentum patenter populo adorandum ostendit illoque dedit Benedictionem quod postea fuit visitatum per dictam suam illam et Rvmam. Dominationem unacum Fontibus Baptismalibus, assistentibus ibidem dictis Dominis visitatoribus in modum sequentem.

SSm. Sagrament de lo Altar.

Primerament se ha visitat lo SSm. Sagrament de lo Altar qui estava reservat dins de un Globo de plata sobredeurat ab diferents formas y demes vasos sagrats y per haverse trobat desent no se ordena cosa.

Fonts Baptismals y Sants Olis.

Item se ha visitat les Fonts del Sant Baptisme, Sants. Olis y demes ab que se administren y reserven y mana su Ilma. que a la Capsa de la reserva dels Sts. Olis se fasse una divisio, y que

en dites fonts se fasse una tapa de fust doblegada a la part de dins y que dites fonts se pessen en la forma disposada en la sua Synodo Diocessano.

SSma. Veracreu y demes reliquias.

Item se ha visitat la SSma. Veracreu y demes reliquias y ha trobat desents.

Altar Major.

Item se ha visitat lo Altar Major y se ha trobat desent.

La Assumptio.

Item se ha visitat lo Altar Nostra Señora de la Assumptio y se ha trobat desent.

St. Antoni.

Item se ha visitat lo Altar de St. Antoni y se ha trobat desent.

Ntra. Señora del Roser.

Item se ha visitat lo Altar de Nostra Señora del Roser y se ha trobat desent.

St. Francisco Xavier.

Item se ha visitat lo Altar de Sant Francisco Xavier y se ha trobat desent.

Las Animas.

Item se ha visitat lo Altar de las Animas y se ha trobat desent.

St. Sebastia.

Item se ha visitat lo Altar de St. Sebastia y fonch trobat desent.

St. Jordi.

Item se ha visitat lo Altar de Sant Jordi y se ha manat que la ara se pose en el mig del Altar.

Simenteri.

Item se ha visitat lo Simenteri y se ha trobat desent.

Sacristia.

Item se ha visitat la Sacristia y se ha manat que de las robas y Ornaments se continuan inventari, el qual se es continuat ab lo modo y forma seguent.

INVENTARI

Plata.

Primo un Globo de plata sobredeurat para dar las comunions ordinarias al peu de lo Altar.

Item una Capseta de plata sobredeurada per aportar el Viatich a los malats de fora vila.

Item una Custodia ab peu de plata sobredeurada y un cofret dins per el Viatich dins vila.

Item una Custodia gran de plata ab son veric per exposar el SSm patent.

Item una Capseta ab un Cristet de plata per los Olis dela extremauncio.

Item dos capsetas de plata una per la extremauncio y la altre per du los olis del St. Crisme.

Item quatre Calis ab cinch patenas de plata sobredeurats.

Item un encenser ab se barqueta y cullereta de plata.

Item un solpaser de plata.

Item una creu de plata per las processons.

Item una creu de cristal per los Albats.

Item una llantie de plata en la Capella de Ntra. Sra. del Roser.

Item un pitxaret de plata per las Fonts del St. Baptisme.

Casullas y demes robes.

Item una casulla de domas blanch remendada.

Item una casulla de tafeta blanch ab passema de or.

Item altre casulla de tafeta vert ab tafeta vert ab passema de or y fiocadura de seda groga y verda.

Item altra casulla de domas verd ab passema de or.

Item altre de vellut carmesi ab fresos de vellut blanch ab figures de St. Jordi.

Item altre de domas negra ab passema de or.

Item altre de vellut vermell ab fresos de Sants.

Item altre de domas morat ah esterilla de plata.

Item altre casulla de tafeta violat ab esterilla de or.

Item altre casulla de domas blanch ab esterilla de or.

Item altra casulla de tafeta blanch nova ab esterilla de or.

Item una casulla de tafeta blanch vella.

Item una casulla de tafeta morat ab esterilla de or.

Item altre casulla de tafeta violat ab esterilla de or.

Item dos casullas de ximelot negras ab esterilla de or.

Item dos dalmatigas de domas blanch ab las estolas y manipas guarnidas de passema de or.

Item altres dos delmatigas de seti vermell ab fresos de sats vert brodadas de fil de or ab las armas del nom de Marie.

Item dos delmatigas de tafeta violat ab sos collars, stolas manipas ab esterilla de or.

Item altres dos delmatigas de tafeta vert novas ab sos collars, stolas y manipas.

Item una capa de tafeta morat ab flocadura y passema de or.

Item altre cape de tafeta carmesi ab flocadura y passema de plata.

Item altre cape de tafeta blanch guarnida de esterilla de or.

Item altre de tafeta vert ab esterilla de plata.

Item altre de tafeta negra.

Item altre capa de tafeta blanch ab esterilla de or.

Item vint palis de diferents robas y colors.

Item sis camis ab sos amits y singulos.

Item quatre tovallolas de trona de totes colors.

Item cinch mandils de totes colors y onse cobricalis de totes colors.

Item vuit bolsas de corporals de totes colors.

Item un pavello de domas vermell ab sis hastas.

Item altre pavello de domas color de rosa seca ab quatre hastas.

Item un gallardet de domas vermell del SSm. ab Angels brodats.

Item dos banderes de domas vermell.

Item dos pandons un de domas vermell y un blanch.

Item un gallardet de domas blanch de Ntra Señora del Roser.

Item unas cortinas de domas vermell per el tabernacle del SSm.

Item una tavallola de tafeta vert.

Item un pavello de tafeta morat per treura la Veracreu.

Item trenta y dos caygudas de tafetans grochs y verts per lo Altar Major.

Item vint y dos caygudas de tafetans fusats.

Item un drap de cos de vellut carmesi ab la figura Ntra. Sra. de Assumptio y altre de tabi negra ab una Creu.

Item vint y set tovallas de Altar y un llen-sol que serveix per los Conventuals.

Item catorse palias entre llisas y ab randa.

Item tres tovallolas de exugar mans y dotze de lavabo.

Item vint y cinch purificadors.

Item vuit corporals ab ses fioles.

Item sis ruquets per los miñons.

Item quatre vestas blancas per las processons de Ntra. Señora del Roser.

Item dos ruquets per lo scola y una vestidura blanca per las fonts del St. Baptisme.

Item tres tovallolas per el bufet de lo Altar Major.

Item tres Missals. dos llibretas de requiem y un ordinari.

Item dos bassinas de llauto.

Item un tabernacle que no serveix.

Item set llanties ab set bassinas de llauto.

Item un caldero de estain per los sperges.

Item un llit de Ntra. Señora a lo antigo.

Item alguns llibres vells en el Chor.

Item dos banquetas, quatre canalobres y dos Angels.

Item sis canalobres de fust alt daurats y dos per los miñons.

Item dos campanas grans en el campanar y un rotlo.

Item un llanteron de ferro y se ha manat que el sis parells de canalobras de ferro se beneficien ab lo millor modo ques pugue.

Item deu canalobres de fust per los Altars, y parasol.

Item una llanterna de llanda.

Item dos campanetas per repicar las missas.

Item dos llanternas de llanda, un mirall y una figura de bulto de Ntro. Sr. Resucitat.

Totes las cosas foren entregadas y encomendades al Rvd. Dr. Antoni Aznar pre. y Rector de dita Parroquia de Valldemossa en presencia del honorable Bartomeu Calafat del Cami, Joan Staras y Lluch Farra, Jurats lo corrent any de dita vila, el qual promete cuydar del sua llimpiese y custodie y en son cas y lloch donar de ellas bo just y lleal compte sempre que li sera demenat.

Ordinacions de visita de la Iglesia Parroquial de la vila de Valldemossa fetas per lo Ilm. y Rvm. Sr. D. Pedro de Alagon Arcabisbe Bisbe de Mallorca.

Primerament ordenam y menam observar y guardar totes las ordinacions de visita, axi generals, com particulars per nos y nostres predecessors fins al die present fetes mentres no sien contraries a las presents sots las penas en ellas statutidas.

Item ordenam y menam que los Divinos Oficis se canten ab pausa sens fer sub intrantias ni atropellant el Chor sino fent los punts conforme mane la solemnidad dels dies del any el qual menam degue fer esmenar el Rector priuant a los qui seran inobedients a actions tan sanctas.

Item ordenam y menam que la missa baixa ques celebre los Diumenges y festes entre lo Ofici Matinal y la Missa Major no es celebre encontinent acabat lo Ofici Matinal, sino quey haja alguna intermissio de temps entre los dits dos oficis y dita Missa para ab mes facilitat pugan tots los del Poble adimplir en el precepte de oir Missa cumplida.

Item ordenam y menam que tots los dies faners se degue celebrar per turnum la Missa de la Aurora antes trencar alba paraque los qui heuran de anar a treballar pugan si vol ran oir Missa en los dits dies

Item perquant en Ntra Synodo Diocessana se troba statutit que no essent mes que tres los Beneficiats residents a mes el Rector en la Parrochia, no pugan dits Beneficiats anar a dir Missa en altre Iglesia o Oratori parque la Parroquia estigue assistida de las Missas necessarias y en esta parroquia no se tropien mes que tres Beneficiats residents ordenam y menam que los dits Beneficiats en los dies de Diumenge o Festa de precepta no pugan celebrar Missa en altre Iglesia sots las penas en dita Ntra. Synodo statutidas.

Item ordenam y menam que se fase un llibre nou a hont se assentaran totes las bolletas que de quatre en quatre mesos se despachan en contre del Procurador del Comu y fet el dit assiento degue firmarlo el Rector y lo Archiver.

Item ordenam y menam que el repartiment de la Almoyna del Dr. Caldes se fasse en el temps dispost per dit fundador y axi mateix manam que quant se fara el dit repartiment no se entrech el burell a los pobres sino que los Administradors, fassen cusir la roba y cusida la entregan a dits pobres conforme la resolutio y llista que tindran feta.

Item ordenam y manam que las alections faedoras per los Jurats administradors de las Almoynas no pugue ser algun Jurat qui es don el vot assi matex sots pena de nullidad de dita electio.

Item ordenam y manam que quant algun parayre sera elegit en Administrador de las almoynas no pugue ell matex fer los burells de ditas almoynas.

Item ordenam y menam que los administradors que cobren los censos de la obre pia del dit Dr. Caldes deguan donar sos comptes y ser difinits dins sis mesos acabat son Ofici conforme lo dispo-at en nostre Synodo Diocessana.

Finalment ordenam y menam que las presents sian publicades rebudes que sian en la Iglesia el primer Diumenge hora del ofertori de la Missa Major, y axi matex menam al Rector que elles de quatre en quatre mesos en pena de 10 ₧ nos degue fer debita relacio del cumpliment y observancia de las presents ordinacions y de tot lo ordenat en la present visita y en cas de no haver a dimplit darnos los rahons de no haverse executat. Dat. en Valldemossa als 27 Maig 1692.

(ARXIU EPISCOPAL DE MALLORCA, *Visites Pastorals* de 1692).

JOAN MUNTANER

INVENTARI DE LA SALA DE LA UNIVERSITAT DE SELVA

1785

Inventari general de tots los mobles, llibres y papers que en el dia present se troban exis-

tents en la Sala de la Universitat y Vila de Selva pres a instancia y requisició del Secretari novament elegit Llorens Llabrés Notari y ab la intervencio de Barthomeu Martorell

antesesor al dit Llabrés del modo y forma siguent.

1—Primo, Cadastre desde lo any . . .	1764
2—Mes altre de lo any	1732
3—Mes altre de lo any	1723
4—Mes altre de lo any	1710
5—Mes altre de lo any	1698
6—Mes altre de lo any	1684
7—Mes altre de lo any	1676
8—Mes altre de lo any	1639
9—Mes altre de lo any	1609
10—Mes altre de lo any	1597
11—Mes altre de lo any	1591
12—Mes altre de lo any	1590
13—Mes altre de lo any	1578
14—Mes altre de lo any	1558
15—Mes copia de Cadastre general . .	1695

LLIBRES DE AUDICIONS DE COMPTES

16—Primo un Llibre de 1715 en 1748
17—Mes altre Llibre de 1693 en 1714
18—Mes altre Llibre de 1687 en 1728
19—Mes altre Llibre de 1680 en 1692
20—Mes altre Llibre de 1649 en 1679
21—Mes altre Llibre de 1622 en 1648
22—Mes altre Llibre de 1612 en 1637
23—Mes altre Llibre de 1635 en 1717
23—dup. Mes altre Llibre de 1596 en 1627
24—Mes altre Llibre de 1581 en 1592
25—Mes altre sens any. Mes 6 llibres antichs sens retol y no se poden llegir.
26—Mes Llibre de memorias y actes de quitacions desde lo any 1746 en 1760.
27—Mes llibret ahon se trobe relacio del ajuste que tingue la vila ab la de Inca any 1716.
28—Mes llibre de pagaments fets a los sensalistas de lo any 1703. Llibre de registre de bestiar de lo any 1772. Llibre de actes de Son Amer. Capítols de la vila y altres coses necessarias any 1660 en 1664.
29—Mes altre llibre de la Confraria de N. ^a S. ^a de la Sumpció.
30—Mes altre de la Capitania general any 1700.
31—Mes llibre del retaule de St. Llorens 1653.
32—Mes llibre de Registre de Polisas desde lo any 1765 en 1778.
33—Mes altre de los pagaments fets a los creditors de 1726 en 1779.
34—Llibre de obligacions y finanzas.

CONSELLS

35—Llibre de Consells desde lo any 1704 en 1717.
36—Mes altre desde lo any 1661 en 1704. Mes altre molt vell també de Consells sens fecha. Mes dos llibrets de forment. Altre llibret de forment. Mes altre llibre de forment. Mes llibretas de pagaments de Clavaris 160. Mes un fardo de llibres de vicindari de diferents anys. Mes actes de plagami 140. Mes actes de paper blanch y sellat. Mes un llibre de memorias que heia alguna actes de quitacions de Son Amer. Mes un fardo de varios papers. Mes dos fardos de lo mateix. Mes un fardo de eviccions. Mes un fardo de Acuerdos. Mes un fardo de Sentencias de Clavariats. Mes un fardo de decretos de los Propis y Arbitres. Mes un fardo de cedula's reals y instruccions impresas. Mes un fardo de sorteos. Mes un fardo de tots papers. Mes un altre fardo de Llettras, Acuerdos y altres escritures. Mes una plagueta de los qui estan obligats a pagar la Guarda. Mes Llibres de Clavariats, 116 Los motbles que se troben existents en la dita Sala son los sigueuts. Primo un estante ab varios caxons haont se guarden los papers Mes tres banchs ab respalda. . . . . 3 Mes un bufet para escriurer. . . . . 1 Mes una mida de midar los soldats. . . . . 1 Mes un tinter y araner de llauto. . . . . 2 Mes un retaule que representa un St. Crusifisi . . . . . 1 Mes altre retaule que reprenta el Rey . . . 1 Mes 4 taulilles ahont se fixen algunas ordes perque estigan a la vista. . . . . 4 Mes un caxonet para conduir alguns papers. 1 Mes una llumanera petita. . . . . 1 Mes un trabuquet de pesar doblas ab los pesos menos el gra. . . . . 1 Mes un sello de plata ab las Armas de la Vila 1 Mes un llibre de entrades y sortidas ab una fulla de escrit.

Mes 9 accions del Banch Nacional de Sant Carlos.

Estos son los motbles llibres y papers que se han inventariat vuy dia 14 novembre de lo any 1785. Y para que cost para eterna memoria y per los fins que a un y altre de nosaltres poden subvenir lo firmam de propia ma. Barthomeu

Martorell. Rubricat. Llorens Llabres Notari y Secretari. Rubricat.

(Arxiu Municipal de la vila de Selva.)

Per la copia.

JAUME LLADÓ I FERRAGUT

DIETARI DEL DR FIOI

(1786)

He enviat a Sor Maria Ignacia dos panades y tres pareis de taronges.

He enviat a Margarita monge quatre peses de set sous y mitx per la mesada.

He enviat a la matexa un ramell de taronges, que son tres, y dues penades. Ella me ha enviat quinze xucladors.

El Sor. Antoni Company, despres de haver dinat, sen es tornat a Sineu.

Nota: que en la visita de Carcel sols es vingut el Sor. Roca y Sor. Fiscal. Respecte a que Riega sen va ab lo correu, el Sor. Mon esta molt mal, el Sor. Moscoso esta costipat y el Sor. Regent no es baxat.

19. Som surtit de la Parroquia en Santa Eulalia.

He entregat a Llorens, present ma mare en la sua sala a mitx dia, les 20 L. 6 de la mesada, ab durets y realets, compresos los dos durets bastrets el dia.... Tinch recibo de les 80 L. 6.

He assistit a les 4 fent cap a la Junta dels 4 Collegis, en que se ha llegit la carta del Dr. Feliu, molt indigne. Se ha acordat se inform a la Audiencia, com te manat esta, ab los positius. He despatxat el correu ab tres cartes; la una per Serra, altre la Condesa, D.ª Catarina.

20. Es vinguda maleta este mati y el correu no parti per raho del mal temps.

21. El mati he tingut en ma casa al Dr. Amer y havem registrat los papers per les liquidacions del capella Suau de Sant Miquel.

El matex mati he rebut los recibos de Llorens y de Margarita dels aliments.

22. Ha comensat a repasar les materies el fill major del Relator Fluxà per el seu grau.

A la tarde, a les 3 y mitja he assistit fent cap a un grau de Teologia, que se ha conferit a

Jaume Pelegri, Diaca menorqui: padri el Dr. Mulet: Propina 4 6 y Sindich.

23. He assistit fent cap a les deu del mati a un grau de Medicina, que se ha conferit a Miquel Rullan y Homar. Padri el Dr. Evinent. Propina 4 6 y Sindich.

El correu que surti ahir a nit, ha doblat el cap antes de les 8 de este mati.

24. Lamo Macia Verd de Andraitx me ha regalat un cortero de vi negre molt bo.

Este mati he llegit carta de Ignaci Serra, escrita en Madrid dia 10, en que diu a sa mare que el dilluns, dia 6, se publica en la Camara la gracia de Assessor de Ivisa feta a Cayetano Soler.

Som anat antes de mig dia a donar la enhorabona a sa germana. Esta malalta.

25. El Sr. Miquel Monserrat y Dr. Cava despres del sermo de la Seu de Lobo, son vinguts ab el Majordom del Bisbe a registrar la casa major de Serra.

A la tarde es vingut Galera y li he ensenyat el acte radical de la alienacio que feu Ballester en 1703 del hort.

26. He tingut carta de Dols Pre, a les 8 del mati, en que em fa saber que ahir a les 9 de la nit mori son germa Pera, de pigota, de 22 anys.

He assistit a les 3 de la tarde, assegut en la cadira de en mitx, a la Junta de la Germandat de Sant Francesch, en que se ha tractat de la processó. Se cusiran sis vestits blaus, de los quals pagare un: 3 6 12 6.

27. Se ha sembrat al hort, prop dels Capuchins, el taronger de molla vermella. Despres, en el carrero de ma casa una parra, altra en la casa major de Serra y he fet coronar alli un taronger.

Me ha regalat Dn. Bartolome Asensio, inquilino de Can Calafat, dotze teronges dels seus tarongerets. He dat al criat mitja pesseta.

Miquel Montserrat es vingut ab Cava y haventme oferit de casa 60 L. 6 he dit que menos de 80 L. 6 no la tenia per llogar ni la donaria.

29. Han extremaunciat al mati a Juan Muntaner y Horrach per apoplexia, y a la tarde lo han viaticat.

He assistit a la tarde a casa de Bestard, a la Junta del Col·legi per elegir informants per el Dr. Catala. Son Verd y Rossello.

Ma mare es vinguda hora baxa y ha berenat y despres sen es anada ab Llorens.

30. El Dr. Gabriel Oliver Metge es mort, antes de mitx dia.

He assistit a la tarde, fent cap, a un grau de Metge, que se ha conferit a Francesch Palou y Lloret. Padri Evinent. Propina 4 6 y Sindich.

Despres se ha tingut Junta del Claustre, en que se ha aprovat el informe, que he treballat este mati, que mana la Audiencia sobre el recurs del pare del Andreu Feliu, Pre, resident a Madrid.

31. El Marques Pueyo es vingut a les deu del mati a parlar sobre assumptos propis y també sobre llibreria.

El Sor. Dols Pre, es vingut de la vila poch antes de mitx dia.

He entregat al Admonitor de la Germandat de Sant Francesch dos durets en or per un vestit blau dels sis que costea la Germandat.

Primer Abril. Al mati, Dols Pre. es anat a casa del Marques Pueyo a dirli que quant tindria gust podia enviar per la restant llibreria.

Despres es vingut el seu fuster, Mestre Sants a veurer les llibreries y a la tarde ha enviat el seu criat a dirme que les havia estimades a 5 6 9. He repost que era menos de mitx preu y que axí envias per los llibres, que les llibreries quedarien en mi.

A les 4 de la tarde es estat el repartiment del salari dels Catedratichs en la Universitat. Se me ha entregat per la mia part 7 6 7 6.

2. He cobrat de Geroni Estrador per mitx any del estudi, que comensa a primer janer, 4 6 10 6.

He pagat a Vicensa 18 6. A Isabet 18 6. A Jaume 30 6 y he compensat a Margarita 18 6 de nombre de 7 6.

Vide 1 mars.

Som anat a hora baxa a casa de Muntaner

Cirurgia, davant la Quartera, a oir un Stabat Mater a 4 veus.

3. He rebut de Dn. Joachim Pueyo per ma de Dols Pre 50 6 6, dich sinquanta lliures per el valor de sis caxons de llibreria, portes de retxats de llauto y sos asientos.

He entregat a la tarde a los bastaxos los expresats sis caxons y asientos, vasa y pilarets, tots plens de llibres triats y he entregat la llista al Metge Alemany, que es vingut ab el criat Pere Juan.

El marit de la muda de Felanitx me ha entregat 18 ous dins un paner.

5. Som anat mati y tarde a casa del Comte de Aymans a parlar sobre assumptos de la sua hazienda.

A la tarde he pres de confessio al granader de Lluchmajor.

6. He cobrat de Dn. Bartolome Asensio 5 L 10 6 per lloguer del mes de mars.

He enviat a dir a la muller del foser major que per el dia 21 de este cuidas que sa filla desocupas los estudis. Esto de resultas de los informes de dit Asensio.

He assistit a la tarde, a les 3 2/4 fent cap a un grau de Teologia que se ha conferit a Antoni Serra y Frau, Diaca. Padri el Lector Sastre. Propina 4 s, y Sindich.

7 abril. Los dolors de Maria. Han aportat de casa de Mestre Palerm los dos balcones de la Sala mia. He regalat als fadrins 12 6 per ells.

El germa del Sgr. Antoni Company es vingut hora baxa.

Ha aportat un paneret figues seques y alguns grells.

He enviat per modo de regalo a mon cosí Bartolome Serra, per ma de Dols Pre, sinch toms en 8.º de Heineccio, esto es dos: *Antiquitatum Romanorum*, dos: *De Comentariis ad ius civile* y lo altre: *Super Instituta*. Eren de Bonaventura.

8. He assistit a la visita general de Carcel, que ha concluit a les 12. No he fet peticio a la visita. Son estats el Sor. Regent, Roca, Moscoso, Fiscal, Alcait, Capella, Genestar, 3 Relators.

Dn. Joachim Pueyo, per ma de Pere Juan, son criat, ha enviat el tomet: *Crisol del Crisol de desengaños*, dient que no lo admestia per tenir escrit el nom de Dn. Miquel Serra y Maura. Lo noto per memoria.

9 abril Diumenge de Rams. Dols, Pre. me ha regalat una palma de la Passio de les monges Misericordia.

He pagat a Mestre Gaspar Palmer 6 6 10 6

4 per la llista de feina feta en el hort de Dn. Miquel Serra; a que se deu añadir el llenyam del assoll, canyes et alias.

He pagat a Mestre Jaume Llado fuster 3 **₪** 18 **₶** ço es 3 **₪** 3 **₶** per una pastera nova, y 12 **₪** per pintes de la sinia del dit hort prop la Soledad.

He pagat a Juan Bujosa major onze **₪**. dich 11 **₪** **₶** per un any de mitja soldada de que li feu llegat Bonaventura Serra en son testament y esta comensant als primer janer 1785

He pagat a Juan Bujosa menor sabater 6 **₪** **₶** 10 per el llegat que li feu dit Bonaventura Serra *semel tantum*.

A hora baixa som anat ab Dols Pre a casa del cirugia Muntaner a oir el Stabat de Goles (Pergolesi?) a duo que son filla y cusina.

10. Han posat a la mia sala los dos balcones que son Mestre Gaspar, fadri y dos manobres.

No som anat al hort per dit motiu; pero son anat a veurer la processo Na Margarita Serra ab Bartomeu y les de Son Castello, la Muntaner y la Borrás.

11. El Sr, Guiscafre de Arta envia una anyella de primera cria: dat 2 **₶**.

Son vingudes a veurer la Processo y la casa la tia Catarina Ana y Margarita: he regalat a esta 6 rosquilles de Sineu, 6 coques rosades, 3 canyellons y tres llengues de carbassat.

A la nit som anat a veurer a ma mare, per haver vingut Llorens un poch antes, y la he trobada en el llit, de reumatisme.

El Marques Pueyo envia per el fill de Alou el paper del vot treballat del Dr. Nicolau Benasser.

Catarina de Valldemosa es vinguda antes de dinar: aporta nous y penjoi.

12. El Sr. Comenador de Sant Antoni envia una anyella: dat 1 **₶** 8.

El Marques Pueyo es vingut al mati y havem quedat que divendres enviaria per el paper del vot a Pera Juan.

He enviat a ma mare un pollastre gall gros per brou.

13. Lamo Vila de Santanyi una anyella 2 **₶**. Sr. Mateu Moragues anyella grossa 2 **₶**, Sr. Bartomeu per Dr. Gelabert, anyella 2 **₶**. El Conde de Ayamans envia un molto per primer any de la Advocacio: dat 3 **₶**.

14. Divendres Sant. Al mati som anat a visitar Cases Santes unicament ab Bartomeu Serra, y axi mateix ahir demati. Pero ahir a la tarde se agregaren Dols Pre y Dr. Borrás: tot per

la indisposicio de ma mare que no pogue dexarla Llorens.

La Mare Priora de Santa Catarina envia una anyella negra: dat 2 **₶**.

El Marques de Vilafranca envia un molto bo ab banyes: dat 3 **₶**.

He bastret a Llorens dos durets, vingut a la tarde, dins lo estudi primer de Dols Pre.

He emprestat al Conde de Ayamans el tom en fol: *Flos Santorum*, de Villegas per llegir la vida de Cristo. Lo ha tornat Arrom.

Tota la tarde he treballat la adicio o el vot per Dn. Joachim Pueyo; y lei he enviat a la nit per Dols Pre.

El P. Agusti, Procurador del Carme me ha aportat les 9 L. 1 **₶** 4 de la advocacio; dat 6 **₶**.

La Medona de Son Fuster ha aportat les dos gallines de obligacio y paner faves.

15. Se ha firmat antes de mig dia lo acte de quitacio de 9 **₪** **₶** cens feia lo hort de junt a la torre de la polvora a la S.^a Maciana Ballester Galera vidua, que han loat sos dos fills, en poder de Oliver major, Notari, a que son estats testimonis el Dr. Miquel Pelegri y Dols Pre. La rata es estada 36 **₶**, advertint que per respecte de Galera no he pagat cosa de lluisme ni imposicio de cens quitiu, puis ab este pacte vax donar paraula de quitar dit cens,

El Marques de Bellpuig ha enviat un moltonet, dat 2 **₶**. Este molto lo he enviat al metge Llabres.

He enviat a les Monges Catarines el molto que envia el Comte Togores.

He enviat a ma mare dues anyelles les millors; despres Ave Maries li he enviat tres panades.

Llorens a la tarde me ha enviat un bordai de pomera de Moncaire, relat dins una pasteta; lo he sembrat.

He enviat a Margarita monge, ma germana, tres panades de nombre de 23.

El Sor. Dols Pre, a les dues, se es partit a Santa Maria y Catarina a Valldemosa, li he regalat xuia, botifarra, dos panets.

El Sor Pere Joan Fonellar Notari me ha entregat 36 ll. 18 **₶** que yo tenia bastret per misses *et alias* de la Mare del Dor. Pasqual. Li he entregat los tres recibos que feien dita suma y ab ells y demes donara compta del valor de la cinta que temps ha li entregui per vendre.

16. Pasqua. He pagat a Mestre Gaspar Palmer major 27 **₶** per el jornal de posar los balcones, compres mixt de seu: dat panada

He enviat sis panades grosses a les monges Capuchines; dat una a Isabet Espartera, altra a la criada Mado Bet, altra a Jaume, criat.

Som anat a les monges Catarines y he entregat a ma germana una lliura de retjea grossa. Despres som anat dita tarde a Santa Margarita per Sor. Puig.

17. Som anat al mati a Sant Domingo a les celdes del Prior, del P. Mora, del P. Antoni Campins y demes Vocals per empenyarlos el vot de Clavari per Bartomeu Serra.

Ma mare es vinguda antes de Ave Maria, ha pres xoqu'ate y despressen es anada ab Llorens.

Antes de dinar se es restituit de Santa Maria Dols Pre.

18. Es estada la Misa nova en les Monges de la Misericordia del Dr. Serra, nebot del Paborde Reus Rector.

El Sr. Antoni Ferrer y son fill pintor son venguts a la tarde a donar les festes. Los he dat dos flaons y tretze estampes grans triades per si de les de Bonaventura: tambe han begut melvasia ab regea.

La mestre, qui viu al estudiet baix la primera quadra, que casa ahir, es vinguda a la nit ab son marit; em som escusat de surtir per no dar.

La senyora del metja Canals de Soller me ha enviat un paner o rovetta de teronges: dat 1 6/4.

19. He cobrat del taverner de Can Miro, arrendador del hort de Dn. Miquel Serra y Maura trenta lliures per una anyada respecta que les 50 6/6 les se ha retingut per rescabalar les 300 ll 6/ que cobra Bonaventura. Te albara en nom y veu de ma senyora Antonia Ana y en esta ocasio havem firmat la escriptura de arrendament.

He enviat per ma de Vicensa a Margarita, ma germana, deu mitjes pessetes.

He entregat a Llorens, present ma mare, en la sua quadra primera a mitx dia, les 20 ll. 6/ de la mesada, haguda raho de los dos durets bastrets dia 14 de este.

A la tarde he rebut la declaracio de pres al milicia Roca y Valis y quant sen tornava al quarter es fuit y se es entrat en Santa Eulalia.

20. Se ha tret de Santa Eulalia a les onze, ab paper de iglesia, al milicia Roca.

Ha fet la sua declaracio y acusacio el tambor, marit de la Eleonor de Roca.

He pagat dos durets en or per los gastos per ambes parts de Dna. Catarina y del Marques del Reguer.

21. He empleat tot el mati dictant a el P. Marques la resposta sobre les Artigues.

Es vingut el Sor. Antoni Serralta, y li he fet memoria de la Advocacio que em deu.

Me ha regalat lamo Esteva de Andraig una pesa de formatge tenre.

He assistit fent cap a les 3 2/4 de la tarde a la Junta dels 4 Collegis en que essent divendres de la semana de Pasqua se han fet les sigüents eleccions. Primo, Sindich, yo Dr. Fiol, y he jurat. Clavari, Dr. Bartomeu Serra ausent per 19 vots contra 13, Contadors Rector Mas Forcadell y Dr. Ferragut Protectors de la festa Dn. Francisco Togores, Dr. Borrás, Dr. Ferrer, P. Lector Darder, Consiliaris de Lleis, Bisquerra Serra etc.

Advertesch que antes de pasar a la eleccio de Clavari y Contadors se ha acordat que el primer deu cobrar, sens pretenir exaccio, la renda de los catedratichs y el salari dels comptes no deura excedir de dues dobles en or, so es mitja per el Sindich, mitja per el Secretari y dues mitjes per los dos Contadors. Concluides les eleccions y juratori ha protestat el Dr. Evinent que no podia esser Clavari sino del Collegi de Medicina, segons se ha observat; yo he reprotestat.

He pagat al xocolater de Cort per una cuita de xoquolate de deu per dotze per pendrer yo, 9 ll. 8 6/8.

22. La Mare Priora de Santa Catarina de Sena envia del dinar de la Santa tres pollastres y una gallina: dat 1 6/.

23. Misa nova al Carme del religios, fill del Metge Jordi ab esuela.

Catarina de Valldemosa ve a la tarde, aporta un paneret teronges.

Canaris mascle y femella una, posat en cria dia de disapte.

24. He enviat a ma germana de Santa Catarina dues panades grosses, un botil mijancer de vi negre de Andraig y altra petit vi blanch.

A la tarde som anat a la preso a reber la declaracio de la Noreta, muller del tambor.

A la nit son vinguts sinch capellans de Sant Jaume y el Dr. Mulet sobre recurs de Prats Subtiaca, qui preten tenir vot en Comunitat.

Sen han aportat el rellotge de quadro per adobar al rellotger Moliner de devant els polls de Sant Domingo.

25. He assistit fent cap a un grau de Teologia, a les 8 2/4 que se ha conferit al catala D. Benito Vernedes Pre.: Padri el P. Mestre Veny del Carme. Prop: 4 6/ y Sindich.

Despres del Grau som pasat a casa de la sogre del cadete Socies, en que he donat a este y a tots los de casa la enhorabona del matrimoni que se me feu saber celebrat la segona festa

Ab la barca correu que parteix esta nit he enviat per conducte del patro Cifre a la Condesa de Munter un caxo en que han cabut setze dotzenes teronges embolicades dins papers: ha costat de Duana 3 ₧ y ha entregat Dols Pre. al patro 12 ₧ .

He escrit carta a dita Condesa ab la noticia de haverse notificat ahir la providencia y a Serra ab la de haverse elegit advocat de la Ciutat al Dr. Contesti, ausent.

27. De casa de mon cossi Serra ha aportat Dols Pre. los dos toms de Sinodo, el un de Escolano, el altre de Alagon meus, que anys ha tenia manlevats mon onclo y los he necessitat per lo informe del Comu de Sant Jaume

Ahir a la tarde, cridat per el Coronel y Major, vaix anar per llegir el ofici del Comissari de Marina contra els Milicians de Pollensa.

He pagat al pesador del pes del Rey un dret per el treball de pesar les Alacas de la Mare del Dor.

Es vingut a la tarde el notari Bonet ab una peticio escoltada a instancia de Dn. Francesch Dameto.

He comprat tres canes tres pams per marfega per la senyora a 6 ₧ 2.

28. Som anat al mati a casa del Senyor Corregidor, el qual me ha dit me valgues del seu Aguasil cas necessit.

Som anat a Casa del Conde Puig a demanarli permis para que se proposas a la Comunitat Na Catarina de Valldemoa.

Som anat seguidament a Santa Catarina y en la grada, present ma germana y Llorens, he demanat per Catarina y la priora me ha respost de modo que men som anat desabrit.

Miquel Riera, per medi del seu criat me ha fet saber que li havia nat un minyo. No ha avisat per baptisar.

A la tarde, bona part la he empleada en dictar a presencia del Dr. Mulet el informe sobre no tenir vot al Comu los Subdiaques, Te dos fulles en folio.

29. Bartomeu Ripoll ha enviat un covonet ab 35 taronges: 1 ₧ .

El Dr. Vallespir menor este dia a comensat ser Relador extraordinari.

He firmat el vot sobre el dret que te el Marques Pueyo a los bens de Zaragoza de la

sua Mare: no lo he llegit fent honor a la firma del canonge Bisquerra, que me ha ensenyat dit Marques. Y tinch entes lo firmara Roca, Bennaesser, Cava.

Ma germana de Santa Catarina ha enviat 4 coques, la una mes grosa: ₧ 6.

30. Som anat ab Llorens, mon germa, al mati a visitar la partera de Miquel Riera y no es surtit este estant en casa.

De alli som anat a la preso y he entregat a Noreta, muller del Milicia per son aliment 9 s., ab los 3 s. del dia de la declaracio 21, son 12 s.

Es mort de pigota a Llodra Dn. Mariano Antich. Ha deixat infants.

Ha corregut la noticia falsa de la mort del Sr. Llorens Malia, Apotecari del Cail.

Primer Maig dilluns. He pagat al sucrer de Cort Barcelo 5 ₧ 7 s. a compte de vales o billets.

He entregat al Dr. Ripoll Pre un rosari de les mans y altre del coll per vendre. Lo ha tornat vuy 2.

He rebut la declaracio de Cifre de Colona milicia sobre contrabando dels Milicians.

He pagat a Vicensa 18 s., he compensat 18 s. a Margarita a compte lo bastret, he pagat a Isabet 18 s. y a Jaume per ma de Dols Pre. he pagat 60 s. esto es 30 s. del mes pasat y de este 30 s.

2. Este mati es estada la festa de la mia germana, en que ha dit la Misa mon onclo frare Dols Pre. el Evangeli y un capella la Epistola. Ha predicat un fill del metje Jordi. No he asistit per haver rebut testimonis.

He entregat a Llorens esta tarde tres durets en or a compte de mesada.

El retrato de Dn. Antoni Puig, pintat per Ferrer, lo he enviat a Sor Puig a la tarde per Dols Pre y Jaume, criat.

3. He entregat la clau dels estudis de la casa de Calafat al cocher del Conde de Ayamans: ha de pagar a raho de 7 ll. s. cada any desde el dia primer de este.

He acordat ab el Dr. Cava que son cunyat Monserrat pagaria cada any 80 ll. s. per la casa en que mori Bonaventura y comensara al entregarli la clau. He dit que li faria finestra resgada a la quadra principal y los remendos precisos.

Ma mare es vinguda hora baxa a ferme visita y ha berenat. Despres es vingut Llorens y la ha acompanyada.

5. He enviat un pollastre a ma germana de Santa Catarina per estar sangrada.

6. En la visita de carcel ha pres lloch el Dr. Vallespir menor, per estar elegit per Relador extraordinari per criminal.

7 del Roser. Som anat per el mati a casa de Comasema per la partera del mascle nat vuit dies fa a Juanot Palou menor.

A la tarde han vingut a trescar la casa de Bonaventura la muller y filles de Montserrat y tambe la germana fadrina de Miquel Soler, y la Vda. del Dr. Cava, y este y el Majordom del Bisbe y despres han trescat la casa que yo habito, la torre y tot.

He escrit carta a dit Miquel Soler, elegit Assesor de Ivisa, que li entregara la germana Mariana. Sen va dema.

He entregat les 7 ll. s. que el pare de Roca Valls, milicia, me entrega ahir per los rebosillos y Advocat.

He taxat 50 pessetes a el Dr. Bover per los honoraris prestats per Miserol.

8. Ha fet sembrar Miquel Montserrat en el hort una caragolera.

9. He rebut de Antoni Pericas, cotxer, de casa del Conde de Ayamans 3 ll. 10 s. per mitx any de lloguer del estudi de casa dita den Calafat y cuineta fora. Advertint que ya comensa a primer de este y finira a primer de novembre siguent.

Dn. Baltasar Muntaner de la Sal es vingut a parlarme del seu proces contra Santandreu y alli, alt la sala, se es enfurit de modo que ha dit daria noticia al Rey de las dilacions del Tribunal.

10. He tingut a la tarde en mon estudi al Dr. Ferrá, sobre la liquidacio de Tries del Coll.

He rebut 25 ll. s. que me ha entregat Bernat Roca, pare del milicia Francesch Roca Valls per la multa que ha de servir per aliment de presos.

11. He entregat a la tarde a Noreta, muller del tambor, que esta a la preso, 12 s.

Som anat a casa de la tia Catarina Anna y li he oferit a ella y a sos fills los entregaria los mobles que volguessen antes de fer el encant.

12. He cobrat per ma de Joseph Planes, Escriba de Milicies, 6 ll. 13 s. que ha dit era el dret de firmes en el proces criminal de Francesc Roca Valls.

Es vingut el notari, nebot del capella Vicens, y ab dos testimonis ha ensenyat una peticio escoltada, que ha dit era de Dn. Baltasar Muntaner. He dit que venint per conducte del Escriba, Jaria decret.

He cobrat de Dn. Bartolome Asencio 5 ll. 10 s. per lloguer del mes de abril.

He entregat a la tarde present Dols Pre, a Geroni Giscafne de Arta un llibre en folio de Actes de Casa sua y papers.

Ahir vingue Margarita de Porreres, antiga criada de Dn. Miquel ab una parenta sua y un fill de esta. Li ensenyi a Antonia Ana.

13. Maig 86. Disapte. He pagat al Procurador de la Merce 3 ll. s. per la pensio del dia 4 de este.

He cobrat del Dr. Gelabert Pre de Manacor 8 durets per les peticions contra Net.

He venut a Bartomeu Gelabert, escola de Santa Catarina de Sena dos quintars y vuit lliures canyom de Alcudia a rao de 10 ll. 10 s., que importen 21 ll. 16 s, a pagar dins 3 mesos. Tinch debitori.

He donat decret este mati, Escriba Muntaner, a la peticio escoltada de Dn. Joseph Muntaner.

Juan de Marti me ha demanat me interesas ab sos papers para que surtis de la preso.

14. He parlat a Mado Barbara para que ella y Marti llevasen la instancia contra Juan.

Es vingut el confesor de Santa Clara interesantme para que un milicia pres per la Audiencia surtis.

Som anat ab Miquel y Bartomeu Serra a la tarde a les cases, a veure los mobles y despres a fer volta. Es fuit un bou del tancat.

15. Som anat a donar la benvinguda al P. Antoni Campins, el qual es vingut ab lo correu, que dona fondo la nit passada.

He entregat a Planes Escriba, los oficios y respostes del Administrador del Tabach.

16. He rebut de Mestre Rafel Mayol, alias Doctoret, per ma de Dols Pre. set durets en or, que son 11 ll. 4 s. a compte.

He rebut dit dia per dita ma de Pere Pau Mayol, germa del dit, sis durets en or, que son 9 ll. 12 s. a compte del matex cens.

17. Som anat al mati a visitar al Dr. Antoni Riera Pre., que viaticaren ahir a la nit. No vaig assistir per estar refredat, pero asisti Dols Pre.

Sen aportaren a Casa del Marques Pueyo la tela llarguera aplegada, que es retrato del Justicia de Aragon.

Sen aportaren a casa de Serra la tela gran de 18 pams y 14, apareyada.

A la tarde he conferenciat ab el Dr. Ferrá de la Mola, sobre liquidacions.

He enviat una gallina a Sor. Maria Ignacia, ma germana.

18. El Rector de Andraix el mati es vingut a mon estudi. Havem parlat sobre liquidacions. Me ha entregat una dobla de cordo de vint nova per regalo. Despues per ma de Bauza, llibrater, li he enviat los processos de Valls 1. 2. 4. 6. 7. y el borrador de liquidacions per examinar.

He pagat al xacolater del Clot de Cort 4 ll. 12 s. per mitja cuita de xoquolate.

He pagat al carboner 7 ll. 10 s. per ses saries de carbo, compreses les dues de vuy.

Miquel Serra ha enviat per altres mobles y entre ahir y vuy te 4 vases ab vergues sobre portal, dos quadros de Sant Antoni, un Sant Geroni, Sant Juanet, Adam.

19. He enviat a Margarita de Sant Geroni, ma germana per ma de Vicensa, 30 s. tresetes reals.

Som anat a casa ma mare, antes de mitx dia, y en sa presencia he entregat a Llorens la mesada de 20 ll. compresos los tres durets del dia 2 de este mes.

A la tarde se han comensat los encants en casa de Bonaventura. Se han venuts alguns mobles: de ells se han cobrat deset lliures, que me ha entregat Dols Pre. y este y Llorens son los que estan alli.

20. Es vingut a la tarde el fill major del Sor. Antoni de Balitx a fer saber el casament que se espera ab la neboda del Canonge Bisquerri. Dit promes ya era vingut el mati del dia 17.

El Rector de Andraix es vingut a la tarde a mirar liquidacions y conferenciar.

He rebut per ma de Dols Pre. denou lliures deu sous, dich 19 ll. 10 s. de lo pagat del encant.

He entregat a Jordi de la preso alli en el portal, antes de la visita, 12 s. per aliment de Noreta.

21. Han aportat el rellotge de quadro de casa del rellatger Molliner, qui lo tenia per adobar *ut supra*.

Lamo Macia Esteras de Andraitx me ha regalat un cortaro de vi negre. De casa de Dols Pre han aportat un paneret de cireras.

22. He rebut dels encants per ma de Dols Pre 43 durets, que son 68 ll. 16 s.

He sabut este mati que ahir diumenge a la nit aporta a Solter el Dr. Ignaci Serra ab sa muller y que vendria dema, hora baxa.

Bartomeu Serra es vingut a la tarde y de

casa Bonaventura sen ha aportat la Espineta, estampa gran ab vasa, quadros...

Han aportat de casa del Pintor Xesch un manacor sense cordes, que ha dit era de casa de Dn. Miquel Serra.

23. He comprat de Dn. Bartomeu Asensio Contralor, dos miralls grans, vasa obrada deurada per 30 ll., dich trenta lliures, les que li he enviat per Dols Pre. El qual tambe li ha entregat deu lliures de Llorens per dos mirais petits vasa daurada, que tinch entes los ha comprat per Parets.

Se comensa ahir a la tarde la obra del balco de casa de Dn. Miquel. Se ha procehit vuy y Llorens y un homo fuster han compost a la tarde de la cresensa del menjador.

24. Margarita Monje, ma germana, me ha enviat una coca sense ensucrar, mes que ordinaria.

A la tarde som anat ab Dols Pre a la posesio la Font Seca y alli es vingut el Dr. Serra y sa muller. Despues, dins la calea de dos tiros del Conde de Ayamants lo he acompanyat a casa sua dins ciutat.

25. Al mati som anat a fer visita a Ignaci Serra.

He assistit a la tarde fent cap a un grau de teologia que se ha conferit en la Congregacio a les 5 a Dn. Joseph Sant Martí Pre. Padrí el Dr. Mulet Pre, Prop. 4 s. y Sindich. Advertesch que per ser Canonge, unicament de una Collegiata de Vich, es estat el grau de ordinari.

27. A la tarde es vingut el Dr. Serra a tornar la visita tot sol.

He cobrat del Rector de La Pobla per ma de Dols Pre. 22 ll. 13 s. 4 per el valor de un cantarano de Serra.

A la tarda se han penjat los quadros y los miralls grans que comprí.

He pagat al passamaner de Solter, que esta davant del forn den Frau, 27 s. per les borles de estam posades a los miralls, vasa a la romana. La corda, veta y seda, ha costat 12 s.: son 15 canes. Los 8 gramponets dels dos miralls son 4 s.

28. He pagat a Mestre Gaspar Palmer major, picapedrer 4 ll. 1 s. 4 per la llista de feina de remendar pisos y parets y posar el balco a les cases, que ha de habitar Montserrat. Ben entes que falta pagar el guix y la carretada de cals a Borrás.

He enviat a casa de Miquel Serra lo escarparte del Bon Jesus, qui bada els ulls. Y mes

he enviat un taso de porcelana y unes civelles noves de similor obrades o foradades, exquisites.

A la tarde son vingudes a la mia casa y tambe la de Montserrat, la mare del Dr. Serra y ses dos nores y tambe dit Serra. Han berenat de bolados y xoquolate. Dia de diumenge.

29. He fet entrego a Montserrat a mig dia de tots los alts de les cases, per haverse concluit posar el balco y sols falta remendar lo estudi devall la cuina.

30. Es vingut el mati el P. Ferrer de Sant Francesch y me ha demanat volgues admetrer en casa a la filla de Bet, criada, sens dar soldada a esta.

He cobrat de Joachim Pons y Costabella, de Menorca per ma del capella de Sant Jaume, Fortuny, sis lliures per honoraris en la causa contra Administradors de Costabella.

He assistit a la tarde a les 4 $\frac{2}{4}$ fent cap a la Congregacio a un grau de teologia, que se ha conferit a un catala, Antoni Solitra Pre. Padri el P. Lector Pou, dominic. Prop. 4 s. y Sindich.

El rellotjer Moliner ha enviat el rellotje de quadro; pero esta mal adobat com antes.

31. He cobrat 20 ll. s. del salari de Advocat de pobres, que ha aportat Jaume, criat de casa de Garau.

He cobrat 13 ll. s. de les dues taulettes de estrado de Serra, les quals compra un y me ha entregat Dols Pre.

Primer juny, dijous. He pagat a Vicenza 18 s. a Isabet 18 s. y a Margarita he compensat 18 s. de nombre de les 7 ll. de 1 de Mars.

He pagat a Jaume, criat, 30 s. y despres de haver berenat lo he despedit.

Es vingut este mateix mati per criat Mateu Adrover de Felanitx, fill de Bartomeu y de Ana Binimelis. Guanya de soldada 30 s. y te 20 s. de senaia.

Ahir vaix regalar a la Universitat el retrato del Dr. Bassa, per posar a la seua llibreria. Vuy he regalat al Regidor del Hospital, Ferra, un quadro nou de tela, apareyada per el Coliseo. I se han empleat dues teles de les de Ventura, mitjanseres, sens apareiar, per la porteta de les comunes del lligador.

He assistit a les 4 $\frac{2}{4}$ de la tarde fent cap en la Congregacio a un grau de Teologia que se ha conferit a Dn. Pedro Viladecans, catala, Padri el P. Pou, Dominic. Prop. 4 s. y Sindich.

Han aportat al hort de devant los Capuchins los quatre banchs de poll y la taula de

sepi llarga de casa de Dn. Miguel y remendat tot se ha tenyit.

2. Es vingut el Dr. Penya de Sant Nicolau y me ha donat paraula que se facilitaria la composicio entre la vidua de Antem y Catarina Suau, vidua.

He assistit fent cap a les 4 $\frac{2}{4}$ de la tarde en la Congregacio a un grau de Teologia, que se ha conferit a Jaume Roquer y Masdeu, catala. Padri el P. Puigserver, dominic. Prop. 4 s. y Sindich.

3. Se me ha notificat a les 9 el recurs del Dr. Llabres. Som anat a la Audiencia, he fet poder a Cerda y men he aportat el expedient provehit ahir.

He assistit a la visita general de carcel en que son estats los senyors Regent, Roca, Moscoso, Fiscal, Valiespir major y menor, Capella y un religios.

He empleat tota la tarde treballant ab el Dr. Mulet y altre per Sant Jaume.

4. *diumenge.* He pagat a el fadri de Mestre Gaspar 10 ll. 2 s. 6. per llista de feina de ahir.

He assistit fent cap a les 4 $\frac{2}{4}$ a un grau de Teologia, que se ha conferit a Dn. Salvador Rovis, catala. Padri el P. Pou, dominic. Propina 4 s. y Sindich.

Despres del grau se ha tingut Junta de los 4 Collegis en que se ha deselos un plech gros per el Rey y conte un impres relatiu al Pla de estudis, que se diu se aprova als 13 agost 1771 per la Universitat de Salamanca, per ser tan voluminos, sols se ha llegit cosa de una 3.^a part. Se redueix el principi a establir en totes les Universitats la uniformitat.

5. He assistit fent cap a les 8 del mati en la Congregacio a un grau de Teologia, que se ha conferit a Miquel Viver, catala. Padri el P. Puigserver, dominic. Propina 4 $\frac{6}{8}$. y Sindich.

Inmediadament de despullats se ha tingut Junta dels 4 Collegis, en que se ha prosehit llegir la real Cedula de ahir. Se ha llegit altre 3.ª part.

Despres, es estada la funcio de les conclusions de Lleis y Canons, que ha defensat el Dr. en Filosofia, Miguel Fluxa. Padri el Dr. Miguel Borrás. He fet cap y han arguit yo, Serra, Frontera, Garau. Propina 9 $\frac{6}{8}$ y 6 $\frac{6}{8}$ 2.

Som anat antes de mitx dia a Casa de Ignaci Serra, he parlat a este y a sa mare sobre la obra. Despres a la tarde es vingut dit y el picapreder.

He cobrat de Mado Damiana 2 6 6. y es per mitx any ya cumplit a 24 maig.

6. He assistit a les 8 del mati a la Congregacio fent cap a un grau de Teologia, que se ha conferit a Pau Viver, catala. Padri el P. Puigserver dominic. Propina 4 6. y Sindich.

Despres del grau se ha concluit la ligenda de la cedula matexa, que es de 8 janer 86 y la he llegida yo, assegut a la taula del Rector. Se ha acordat son compliment.

Despres, el mateix mati, tercera festa de Pasqua, es estada la lllisoneta del Bachiller de Miquel Fluxa sobre la llei que elegi. Li he argumentat yo, Serra y Dr. Auli. Propina 31 6. 6.

Som anat a la tarde al Arxiu de la Universitat, en que he trobat 4 o mes eleccions de Clavaris, que no eren metjes. Se treura certificat.

Despres som anat a visitar a Llorens, que esta sangrat y li he enviat despres un pollastre.

7. Es el informe que he donat per escrit contra el menorqui Gomila qui vol graduarse de lleis, no tenint matricules y haver estudiat sols 3 anys.

He dormit en la quadra de demunt lo estudi del criat per haverse embianquinat la mia alcova.

8. A la tarde he tingut Junta en mon estudi ab el Dr. Cava, present Claudi Marcel, sobre agregar 36 6. 6. del capella de los presidiaris a el benefici donat per los Defenedors al fill de Montserrat.

Antes som estat cridat en casa del Coronell aont, ab el Major he acordat que los xulletes, que havien acudit a la Sala de la Ciutat per midarse, se los dilatas, per no estar determinat, etc.

9. He rebut 5 6 10 6 del Contralor de Artilleria Asensio per lloguer del mes de maig.

Tinch entes per Montserrat que esta nit o dema, que es disapte, dormira en la casa ya alacada.

He pasat a dormir en la mia alcova.

11. Som anat a casa del Regent, el qual ha posat el decret per la reimpressio de la Cedula de la Universitat, llegida les tres festes.

Despres som anat la mateixa tarde, diumenge, en casa de Socies Isidro, ahont he oit cantar a la filla cega de Onofre Gomila, Escriba major ya difunt.

12. Este mati se ha fet present la resposta a el Recurs de los Metjes sobre Clavaris.

He admes per alguns dies en ma casa a la filla de la criada mia Isabet vidua,

He assistit a les sis de la tarde en casa del Diputat primer Bibiloni a la Junta en que se han vist y aprovat los informes del Dr. Catala per admetrerlo en el Collegi. La ha motivat la Comissio del Decano Bestard, que dies ha se troba a Lluchmajor.

He comprat una marfega per la Senyora, que son 21 6.

He cobrat dos durets en or dels encants que me ha entregat a la nit Dols Pre.

13. He bastret dos durets que me ha demanat Llorens, mon germa dins el quarto bugaderia

Es vingut a la tarde el capella Miquel, de casa del Marques del Reguer y ha manifestat que parlaria a el Marques per composicio sobre la perfumadera y fianza de Semmanat y que parlaria a el Dr. March para que bonament se terminas el 3r. assumpte sobre abintestant sens liquidacio.

14. He cobrat de Dn. Miguel Montserrat, corante lliures per mitx any de illoguer de les cases principals de Serra y he dit comensa al primer del present Juny.

He pagat a Mestre Pere Juan Jaume fuster 11 6 17 6 6 compreses 3 6 5 6 de mobles prengue dels encants. Son are lo rebut 40 6 6. per obra en les antedites cases, ab separacio de lo meu.

15. *el Corpus.* Som anat a combregar a la Misio ab el P. Garcies molt tart, per estar indispost.

Es vingut Llorens, mon germa al mati, y dins el meu menjador me ha dit que tenia qui offeria 700 6 6 per lo arrendament per 9 anys de Son Fuster, y adelantaria una anyada.

He escrit a el Dr. Rafel Puigserver donantli noticia de la postura, sens expressio de subjecte pera la preferencia.

Antes y despres de la processo he dictat per casa de Forteza les apellacions contra rao imposades.

16. A mitx dia es vingut lamon Cosme Puigserver, per no esser pogut venir ahir, y li he dit que lo avisava en temps per si volia esser preferit. Ha respost que lo consultaria el seu germa Doctor y que dilluns respondria.

A la tarde es vingut el P. Marques per pagarme el fet acordat sobre les Artigues. He respost que per no saber les fulles dilatas el meu contingut.

17. Es vingut al mati Dn. Antoni Ignaci Pu eyo y ha vist la mia casa en el pis principal y estudis y hortet,

A la tarde es vingut Llorens dientme que lamo de Son Forteza, qui vol arrendar Son Fuster, em donaria ara la tersa de Sant Juan y la de Sant Miquel y no hauria de reberla de Puigserver. He dit tornaria resposta.

18. He assistit a les 8 del mati a la Junta del Claustro, en la que ha pretes el Dr. Llabres tenir vot los Metjes y he reprotestat com a Sindich fundant no tenir vot los Metjes per deurerse donar compte del seu recurs. Se ha dilatat la Junta per dimars y citar *ante diem*.

Es vingut antes de mitx dia el Senyor Castello de Son Castello demenantme li arrendas Son Fuster, segons me havia demanat Llorens, suposantme que era una mateixa cosa ab el amo de Son Forteza. He dit que a nigu havia volgut donar paraula pero li donaria antes del dia de Sant Juan.

He cobrat 2 $\mathbb{L}$ 10 $\mathbb{S}$ 6 del valor de un molto que vatx fer teiar en la carniseria, ultra la pell, que valdra 24 $\mathbb{S}$.

He enviat a Dols Pre a casa del Marques del Reguer a dirli que suposat no havia tornat resposta, el callar seria la resposta de no voler composicio. Y esto lo digue al capella Miquel.

19. He enviat a Margarita monje, per ma de Vicensa, deu reals castellans y tinch recibo de este y dels dos altres mesos.

Antes de mitx dia som anat a casa de ma mare y en la primera quadra he entregat en sa presencia a Llorens, la mesada de 20 $\mathbb{L}$ $\mathbb{S}$ en durets y plata, compresos los dos duros del dia 13.

He comprat 4 cornucopies, de les que he pagat a el frances de Cort dotze lliures, ben entes que les tenia concertades por nou pessetes y per equivocacio he entregat lo demes y essent tornat dins una hora a dita casa no ha volgut concordar este fet. Lo not per memoria.

He assistit a les 8 y mitja del mati a la llisto de punts major que ha dit Dn. Miquel Fluxa sobre la Ley 8 D. *usufructuar, quemad, caveat* y sobre el cap. *dubius 1 de hereticis*. Li han arguit Serra, Bestard, Auli y Bennasser. Padri el Dr. Borrás, Teutans yo y Serra. Propina 3 $\mathbb{L}$ 2 $\mathbb{S}$.

Fas nota que la tarde de este dia es vingut el Dr. Rafel Puigserver y ha acordat pujar la annua merse de Son Fuster cent lliures y he volgut preferirlo per el tanto. Em som explicat que los anys de mala cullita faria alguna liberacio de deu o vint lliures en correspondencia a los bons oficios y cuidado que esperava yo de lamo Cosme.

20. He firmada la escriptura del nou arrendament per sis anys del predi Son Fuster que comensara a 29 setembre, a favor del Dr. Rafel Puigserver y Cosme, son germa, per 700 $\mathbb{L}$ $\mathbb{S}$., de les quals sols se pagaran siscentes, y les 100 $\mathbb{L}$ $\mathbb{S}$. cada any se retindran per cubrir les 600 $\mathbb{L}$ $\mathbb{S}$. de la bastreta de 1776.

No som arribat a temps de la Junta dels 4 Claustres, tinguda a les 10 en punt. He sabut alli que *con todos votos* de Metjes se ha anomenat Advocat per la causa contra los Metges al Dr. Bestard y Procurador a...

He assistit a la tarde, a les 5, a casa del Decano Bestard a la Junta, en que se ha acordat se admetes sens proves a el Dr. Ignaci Serra, ya Advocat del Collegi de Granada.

He cobrat per ma de Dols Pre un duro de or y un de plata, que ha dit eren dels encants de casa de Serra. Me ha dit que falta lo que prengue dels encants Fonollar Notari, Suau Procurador, de que hauran de fer albara.

21. He entregat a Miralles, impresor, la Cedula de la Universitat per reimprimirla, suposada la licencia del dia 11 de este mes.

Es vingut Llorens, mon germa, dit mati, el qual me ha asegurad que el onclo Francesch mori el dia 19, de que no tinch noticia.

He pagat al passamaner de Soler 22 $\mathbb{S}$. per les borles de les 4 cornucopies y haventme costat la veta 8 $\mathbb{S}$. son 30 $\mathbb{S}$.

Es vingut Cosme Puigserver y ha firmada la escriptura de arrendament. Li he regalat un llibret en 8.º *Thesoro de Pobres*.

22. He cobrat per D.ª Catarina del Marques del Regner 3 $\mathbb{L}$ 6 $\mathbb{S}$ 8, per gastos de la causa de suplicacio en que fonch condemnat y per recibo he entregat los dos del Escrivá Socies.

Havent enviat a demanar a el cabo Antoni Penya, tixador, este me ha donat paraula que no parlaria mai mes ab la muller del cotxer de Llopis.

He pagat a el Sr. Juan Baldu, llibrater, 9 $\mathbb{S}$. de regalo de haverme escrit algunes fulles que faltaven al libre Urrieta.

He rebut por ma del Mayol nou tres pesetes per tres graus de Filosofia de dema y dema passat.

Sen es anada hora baxa per estar ab son onclo la filla de la criada Medo Bet. Ha estat 10 dies.

23. He pagat a Dn. Jordi de la preso el cumpliment de 1 $\mathbb{L}$ 11 $\mathbb{S}$ 6 por gastos de pre-

so de Eleonor Alemany, miliciana. Me ha tornat de un duro 9 6.

El Onclo Onofre envia un covonet ab 42 taronges y un plat de cireres. Dat a Juan y son fill berenar y 1 6.

24. *disapte*. Som anat antes de mitx dia ab el Escriva Manera a casa de la Senyora Vidua del Senyor Coll de Porreres per mirar papers. I he entes de dita Senyora volia fos son Advocat. Es germana de la Vidua del Dr Mora.

He rebut de l'amo Cosme Puigsever 30 durets y una dobla de vint redona, que son 72 6. 3 6. 5 a compta.

Hora baixa som anat a casa de ma mare, qui me ha enviat a demenar per la sua criada y ha dat queixes de Llorens.

Sor Maria Ignacia, ma germana, me ha enviat una coca ordinaria pasta ferma, y semblant envia ahir Margarita.

25. He pagat a mestre Pera Sunyer, forner, los 30 durets que me aporta ahir Cosme, a compte de les 140 6. del debitori de Bonaventura.

He cobrat de Bernat Flux la tersa del hort de dins ciutat que son 15 6. 6. ben entes en estes van compresos 32 s. de la feina de adob de sinia, y les 2 6. s. de adobs de canonada veia.

He escrit per el correu una carta a la Condesa de Munter, altre a D.ª Catarina, altra a Bellard.

26. He enviat dinar a Sor Maria Ignacia, que me ha demanat, esto es, una graxonera mitjansera sopa, la corpora de una gallina farsida, cuxes y ales, escaldums, dolsos, mitja lliura retjea, un flasquet codrat vi dols y 6 teronges.

He pagat a Dn. Mateu Canyelles la dobla de vint del dia 24 y mitja dobla, tambe redona, que es el tall de D.ª Catarina y part del meu.

A la tarde son vinguts el Dor. Pujals, el Dor. Fornari y el Capella de Dna. Cecilia y havem tingut Junta sobre la execucio que demana Dn. Juan Sales.

He pagat a el sabater Sargent, cadete, 44 6 per un parell de sabates per mi, y dos parells de la Senyora.

Som anat a la comedia *El tercero de su Afrenta*. Esta es la primera que he vista y som entrat de franc.

27. Som anat a la Universitat a les 8 del mati, ahont he posat el V. B. a sis estudiants.

He comprat tres cuites de cacau a 6 6 6 la

lliura que me ha facilitat Mestre Tarrago xocolater. Han costat 15 6 12 6.

28. Dols Pre, a les 4 de la tarde sen es anat a Santa Maria per la festa de Sant Marsal

He enviat ha dir a Dn. Francesch Dameto que no tenia arbitre de usar mes atencio per trobarme ab orde de Dna. Catalina.

29. He fet albara a l'amo Cosme Puigsever de les 200 6. s. de la tersa de juny pagades so es 43 6 10 6 ab lo valor de 3 tocinos a 7 de febrer que pesaren vint roves devuit terses, 42 6 ab lo valor de un mulet, 72 6 3 6 5 pagades als 24 y 42 6 6 6 7, contants. Mes ha pagat 2 6 6 per el torn de filar.

A la tarde som anat a casa del Dor. Miguel Frontera per conferenciar sobre lo arbitrament del Sor. Miquel Tries del Coll.

30. En la festa del B. Ramon de la ciutat han oficiat el canonge Dumeto, Togores y Masanet y ha predicat el P. Barcelo de la Real.

Ha duit molt bones noticias.

A la tarde he assistit fent cap a un grau de lleis, que se ha conferit a Miguel Fluxa y Alemany. Han argumentat yo, el Relador Fluxa son pare, el Dr. Caimari y el Dr. Muntaner, fill del barber. Padri el Dr. Migue Borrás. El *quam* es estat molt ordinari y res ha dit de particular del Defendent. El exordi es estat a la trona per un atlot en octaves ben ordinari. He retingut la propina de Sindich y la de vuy 32 s.

Primer juliol disapte. He pagat a la neboda del Dr. Arnau de Binisalem 2 6 17 6 8 per la rata del seu benefici fins 23 mars.

Dols Pre es vingut de Santa Maria a les deu del mati. Aporta paner figues y un poll anade.

He assistit a les 5 a la Junta del Collegi en casa de Bestard, en que se ha acordat se fes el pla o mapa dels asientos que tenien los advocats, y que se fasa nova representacio sobre la separacio feu la Audiencia el dia de la festa del Collegi.

He enviat a casa del rellotger de Cort el rellotge de quadro per adobar el Esperit desaldat.

He emprestat a Dn. Guillem Bestard el tom en 4.º *Practica de la Cancilleria de Valladolid*.

He pagat a Vicensa 18 s. a Isabet 18 s. a Mateu 32 s. y he retingut los 18 s. de Margarita per compensar lo bastret en mesos pasats. Vide 1 de juny.

2. Som anat el mati al Carme: he oit el Ofici dels Concordants, y hauem parlat el P. Prior y yo.

Som anat despres a oferirme a el Sr. March, President de Sant Antoni de Viana.

A la tarde he assistit en la igl-sia del Carme, a les 6, a la extracció de la joia, que es surtida a favor del marxando Pere Juan Aguiló. Eren 1518 billets.

3. Se ha fet la primera cuita de xoquolate de 24 lliures y mitja. Costa tot 6 **₪** 15 **₶**.

El sucre, que se ha aportat, son 36 lliures a 2 **₶** 7 y 6 unses canvella, 9 **₶** cada unsa.

Es vinguda a la tarde en cotxo Dna. Manuela Martinez, Vidua de Billón, despres de esser estada en casa del Sr. Coronell.

4. Han aportat de adobar de casa del rellotjer Moliner el rellotje de quadro

He assistit fent cap, a les 4 $\frac{2}{4}$ de la tarde, a un grau de Teologia, que se ha conferit al catala Juan Puigrosal Pre. Padri el P. M. Venv. Prop. 4 **₶**. y Sindich.

Es vingut a la nit Dn. Antoni Pueyo y havem perlat de la Junta venidora.

5. He assistit fent cap a les 8 del mati a un grau de Teologia que se ha conferit al catala Joseph Alos Pre. Padri el P. M. Veny. Propina 4 s. y Sindich.

He assistit fent cap a les 4 $\frac{2}{4}$ de la tarde a un grau de Teologia, que se ha conferit al catala Gaspar Carreres Pre. Padri el P. M. Veny. Propina 4 s. y Sindich.

He enviat a Florentina monje tres unses tabach per ma de Dols Pre. Es de pot y ha costat 15 **₶** 6.

Han fet en casa la segona cuita de xoquolate. Son 24 lliures y 9 pastilles.

6. Es vingut el P. Prior del Carme ab el P. Marques a convidar per la festa. Tambe es vingut el Dr. Tous y un capellà, veinat de la Sra. Manera de Porreres.

Lamo Esteva Verd de Andraix me ha regalat mitx cortero de vi blanch cruu o melvasia.

Han fet en casa la 3.^a cuita de xoquolate: ha retut 25 lliures y una pastilla grossa.

He pagat a el xoquolater Tarrago 36 s. per los tres jornals de fer el xoquolate.

He pagat a el rellotger Moliner 18 s. per el adob del rellotje de quadro.

He emprestat a dit rellotjer 46 **₶**. de que me ha firmat debitori, a tornar la semana que ve.

7. Es vingut Antoni, el esparter y me ha fet a saber que Na Isabet, demetida, havia fet un mascle. No som surtit per acabar de berenar.

Es vingut Jeroni Palou de Comasema y me ha empenyat pera que perlas a ma mare

admetes a despesa un fill del Dr. Tous. He respost que yo no em volia empenyar en res y axi... anyadint que ahir em feu visita dit Dr. Tous, y no me havia perlat ni insinuat tal cosa.

He conseguit que no continuas el divorci entre el milicia Vich, tixedor, fill de Ramon, parroquia de Sant Miquel, y la sua dona, los quals a la nit desde casa, sen son anats a la sua.

8. He cobrat de Dn. Bartomeu Asensio 5 **₪**. 10 **₶**. per el lloguer del mes de juny.

9. Margarita Barcelo me ha entregat 8 pessetes y haventli entregat dos durets, tinch de credit 16 **₶**.

He assistit a les 5 de la tarde a la Junta del Collegi, en que se han elegit al Dr. Verd y Dr. Sants, per informants del pretendent Dr. Mates y alli Miquel Serra se es entregat delllibret meu: *Practica de Valladolid*.

10. Me ha enviat ma mare, per ma de la sua criada, un platet de menjar blanch y demunt tres bunyols de vent, y altre platet de menjar blanch, que ha dit: era de Margarita monje. Dat s. 6.

He rebut de Antoni Rosselló del Moli de la font 30 s., esto es 3 **₪**. **₶**. ab ma llista de feina y 27 **₪**. **₶**. diner.

He enviat a Sor Maria Ignacia el platet de menjar blanch, no pero los bunyols.

He reglat a el Marques de Vilafranca un tom de: *Glorias de Mallorca*, sens enquadernar, y un exemplar de la: *Disertacio de Boccoro*, per enviar al misionista Camin.

11. Es vingut el mati a ferme visita el Sr. Julia a despedirse per pasar a Roma el dia de N. S. del Carme. Ha vista la mia casa tota.

Se anade, que aporta Dols Pre. el dia primer, es morta, essentse tirada per el balcó del jardi.

A la tarde som anat al quarter ab Planes, he rebut la declaració al granader Antoni Corró de Selva, que viu en Inca.

Tench entes que Dols Pre ha cobrat 50 s. del Notari Muntaner de la casa del encant. Y mes 30 **₶**. de nombre de 34 **₶**. 2 de la copia treta Je un acte per el Procurador de Sant Francisco.

El xabech correu este matí ha donat fondo en Alcudia y en ell es vingut el Jutje nou. He rebut cartes a la nit de Bellard, de la Condesa y de Bartomeu Muntaner.

12. He donat orde a el Dr. Cristofol Torrelló Pre. para que fes fer un tasó de plata per les monjes de Sineu per estergir.

He rebut un dret de or, que ha entregat Dols Pre. per valor de vidre dels encants. Noto: que de ells sols falta cobrar les 10 ll. s. de l'amon Cosme, 27 lliures 18 s. 4. de Fonollar Notari y 6 6. 10 s. de Miquel Suau

He rebut de Margarita, filla de la criada Vicensa 2 6. 16s. los quals, ab los 4 sous que paga al principi del mitx any, fan 3 sous y son per el mitx any que conclui a primer del corrent.

He enviat dinar cumplit a Margarita, ma germana. Som anat el mati ab Miquel Serra a donar la benvinguda al jutge nou, que ha aposentat en la casa del Inquisidor major.

Han sangrat per mal de ulls a Margarita, criada cuinera.

He escrit ab fecha de dema una carta responsiva al Dr. Gabriel Gomila; altra a son fill Menorca.

13. He entregat al Dr. Antoni Estada, mon cosf, el llibre *Addicions* de 83.

Han tornat sangrar a Margarita cuinera.

He emprerat al Auditor de Guerra el segon tom del Gonzalez, are te dos toms.

14. He pagat al carboner de Moragues 75 s. per tres sarries. Pensava sols eren dues.

He regalat al capella del Marques de Vilafranca un tom de: *Glorias* y una *Disertacio de Boccoro*.

He tingut la penalidat de una forta cameida, estant de jonois sobre una cadira.

He enviat al Mestre de Gramatica de Sant Francesch, per vendre 6 diners estampes.

15. El P. Prior del Carme me ha enviat una tortada de plat de polla y dotze bunyols de vent. Dat al home 2 s.

He enviat un quarto de esta tortada y tres bunyols a Sor, Maria Ignacia a les onze. Y a ma mare mitad de un quarto, que es una llenca, y dos bunyols.

He pagat a Medó Juana Maria, criada que fonch de Bonaventura, 4 ll. 10 s. per un any de la mitja soldada, de que li feu llegat, esto es, desde primer jener de 85 fins a primer janer 1786.

El Rector de Andraitx ha enviat un confí.

Na Bet Maria, partera, es vinguda. No som surtit.

Som anat a la comedia: *Amiano, martir en Roma*.

Dit dia 15 juliol a la nit ha enviat la mare Priora de Santa Magdalena 12 enseimades, 12 coques y 24 dolces de bescuit. Dat los criats 3 s. yo altres 3 s.

16. Som anat al Carme a berenar en la celda del P. Prior. Ha predicat Lobo.

Ha regalat a mi F. Pere Joseph del Carme una tortadeta. No som estat convidat a el refresch del Marques de Vilafranca.

He regalat a ma mare dues enseimades.

He recobrat del rellotjer Moliner los 46 s. que tenia emprerats.

Mestre Joseph Sastre em comunica lo que te pensat sobre matrimoni.

17. El P. Marques me envia dins un plat peres y mitja dotzena de pomes blanques gro-es.

He enviat a Juan Fluxa, dexeble, la lliço de punts canónica, treballada de nou.

18. He rebut les declaracions dels milicians de Selva, que he menat posar presos.

Es vinguda en casa a la tarde Catarina de Balitx demunt abs ses dos filles. Los he regalat peres y han berenat de coques y enseimades de Santa Magdalena y peres.

19. He entregat a Llorens el mati, essent vingut a mon estudi. les vint lliures de la mesada de aliments ab dotze drets nous, 5 castellans y dos tresetes. Y me ha entregat el recibo de les 80 ll. s.

He enviat a Margarita monje, per ma de Vicensa, 30 s. tot de doblers triats. Ella per dita Vicensa ha enviat 6 esses.

Al matí he rebut la acusació y testimoni de un home de Sineu contra un cabo de Porreres.

A la tarda som anat al quarter ab Planes, ahont he tingut los careos ab los tres de Selva.

He rebut de Jaume Villalonga, criat del Comte 4 ll. 10 s. per mitx any de lloguer.

20. Mon onclo Onofre me ha regalat dins un paneret unes quantes peres: he dat barenar al allot y en el paner han cabut 4 enseimades y tres casques.

A la tarde es vinguda la muller del sargent Sacares y no ha volgut honrar a la querellant. He donat Auto.

He enviat dinar cumplit a Margarita monje, ma germana.

21. Es vingut al matí el Dr. Joaquim Bibiloni, el qual me ha empenyat pera que trega a grau a son fill Leonart, el dia del B. Ramon. Li he dat paraula.

He emprerat a la tarde al Procurador Joseph Ripoll per 8 dies al jutge Celeberrí el tom: *Ordinacions del Regne*. Es de Dn. Miquel.

22. Som anat a donar el bon dia a la Mare Priora de Santa Magdalena. Mes tart som anat a veurer a Catarina Estada de Balitx demunt y

mes tart al Rector de Santa Eulalia, combregat ahir.

He enviat a Sor Maria Ignacia, ma germana, un pollastre gall, respecte a estar al llit de tercianes.

23. He rebut de Esteva Busquets, fill de Gabriel, arrendador de Son Cladera, 16 ll. 9 que ha volgut pagar, no obstant que venien pagadores el dia primer de agost, segons la escriptura de arrendament.

24. El marit de la muda de Felanit y un germa seu del dit, me han regalat 24 ous per un consell.

El Rector de Santa Eulalia Dr. Sebastia Caimari es mort a les 10 ³/₄ de la nit.

25. He dictat el Escrivà Planes la providencia en summa contra Oliver de Selva en sumaria.

Som anat a la tarde ab Dols Pre a casa Isidro Socies y havent la Gomila, cega, cantant, he regalat mitja lliure de coques rosades y mitja lliura de carbasat.

26. He cobrat de Cosme Puigserver les 10 lliures de la caixa, que una parenta sua prenque dels encants.

He cobrat de Reus, de Biniamar, per ma de Miquel Serra dues dobles, que son 12 ll. s. 10. He fet albarà.

Me mare despres de Vespres es vinguda y me ha empenyat pera que alliberàs la multa a el antedit Oliver. He respost no tenir arbitre, per que el Coronell ya ha firmat.

27. He assistit fent cap a les 5 de la tarde a la Congregació a un grau de Theologia, que se ha conferit a Gaspar Llobet, Vicari de Barcelona. Padri el P. Puigserver, dominic. Propina 4 s. y Sindich.

Man pagat o per millor dir han depositat la multa que se los feu als 25 de este los Milicians de Selva, es Pere Antoni Oliver 15 ll. y Antoni Morro de Na Rotja 10 ll. s. Tenen recibo meu.

28. He assistit fent cap a les sinch de la tarde a un grau de Teologia, que se ha conferit a Dn. Josep Cases, acòlit català, Padri el P. Veny. Propina 4 y Sindich.

Inmediadament he assistit a la Junta, de prompte convocada, en que el Secretari Amengual ha donat el recado de la Ciutat pera que permetés la Universitat que se posasen los vestits dels milicians en un quarto gran desocupat. Han concedit la petició tres Collegis contra el de Lleis enter.

29. Me ha regalat Bartomeu Ripoll, mon cosí, un paner peres bergamotes. Y Antoni de sa Font de Alaro un paneret de pomes.

30. He pagat a Mestre Gaspar Palmer, picapedrer, 18 s. 8, per un jornal de adobar les comunes de la casa de Can Calafat.

He oit Missa a San Domingo a Santa Rosa de prop del orga o sant Novici. Ha comensat a les 12 ³/₄ y ha acabat a les ³/₄ y 3 minuts.

He dictat a la tarde a Miquel Serra el informe en Dret sobre poder cometer les causes particulars y tenir les Andiencias.

31. He entregat al Dr. Cristofol Torrelló Pre. dues dobles redones, de que pagarà les deu lliures justes, que ha valgut ab les mans el tasó ab cuberta de plata o pisina que he volgut regalar a les monjes de Sineu. He fet posar en el fons, baix los noms meus y de Antonia Anna, lo any en mitx y se lliix I. F. A. S.

A la tarde es vingut Juan Arrom ab recado del Coronell dient que ell no volia saber res del Sargent Suarez, axí, que yo obràs segons las mies facultats. He dictat Auto de sequestre per vui.

Primer agost. He pagat a el fill de Mestre Palerm sinch lliures cumpliment del compte veí de Bonaventura.

He pagat a dit Palerm el compte de feina feta en les cases quant se mudà Monserrat, que habitava Bonaventura Ben entès que li he rebaxat alguna cosa, esto es, pag 6 ll. 4 s. En tot he pagat onze lliures quatre sous.

He pagat a Vicensa 18 s. a Margarita he compensat 18 s. de nombre de les 7 lliures de 25 fabrer, a Isabet 18 s., a Mateu 32 s.

2. Combrec a la Missió ab Garcies y la tarde vatx a Sant Francesch ab Serra Bartomeu y Dols Pre.

3 Carta del Dr. Bartomeu Ripoll de haverli nat un mascal ahir a les 8 del matí.

Lamon Cosme Puigserver es aportat a la presó. Vatx al matí a casa del Alcait.

Ma germana Sor M.ª Ignacia envia tres coques de pasta ferma. Dat s. 6 y entreg al allot los 4 canelobres de plata.

4. He assistit a les 9 del matí a les conclusions de lleis que ha defensat Juan Barceló y Fluxà alias Mascaró. Padri el Dr. Borràs. Han argumentat Bestard, yo, Dr. Auli, Dr. Bennisar. Prop. 9 ll. 6 y 6 s. 2.

A mitg dia han tret de la presó a lamon Cosme, havent pagat los 40 s. de gastos, y les 18 ll. s. de bans de alga.

Som anat a oir el sermó de Sant Domingo, que ha dit el Rector de Andraitx. Ha durat 3 quarts. Gran sermó.

Sor Maria Ignacia envia una coca y una tortilla de bunyol de vent s. 6.

5. He assistit a les 9 del matí a la lisoneta de punts que ha dit el expressat Barceló sobre la llei 1. D. *de servitute*. Es estat aprovat *nemine discrepante* per Bestard, yo y Serra.

No obstant de eserse perdut a los set minuts, en que se li ha tocat la campana y ser estats los arguments també diminuts. Propina 31 s. 8.

A la tarde, a les 5 ey ha hagut Junta del Collegi, a que no he assistit per estar ocupat rebent ab Planes les declaracions del sargent de Campanet y del pare del milicià Oliver.

He enviat pres al quater al milicià, criat de Antoni Matheu per brega ab una xulleta. He fer dur la roba.

6. He fet posar en el calaboso a dit milicià per haver pasat a la Argenteria ab pretexte de anar a Misa.

El Sor. Juan Baldú es vingut a dirme que estava compost lo del Sor. Fiscal, el qual no impediria que los llibres duplicats se posasen a la pesa que servia a los Pares de conferencies

El P. Proposit de Sant Cayetano envia una tortada de plat de polla 2 s.

He enviat de dita tortada un quarto a Sor Maria Ignacia y altre quarto a ma mare.

El pintor no es vingut a proseguir el pintar de los balcones comensats dia 4.

7. Som anat a les onze a donar el bon dia al P. Proposit y tambe a el P. Ildefonso, que espera el pase.

He pagat per el visindari de D.ª Catalina a Espinosa 6 ll. 7 s. 2. He pagat per el visindari del compte de Bonaventura Serra 11 ll. 6 s. 6. He pagat per el visindari meu a bon compta 6 ll. 8 s. Dech 10 ll. 6 s. 2. e Hpugat al Dr. Narbona Pre, per el tall del compta de Bonaventura 14 ll. 8 s. Dech 14 ll. 6 s. 10.

He tingut el enfado de haver sabut que el Coronell ahir alliberà a el milicià, que yo havia posat al calabozo.

La Senyora, a mes del anell de or del Sant, te de vuy la tumbaga del nom de Jesus, y la creu del Sant Ofici. Se li han comprat marfega nova y sabates.

He enviat a Bartomeu Serra per Dols Pre, la escriptura original del arrendament del Colomar.

Lamo Esteva Verd de Andraig aporta una llebra mascle mort.

He entregat a el Dr. Sard de la Bulla el llibre in 4.º y papers que tenia, temps ha.

8, *dimars*. Ha comensat a repasar ab mi les materies pera graduarse el estudiant Leonard Bibiloni al matí.

Som anat a la tarde, a les 6, a veure la revista dels Suisos en el Born, en que han tocat los nous musichs seus, que son ab dos plats de llautó, pandero, un tamboret gros, dos cames de ase y ferrets.

He dit a Arrom y a Planes que yo no despacharia provisió alguna fins que el Conde hagués firmat la de Dna. Manuela Martinez. Esto perque li diguen.

9. He enviat a Llorens, mon germà per demà dos pollastres grosos, lo un regalat per Salom de Santany, lo altre comprat.

He rebut de Dn. Bartomeu Asensio les 5 ll. 10 s. del lloguer del mes de juliol.

ANTONI PONS.

(Continuará)

†

DON ENRIC FAJARNÉS I TUR

A Eivissa, la seva terra de naixença i on residia des de la jubilació de funcionari del Cos de Correus, en l'escalafó del qual havia arribat als més alts càrrecs, morí el passat febrer l'escriptor, historiador i cronista de l'illa Don Enric Fajarnés i Tur.

Soci meritíssim de la nostra Arqueològica, el Sr. Fajarnés estava massa lligat al Bolletí perquè deixem de consignar en aquestes pàgines el nostre tribut pòstum, homenatge d'agraïment i testimoni d'estima a una col·laboració abundosa, mantinguda gairebé fins a darrera hora, com és bo de veure repassant els índexs de la nostra col·lecció. La primera vegada que hi apareix el seu nom és en el número 31 de l'any segon, 10 d'abril de 1886, al peu d'un article sobre els Jesuïtes a Eivissa. A partir d'aquella època es pot dir que no cessà

la seva col·laboració, a la qual deu el Bolletí sèries de tanta entitat i importància com la que du l'epígraf general «*Sobre invenciones industriales antiguas en Mallorca*» per exemple, començada pel març de 1895, i la de «*Curiosidades históricas*» encetada en el número de març de 1896.

A més de la col·laboració literària, dugué el Sr. Fajarnés la direcció del Bolletí pels anys 1895 a 1900, en companyia de Don Eusebi Pasqual, època a la qual corresponen els toms VI, VII i VIII. Apart de la seva tasca en aquesta revista i en la «*Revista de Menorca*» i d'altres,—havia dirigit també

una temporada a Palma el diari «*La Ultima Hora*»—és autor d'una valuosa i abundant sèrie de publicacions sobre temes diversos,—estadística, demografia, història de la medicina i de la sanitat, etc.—que reclama una bibliografia completa. Havia residit per anys a Mallorca, on desempeñà la plaça de Cap de l'Administració Principal de Correus de Palma, i a l'època de la Dictadura havia representat Eivissa a la Diputació Provincial de Balears.

Descansi en pau.

L U L · L I S M E

Obres Originals

Francesc de B. Moll.—*L'opuscle de Ramon Lull sobre «El pecat d'Adam.»* Assaig d'edició crítica.

Barcelona, Biblioteca Balmes, 1833.

8.º 2 f. s. n. 14 p.

(Publicacions de l'Oficina Romànica. Ex-tret de l'Anuari de 1932).

— Obres originals del Il·luminat Doctor Mestre Ramon Lull

Art Amativa. Arbre de Filosofia, desiderat, escrits a Montpeller l'any M. CC.XC.

Transcripció directa amb sis figures polícromes, proemi i variants per Moss. Salvador Galmès, C. de l'Acadèmia de la Història.

Palma de Mallorca, Patrons: Diputació Provincial de Balears, Institut d'Estudis Catalans de Barcelona, 1933.

8.º XXIV, 514 pp. 1 f.

(Obres de Ramon Lull, volum XVII).

Llibres

—Lluís Ulloa = *Cristòfor Colom fou català*. La veritable gènesi del descobriment.

(Traducció i biografia de l'autor per Domènec de Bellmunt).

Barcelona, Llibreria Catalònia, s. a. [1927] 12.º 155 pp. 2 f. s. n.

Capítol IX (pp. 81-96): *Colom i el lul·lisme*. (Sobre el «fet històric» de les relacions entre el descobridor d'Amèrica i les doctrines lul·lianes).

—Lluís Nicolau d'Olwer.—*Paisatges de la nostra història. Assaigs i notes de literatura catalana*.

Barcelona, Llibreria Catalònia, 1929.

8.º 205 pp.

Pp. 81-99: Entorn de Ramon Lull, I, L'edició mallorquina, II, Obres rimades, III, El trovador de Crist.

Revistes i diaris

Berthold Altaner, *Raymundus Lullus und der Sprachenkanon (can. 11) des Konzils von Vienne (1312)*.

(Extr. ex *Historisches Jahrbuch der Görres Gesellschaft*, LIII, 1933, pp. 190-219).

—B. Altaner,—*Ramon Lull i el Canon 11 del Concili de Viena (Delfinat)*.

(*Historisches Jahrbuch*, T. 53, 1933, p. 190-219, reproduït fragmentàriament en: *Estudis Franciscans*, Barcelona, any XXVII, 1933, vol. 45, pp. 405-408).

—G. Frediani, *Profili di Missionari: Il B. Raimondo Lullo.*
(*Il Pensiero Missionario*, V, 1933, pp. 275-289).

—Riber, Lorenzo.—*En conmemoración de Raimundo Lulio, varón de deseos.*
(*El Debate*, Madrid, año XXIII, n.º 4763, sábado 28 de octubre de 1933. Suplemento extraordinario.)

El llarg article, il·lustrat amb 5 gravats, ocupa tota la pàgina i duu per subtítol: «Contra los infieles la espada de la dulce persuación. La de hierro riguroso para la conquista de Tierra Santa, que Lulio planeó como originalísimo estratega. Tres deseos inmortales animan su vida: enderezar el mundo infiel, el imperio apodíctico de la verdad y su propio martirio. Solo logró el último, como roja rúbrica de sus ansias.»

Els gravats són: Raimundo Lulio interpretado por Pedro Barceló; Entierro de Raimundo Lulio, (tabla del s. XIV, colección Mulet; El monte de Randa, (del retablo de P. Barceló); Raimundo preso en Berbería (de una edición valenciana del año 1510), y El Martirio de Raimundo Lulio, (dibujo de la edición de «Ars Inventiva veritatis», Valencia, 1514).

= *Con motivo del centenario luliano.*
Boletín de la Academia Española, Madrid, XX, 1933, cuad. XCVIII pp 349-381).

—Sancho, A. Pbro. *Algo más sobre movimiento luliano.*
(*Studia*, Año V, n.º 51, septiembre 1933, pp 167-174).

Revista passada a la personalitat de lul·listes del P. Conrado Muiños Saenz, el P. Pere Blanco Soto, el P. Pedro Martínez y Velez, agustins; Mateu Gelabert i Jaume Borràs.

—P. Martí de Barcelona, O. M. Cap. *Notes descriptives dels manuscrits franciscans medievals de la Biblioteca Nacional de Madrid.*

(*Estudis franciscans*, Barcelona, any XXVII, 1933, vol. 45, pp. 337-404).

D'entre els manuscrits descrits en aquest treball contenen textos lul·lians els següents:

74—El libro del amigo y del amado... Paper, s. XVI.

131—Liber Contemplationis (1.ª i 2.ª llibres) Pergamí, s. XIV.

132—Id. (tercer llibre)

Continuació de l'anterior ms. perg. s. XIV i provinent com ell del Monestir *Viridis Vallis in Zonia.*

185—Doctrina Pueril

«Aquest llibre... font acabat d'escriure en lo convent de sant Francesch de la ciutat de Mallorca any 1645 a 5 octubre de ma de mi Fr. Joan Guardia sacristà del dit Convent i es se trasladat de un llibre de ploma del Col·legi del señor canonge Lull».

Filosofia de amor.

«Aquest llibre... font acabat de escriure en lo convent de sant Francesch de la ciutat de Mallorca a 7 de agost de la Nativitat de nostre Señor Jesucrist 1645».

444. De Articulis Fidei.

Paper; escrit en 1640.

3364. Arbor Scientiae

Pap. i perg. començaments s. XV.

3365. Quaestiones solubiles secundum processum artis inventivae et demonstrativae.

Libre de Consolació del Ermità (?)

Paper, s. XV.

4293. Liber de ascensu et descensu intellectus.

Paper, s. XV.

10.103. Libre d'oració e de doctrina de amar Perg, s. XV.

(Procedeix de la llibreria del Duc d'Altaemps i després de la Catedral de Toledo, mss. Zelada).

11.559. Cent noms de Deu.

Hores de Nostra Dona.

De Articles.

Perg., últims del s. XIV o començaments del XV.

(Procedeix del Marquès de Santillana. Als ff. de guarda: «Es del uso de D. Juan Bautista Estrades, zcólito 1770.» Al final, després del tercer tractat, unes antífoes del culte a R. L. i una oració en vers: Ave Maria, Deus te sal Verge Maria...)

—Giovanni Maria Bertini.—*La poesia di Raimondo Lull.*

(*Vita e Pensiero*. Rassegna italiana di Cultura, Milano, XX, volume XXV, 1934, gener, pp. 25-34).

—VII. Centenari de la naixença del Benaventurat Ramon Lull.

Suplement literari del *Solter*, semanario inde-

pendiente, Año L, (2.ª época) n.º 2445, Soller (Balears) sábado 3 de febrero de 1934.

Sumari: *Ofrena*.—*Et nostre noble orgull*, M. Ferrà; *A manera de glossa*, Maria Verger; *Grandor de Ramon Lull*, Salvador Galmés; *A Ramon Lull* (vers), Maria Antonia Salvà; *Ramon Lull i la Cartografia*, M. Massuti i Alzamora; *Ramon Lull en la història*, Joan Pons i Marquès; *El lul·lisme com a sedant de l'esperit*, F. Vidal, i Burdils;—*L'Amic i l'Amat: L'Amor apassionat de l'Amic*, M. M. Serra; i Pastor; *Randa* (sonet) Guillem Colom; *Del valor humà de la «Vida coetània»*, Francesc de B. Moll; *Un dels aspectes exemplars de Ramon Lull*, Elvir Sans; *Ramon Lull* (sonet) Bartomeu Forteza; *¿Ramon Lull, canonge de Tortosa?*, Llorenç Ribber; *Ramon Lull pedagog*, Antoni Pons; *Un Casal «Ramon Lull» a la Ciutat de Mallorca*, Guillem Forteza; *Treballs lul·listes del Bisbe Colom*, M. Arbona Oliver;—*Visió del Beat Ramon Lull, damunt el puig de Randa* (poesia, fragment), Andreu Arbona Oliver.

Gravats: Imatge de Ramon Lull que figura al portal major del temple parroquial de Sant Miquel a Palma, s. XV.—*Ramon Lull*, (testa) boix de Bracons-Duplessis;—R. L., figura central del retaule de Pere J. Barceló, que figura al museu de Sant Joan de Latrà; «Inspiració a

Randa, Escola de Miramar, Martiri del B. R. L. a Bugia, (fragments del mateix retaule);—Tomba de R. L. a la capella de la Puritat de Maria, a Sant Francesc, s. XV;—L'ermita sobre el mar, a Miramar de Valldemossa (pintura de B. Ferrà); Casal R. L. a la Ciutat de Mallorca projecte de Guillem Forteza;—Fragments d'un retaule gòtic, amb escenes de la vida i mort de R. L., (Col·lecció Antoni Mulet).

—Francisco Sureda Blanes, = *Raimundo Lulio, gran místico de alma enardecida, cumbre de la ciencia filosófica*.

(*El Debate*, Madrid, número extraordinario, febrero 1924, año XXIV).

Acompanyen a l'article tres gravats: La testa de la figura central, i dos recuadros—R. L., davant el Papa, i R. L. disputant amb els alfaques a Tunís—del retaule de P. Barceló a Roma.

—Ramon d'Alòs-Moner = *El «Llibre de les Bèsties» de Ramon Lull*.

(*El Matt*, Barcelona, n.º 1509, 31 març 1934).

J. P. M.

S E C C I Ó O F I C I A L

JUNTA GENERAL ORDINARIA DE 29 DE GENER 1933

En la Ciutat de Mallorca el 29 de gener de 1933, a migdia, es reuní en el seu estatge social, en sessió ordinària, la Junta General d'aquesta Societat, sota la presidència del Sr. Faust Morell, i amb l'assistència dels senyors següents: Amorós; Pons, J.; Salvà, A.; Sancho, P. A.; Sans; Colom, G.; Massutí, M.; Ramis d'Ayreflor, Josep; Isasi; Borobia; Oleza; Puig; Forteza, B.; Buades A.; Oliver; Sanxo, Joan; Forteza Rey, Ignasi; Muntaner, J.; Sureda Blanes M.; Marcet; Barceló, P.; Jiménez, A.; Fuster Valiente; Juan Serra, V.; Lladó, J.; Furió Kobs; Sagristà, A.; Ramis d'Ayreflor, Joan; Ferrà, B.; Pallicer, E. i Aguiló, F. de S.

Oberta la sessió pel Sr. President, es dona

lectura a l'acta de la darrera Junta General ordinària, que un cop llegida per l'infrascrist secretari és aprovada per unanimitat. Després el Sr. Tresorer llegeix l'estat de comptes de la Societat, que és també aprovat. Es dona després lectura a la relació d'altres i baixes de socis, fent se constar en acta el sentiment de la Societat per les defuncions ocorregudes durant l'any.

El Sr. President usa de la paraula per manifestar als reunits la satisfacció que devem experimentar al trobar-nos en Junta General a l'estatge propi de la Societat. Proposa, i així s'acorda per unanimitat, que consti en acta un vot de gràcies especialíssim pel soci benemèrit que amb la seva ajuda i cooperació ha fet possible el trasllat ordenat i ràpid del Museu i la instal·lació a l'actual residència.

Acte seguit dóna compte que, gràcies a les gestions realitzades per la Directiva de la Societat, ha estat recobrada la subvenció anual de l'Excm. Diputació, i l'augment de la que ens concedeix l'Ajuntament de la Ciutat.

Manifesta també haver-se obtingut una rebaixa del 50% en el crèdit remanent del cost de les fotografies del Còdex de Privilegis dels Reis de Mallorca.

Pel que respecte al centenari del Beat Ramon Llull, expressa que no pot anticipar encara la forma de commemoració, però que no dubte que en l'ànim de tots està el desig de celebrar-lo d'una manera digna, com és deure moral de l'Arqueològica.

A continuació el Sr. President, fent us de les facultats que concedeix l'actual Reglament en matèria de canvis en la Junta de Govern, proposa les modificacions següents: presentada la seva dimissió del càrrec de President, nomenar D. Elvir Sans per substituir-lo i nomenar al mateix temps Director del Museu D. Antoni Jiménez en substitució del Sr. Furió. Aquesta proposta és acceptada per unanimitat.

El Sr. Isasi usa de la paraula i diu que, davant la realitat, força és reconèixer la importància de la nova instal·lació del Museu, per la qual felicita la Comissió que va dur-la a terme.

Solicita tot seguit que es tornin al Museu Diocesà el ossos i crani que donà a aquell Don Gabriel Llabrés, així com un braseret de ceràmica de Manises. Finalment demana que se li entregui el catàleg que ell va fer, juntament amb les notes descriptives.

El Sr. President contesta al Sr. Isasi donant-li les gràcies per les paraules que ha tengut per la Comissió instal·ladora del Museu, que venen a rectificar les pronunciacions en l'anterior Junta General. Respecte dels objectes esmentats, la Junta de Govern està disposta a reconèixer la propietat del Museu Diocesà sempre que es presentin els corresponents justificants. Pel que fa referència al catàleg i notes del Sr. Isasi, en posa de relleu el valor i esmenta la conveniència i alta utilitat que aquell pugui quedar en possessió de l'Arqueològica, i així, en nom de la Societat, ho sol·licita.

El Sr. Isasi contesta i accedeix a aquesta petició. A continuació explica la seva estranyesa per no haver-se publicat en el Bolletí una obra, traduïda per ell mateix, de l'arqueòleg

anglès Mr. Wilfred J. Hemp, amb qui s'havia compromès a publicar-la.

El Sr. Joan Pons diu que, en qualitat de Director del Bolletí de la Societat, quan ell va fer-se càrrec de la Direcció no s'oposà a tal publicació, sinó que, a part de ignorar els compromisos del Sr. Isasi amb Mr. Hemp, ell no podia admetre la publicació d'aquella ni de cap altra traducció mentre aquesta no fos completa i anàs avalada amb el nom del traductor, no admetent, donat el caràcter del Bolletí, el pseudònim.

Els restants membres de la Junta de Govern es solidaritzen amb el criteri del Sr. Pons i el Sr. Isasi s'hi mostra també conforme, diguent que es farà la publicació com ha dit el Sr. Director del Bolletí.

El Sr. Elvir Sans, sol·licita de la General que es ratifiqui el seu nomenament de President de l'Arqueològica, i així es fa per unanimitat. Al donar les gràcies s'ofereix des del seu nou càrrec i demana la col·laboració de tots els Srs. socis per l'obra a realitzar.

A proposta de la Directiva s'acorda una felicitació a Mossèn Salvador Galmés pel seus intensos treballs lul·lians. A proposta del Sr. P. A. Sanxo s'acorda un vot de gràcies per la gestió realitzada pels Srs. Faust Morell i Vicens Furió, President i Director de Museu respectivament, dimissionaris.

El Sr. Marcet usa de la paraula per manifestar que com a català es sent orgullós de l'obra realitzada per l'Arqueològica Luhana, i prega que la Societat convidi el Casal Català a visitar el nostre Museu. El Sr. President dóna les gràcies al Sr. Marcet i diu que així es farà.

A proposta del Sr. Pons s'acorda que, amb motiu de la visita a Mallorca del Sr. Bujeda, Director General de Propietats, l'Arqueològica fassi gestions perquè sia resolt favorablement l'assumpte del trasllat al Palau de l'Almudaina dels Arxius Històrics de Mallorca.

I no havent-hi més assumptes a tractar, ni cap altre Sr. soci que volgués fer us de la paraula, el Sr. President aixeca la sessió, de la que s'escríu la present acta, que amb mi firma i que s'autoritza amb el segell de la Societat, de què certifico

Ciutat de Mallorca, 29 de gener de 1933. —
El President: Faust Morell; El Secretari: Lluís Amorós.